KURTULUŞ

sosyalist dergi

seçimler
ve
devrimci tavrımız

•

19. ve 20. yüzyıllarda
batı'da ve türkiye'de
kadın hareketleri

•

ikinci duma
ve
ikinci devrimci dalga
V. İ. Lenin

EYLÜL - 1979

33

KURTULUŞ

sosyalist dergi

AYLIK DERGİ
EYLÜL - 1979
YIL : 4 — CİLT : 6 — SAYI : 33

Sahibi: İsmail AYÇİÇEK/Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Mustafa EKER/Yönetim Adresi: İbrahim Müteferrika Sok. Fazilet Han, Kat: 4, No. 409 ULUS-ANKARA/Yazışma Adresi: Posta Kutusu: 308 Kızılay-ANKARA/Abone Bedeli: Yıllık 250 TL'dır. Yurt dışı abone bedeli iki katıdır./Her türlü ödeme için: İsmail Ayçiçek, Posta Çeki No: 100994

İÇİNDEKİLER

BASKI : UFUK MATBAASI

KURTULUŞ OKURLARINA

KURTULUŞ, 14 Ekim Kısmi Senato Seçimlerinde, 3 bölgede proleter sosyalist adayları desteklemektedir. Ayrıca bütün ülke çapında reformizmin teşhiri ve kitlelerin faşist teröre karşı aktif mücadeleye çağrılması doğrultusunda bir kampanya sürdürülecektir.

Önümüzdeki bu dönemde merkezi görevlerimiz her zamankinden daha da fazla bir önem kazanmıştır. Merkezi yayınlarımızın dağıtımının yaygınlaştırılması, abone sayısının yükseltilmesi önemli bir görev olarak karşımızdadır.

Ayrıca merkezi görevlerimizin bir parçası olan bağış kampanyamızın desteklenmesi bütün KURTULUŞ okurlarının en önemli görevlerinden birisidir. Bütün KURTULUŞ okurları bağış kampanyasını desteklemek için bütün fedakarlıkları yapmalıdırlar. Seçim çalışmalarımızın ve kampanyamızın başarısı bir ölçüde bağış kampanyamızın başarısına bağlıdır.

Görev başına!
Yaşasın KURTULUŞ!

Kendi bağışlarınızı ve topladıklarımızı en kısa zamanda «YAPI KREDİ BANKASI, Beyoğlu Şubesi, Hesap No: 107170/3»e gönderelim.

SEÇİMLER ve DEVRİMCİ TAVRIMIZ

«GEVEZE» VE «DAR KAFALILARIN» BOYKOTU

Seçimler yaklaşırken «boykotçu» tavra katılan grupların sayısı da çoğalmakta. Bir başka deyişle «gevezelerin» ve «dar kafalıların» sayısı artmakta. *Devrimci Yol*'un yanısıra *«İnşa Örgütü»* - *Halkın Kurtuluşu* ve *Devrimci Halkın Yolu* da boykot kararı aldılar. Şimdiye kadar boykot kararı alarak ilan eden gruplar bunlar. Başkaları da var mıdır bilmiyoruz; ya da başkaları da boykot kararı alacak mıdır bilmiyoruz. Elimize şimdiye kadar sadece bu grupların yayınları geçti. Ancak sanırız bu gruplara verilecek olan cevap, tek bir cevap, hem her üçünün hem de boykot tavrını benimseyecek diğer grupların tavrının «gevezelik» ve «dar kafalılık» olduğunu göstermeye yetecektir. Zira her üç grup da birbirlerine benzer gerekçelerle boykot tavrını izah etmektedirler. Aralarındaki kısmi farklılıklar, tavırları Marksizm - Leninizmin parlamentolar ve seçimler karşısındaki genel teorik tezleri ile ve dünya devrimci hareketlerinin bugüne kadarki pratikleri ile karşılaştırıldığında sadece nüans olmaktan öteye gidememektedir. Bu nedenle aralarındaki kısmi farklılıkları bir yana bırakarak tüm boykotçu eğilimlere tek bir cevap verilmesi yeterli olacaktır.

DOGRU VE HAKLI TESBİTLERDEN YANLIŞA

14 Ekim Kısmi Senato seçimlerinde tavırlarının boykot olacağını ilân eden her üç grup da ilk bakışta haklı noktalardan yola çıkmaktadırlar. Örneğin boykot tavırlarını ilân ettikleri ilk yazılarının başlıkları (*Devrimci Halkın Yolu* hariç) son derece doğrudur ve haklıdır. *Halkın Kurtuluşu* boykot tavrını *169*'uncu sayısında «*Faşist, Reformist, Revizyonist Hiç Bir Partiye*

Oy Yok!» diye belirtti. *Devrimci Yol* ise *29*'uncu sayısında seçimleri «*Namluların Gölgesinde Demokrasicilik Oyunu*» olarak niteliyor. Bu tesbitlere katılmamak proletarya sosyalistleri için mümkün değil. *Devrimci Halkın Yolu*'nun sloganı ise her iki açıdan da hatalıdır. Boykot tavırlarını ilân ettikleri *79*'uncu sayılarında hem birinci sayfalarında, hem de arka sayfalarında aynı sloganı atıyorlar: «*Hiçbir Partiye Oy Verme, İş, Ekmek, Toprak, Özgürlük!*» Böyle bir iddiayı ileri süren bir «siyasi» hareket düşünülemez. Kendisini «parti» düzeyinde görmese dahi hiçbir siyasi hareket kendisini de içine katarak kitleleri partilere, gruplara oy vermemeye çağıramaz. Eğer böyle birşey yapıyorsa bunun adı saçmalıktır. Başka bir ad verebilmek pek mümkün değil. Ancak, biz öyle sanıyoruz ki *D. Halkın Yolu*'nun bu sloganı içeriği düşünülmeden atılmıştır. Aynı «boykot» sloganını attıkları gibi! Herhalde muradları *Halkın Kurtuluşu*'nun muradıdır: Faşist, revizyonist, reformist partilere oy verme, iş, ekmek, toprak ve özgürlük için mücadele et.

İlk açıklamalarda sloganlar düzeyinde boykot tavrı yok. Her üçünde de. Ve hatta *Devrimci Halkın Yolu* hariç diğer ikisi açık ve net bir biçimde boykot çağırısı da yapmıyorlardı. *Devrimci Yol* «biz bu oyuna hiçbir şekilde ortak olmayacağız» diyordu. *Halkın Kurtuluşu* ise hem boykot diyor hem de boykot tavrını ağzına almıyordu. Boykot sloganı ve «boykotçular bloku kuralım» sloganı *172*'nci sayıda geldi.

KAPİTALİST TOPLUMDA SEÇİMLER, EZİLENLERE KENDİLERİNİ EZECEK OLANLARI «SEÇME» ÖZGÜRLÜĞÜDÜR

Boykotçu gruplar tavırlarını açıklayabilmek için Marx, Engels ve Lenin'den, ustaları anmadan yaptıkları alıntılarla işe başlıyorlar. Kısacası parlamentolar egemen sınıfların, ülkemiz özgülünde ise oligarşinin, halk yığınlarını aldatmasının birer aracıdırlar. Parlamentolar için yapılan seçimler egemen sınıfların yaymaya çalıştıklarının aksine, halkın yönetime katılma-

sı, yönetimi seçmesi, yönetimi denetlemesi değil, sadece ve sadece 4,5, ... yılda bir kendisini egemen sınıfların hangi temsilcisinin, hangi uşağının ezeceğini, ülkede sürmekte olan sömürüyü egemen sınıfın hangi temsilcisinin, hangi uşağının egemen sınıflar açısından teminat altına alacağını seçme «özgürlüğüdür». Evet bundan başka birşey değildir. Ve o parlamentolar ki içinde ahlaksızlığın, rezilliğin her türlüsünün yapıldığı yerlerdir, orada yapılanlar, ülkenin yönetimi için çalışma değil, işçi ve emekçilerin üzerindeki sömürünün sürmesi, daha da katmerleşmesi için, parlamentonun perdesi arkasında alınan kararların yasallaşmasını sağlamak ve perde gerisini işçi, emekçi yığınlardan gizlemektir. Aynı zamanda da işçi ve emekçi yığınlara yönetime katılıyor hissini vermektir.

Özel mülkiyetin olduğu ve sömürüye dayalı bütün toplumlarda parlamentoların başlıca görevi budur. Daha önceki parlamentolar da aynı görevi görüyordu, kapitalist toplumda da burjuva parlamentolar aynı görevi görmektedirler. Bundan hiç şüphe yok. Emperyalizm ile birlikte ise parlamentoların bu durumu daha da derinleşti. Emperyalizm demokrasiyi bir hayale çevirdi. Parlamentolar daha da açık ve net olarak sadece perdelik görevini üstlendiler. Oligarşi yeni kurumlar oluşturdu. Milli Güvenlik Kurulu Türkiye'de bunun örneklerinden birisidir. Kararlar orada alınır, parlamento zorunlu olarak onaylar. Daha da öteye, kararlar tekelci burjuvazinin, toprak ağalarının evlerinde, çalışma odalarında, meslek örgütlerinde alınır, Milli Güvenlik Kurulu tarafından şekillendirilir, parlamentolar tarafından uysalca onaylanır.

Burjuva parlamentoların bu niteliği ilk kez doğru bir biçimde Marx tarafından saptandı. O, Komün deneyi üzerine yaptığı tahlilde şöyle diyor: «ezilenlere, muntazaman, ezenler sınıfının temsilcileri arasından, birkaç yıl için, parlamentoda kendilerini kimin temsil edeceğini ve ayaklar altına alacağını kararlaştırma izni verilir!» (Marx'tan Aktaran Lenin, Devlet ve İhtilal, shf: 97) En «tam demokrasilerde» de durum budur. Parlamentonun, genel oyun yüzünü açığa çıkaran, onun sadece

egemen sınıf için demokrasi; sömürülen, ezilen büyük halk yığını için ise diktatörlük aracı olduğunu ispatlayan şu gerçeklerdir: «Örneğin toplanma ve basın özgürlüğünü alalım (...) Bu bir yalandır: kapitalistler, sömürücüler, büyük toprak sahipleri *gerçekte* en iyi toplantı salonlarının 10'da 9'unu ve kağıt stokları, basımevleri vs.'nin 10'da 9'unu ellerinde tutmaktadırlar. Kentli işçi, ücretli tarım işçisi ve kırdaki gündelikçi *gerçekte* Devlet iktidarının burjuva aygıtı, yani burjuva memurlar, burjuva yargıçlar kadar, (...) o 'pek kutsal mülkiyet hakkı' tarafından da demokrasinin uzağında tutulmaktadırlar. (...) 'toplanma ve basın özgürlüğü' bir yalan ve ikiyüzlülüktür, çünkü bu, *gerçekte zenginler için* basını satın almak ve yozlaştırmak *özgürlüğüdür, zenginler için* burjuva gazetelerinin yalanlarıyla halkı zehirleme *özgürlüğüdür, zenginler için* 'kendilerine ait' özel otellere, en yapılara sahip olma *özgürlüğüdür* vs.» *(Ekim Devrimi Üzerine, V. İ. Lenin, Teori Yayınları, shf : 44 - 45)*

Gerçekten de bizler, hayatın her alanında, her an yukarıdaki satırların nasıl gerçekleştiğini görmüyor muyuz? İşte en «demokrat»ından, gericisine, faşistine kadar basın. Hepsi elbirliği ile oligarşinin çıkarlarını, sömürünün, zulmün devamını savunmuyorlar mı? «Basın özgürlüğü» işliyor mu? Faşist terörün destekçisi basın bangır bangır bağırırken, radyo ve televizyon reformistlerin faşist hareketi yasallık sınırına çekme «taktiğini» hergün tekrarlarken, faşistleri kardeş ilân ederken, devrimci - demokrat basın üzerinde yasaklar giderek artıyor. Bir - iki istisna (nedeni bellidir) dışında tüm «sol» tandanslı yayınlar yasaklanmadı mı? Devrimci yayınları okumak hapis cezasını gerektiren bir suç değil mi? Mitingler, toplantılar yasak. Sadece sıkıyönetim şartlarında değil, sıkıyönetimden önce de, bugün sıkıyönetim olmadığı bölgelerde de işçilerin, emekçilerin ve devrimcilerin gösterileri üzerinde ağır baskılar yok mu? 1 Mayıs 77 katliamı, 1 Mayıs 79'da çeşitli mitinglere yapılan saldırı, İstanbul'un tüm bir şehir olarak hapishaneye çevrilmesi, proletaryanın bağrına ordunun sancağını saplaması, daha dün proletarya sos-

yalistlerinin 16 Haziran Gebze mitinglerinin gerekçesiz yasaklanması, Şavşat olayı, Ilerlemenin Kocaeli mitingi üzerine döndürülen oyunlar ve ilah. Bütün bunlar gösteri yapma özgürlüğü ile açıklanabilir mi? Devrimci basınımızın karşısındaki engellerden biri olan kağıt sorunu, matbaa bulabilme sorunu ve ilah., basın özgürlüğü ile nasıl açıklanabilir? Ve nerede örgütlenme özgürlüğü?

Kısacası bütün bunlar ve daha sayılabilecek binlerce, onbinlerce örnek bize hep bahsedilen «demokrasinin» sadece zenginler için olduğunu, proletarya ve diğer emekçi sınıf ve tabakalar için ise birer diktatörlük baskısı olduğunu gösterir. Parlamento ise bütün bunların arkasına gizlendiği bir tezgahtır.

«Ve kısacası, mülk sahibi sınıf, doğrudan doğruya, bütün yurttaşlara tanınan genel oy hakkı aracıyla hüküm sürer. Ezilen sınıf, yani gerçekte proletarya, kendi kendini kurtarmak için yeteri kadar olgunlaşmadıkça, çoğunlukla, var olan toplumsal rejimi, mümkün tek rejim olarak düşünecek, ve siyasi bakımdan söylemek gerekirse, kapitalist sınıfın kuyruğunu, onun aşırı sol kanadını teşkil edecektir. Ama kendi kendini kurtarmakta daha yetenekli bir duruma geldiği ölçüde, proletarya, ayrı bir parti teşkil eder, ve kapitalistlerin temsilcilerini değil, kendi öz temsilcilerini seçer. Oyleyse, genel oy hakkı, işçi sınıfının olgunluğunu ölçmeyi sağlayan bir göstergedir. Bugünkü devlet içinde bundan daha fazla bir şey olamaz ve asla olmayacaktır, ama bu kadarı da yeter. Genel oy hakkı termometresinin, emekçiler için kaynama noktasını göstereceği gün, onlar da, kapitalistler gibi, ne yapmaları gerekiyorsa onu yapacaklardır.» *(Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, F. Engels, Sol Yayınları, shf: 239 - 240)*

Bu söyledikleri ile Engels, parlamentonun, seçimlerin egemen sınıflar için hangi anlama geldiğini belirtirken, diğer yandan da bizim için, yani proletarya için anlamını da en güzel ve özlü bir biçimde göstermektedir. Proletaryanın seçim taktiğinin en sağlam temellerini koymaktadır. İleride gene bu noktaya döneceğiz. Biz şimdi gene 14 Ekim seçimlerini boykot taktiğini

«bugünün şartlarında» en doğru taktik olarak değerlendirenlere dönelim...

DEVRİMCİ YOL'UN BOYKOT NEDENİ!

Yukarıda da belirttiğimiz gibi boykot tavrını benimseyenler doğru bir noktayı tesbit ederek yola çıkıyorlar. Parlamentonun görevlerinin egemen sınıflar açısından ne olduğunu doğru koyuyorlar. Ama, bu doğrudan yola çıkarak geliştirdikleri tezler ve vardıkları sonuç, işte yanlış olan bu.

Devrimci Yol'un mantığı çok basit. Önce reformizmin, verdiği vaadlerin karşısında fos çıktığını anlatıyor ve «önümüzdeki senato seçimlerinde de, halkın karşısına bir kez daha aynı yalan ve demagojilerle çıkacaklarına, ve halkı eski yalanlarına bir kez daha inandırmaya çalışacaklarına da şüphe yoktur» diyor. Ve kitlelerin yeniden CHP'ye oy vermeye çağırılmasını, «özgürlükçü demokrasinin» tehlikeye düşeceği, MC'lerin yeniden kurulabileceği tehdidi ile birlikte yapılacağını anlatıyor. «Kısacası» *Devrimci Yol*'a göre «önümüzdeki seçimlerde bir kere daha eski 'demokrasicilik oyunları' sahnelenecektir.» Öyleyse «bu oyuna, bu sahtekarlığa hiçbir şekilde ortak olmamalıyız.» Yani, boykot.

Devrimci Yol bunlarla yetinmiyor. Bu «demokrasicilik oyununun» sıkıyönetim altında uygulanacağını, söz - yazı - fikir özgürlüklerinin yok edildiği, bütün devrimci yayınlara yasaklar çıkarıldığı, devrimcilerin gerekçesiz yere zindanlara doldurulduğu bir ortamda, namluların gölgesinde oynandığını söylüyor.

Böylece *Devrimci Yol*'un boykot gerekçesini üç ana başlıkta toplamak mümkün. *Birincisi;* parlamento bir «demokrasicilik» oyunudur, *ikincisi;* CHP bir kez daha eski yalanların, demagojisini tekrarlayacak ve kitlelerden oy isteyecektir ve bunu MC umacısını kitlelerin karşısına dikerek, parlamenter düzeni koruma adına yapacaktır, *üçüncüsü ise;* bu seçimler sıkıyönetim şartları altında yapılacaktır.

Devrimci Yol'un bu tezlerini teker teker ele alırsak: önce, parlamento daima bir «demokrasicilik oyu-

nu»dur. Bunu uzun uzun anlatmaya gerek görmüyoruz. Ama, işin şu kısmına değinmek gerekir: parlamentarizm bir «demokrasicilik oyunu» olduğu için boykot mu edilmelidir? Bu sorunun cevabı elbette ki hayırdır. Öyle olsaydı, devrimci hareket için parlamento seçimlerine katılmak hiçbir zaman gerekli olmazdı. Gerek ustaların öğretisi, gerekse dünya devrimci hareketinin sayısız örnekleri hep devrimci olmayan tutumlar olarak adlandırıldı. Oysa böyle değil. Devrimciler için elbette ki «demokrasicilik oyunu»na katılınmayacak, yani seçimlerin boykot edilebileceği şartlar vardır, ancak bu sadece parlamentonun ve onun için yapılan seçimlerin bir «oyun» olarak adlandırılması ile saptanamaz. Başka gerekçeler, başka somut şartlar gerekir.

Kaldı ki seçimleri boykot etmeyip katılmak devrimci hareketin «demokrasicilik oyununa» katılması olarak adlandırılamaz. Devrimciler seçimlerde egemen sınıfın oyununa ortak olmuyor aksine ona katılarak onu teşhir ediyor. Aynı şekilde parlamentoda yer alarak oyuna katılmıyor onun tüm çirkinliklerini onun kürsülerini kullanarak işçi ve emekçi sınıfların gözlerinin önüne seriyor.

CHP DEMAGOJİSİ BOYKOT NEDENİ OLABİLİR Mİ?

Bu durumda *Devrimci Yol*'un ikinci gerekçesine geçelim: CHP'nin tüm icraatı ortada dururken yeniden eski yalanlarına, demagojisine dayanarak kitlelerden, MC şantajını yaparak oy isteyecek olması. Bu da tamamiyle geçersiz bir gerekçedir. Hatta saçmadır. CHP yalan söyleyecek diye, CHP demagoji yapacak diye ve CHP şantaj yaparak, MC umacısını kullanarak kitleleri parlamentoya dayalı «demokrasicilik oyunu» etrafında toplayacak diye seçimlerin boykot edilmesi düşünülemez. Her seçimde, sömürüye, özel mülkiyete dayalı her sınıflı toplum parlamentosu için yapılan seçimde olan budur. Daima egemen sınıfların çeşitli temsilcileri, şu ya da bu eğilimleri, kitlelerin karşısına çıkarlar ve çeşitli «yalan» ve «demagojilerle» kitlelerin oyunu isterler. Ve, biri veya diğeri oyların çoğunluğu-

nu toplar. Yukarıdan beri parlamentolar ve seçimler üzerine anlatmaya çalıştığımız budur, egemen sınıflar için parlamentonun, seçimlerin anlamı budur. Her seçimde, yalnızca 14 Ekim kısmi senato seçimleri için değil, Türkiye'de bir önce, iki önce yapılmış seçimlerde de, gelecekte yapılacak seçimlerde de daima olacak olan budur. Daima egemen sınıfların partileri yalan ve demagojilerle işçilerin ve emekçilerin desteğini, oylarını isteyeceklerdir. Yapılması gereken bu yalan ve demagojileri teşhir etmek, yığınlara çıplak gerçeği anlatmaktır. Egemen sınıfların tüm eğilimlerinin yalancılığını kitlelere anlatmamız, yalan ve demagojiyi teşhir etmemiz ve gerçekleri kitlelere kavratmamız gerekir. Bunun yollarından birisi ise seçimleri bu gerçeklerin anlatılacağı, egemen sınıfların temsilcilerinin gerçek yüzlerinin teşhir edileceği bir platform olarak kullanmaktır.

Kısacası, CHP'nin bir kez daha eski demagojisini, vaadlerini tekrarlayıp, MC umacısını kitlelerin karşısına dikmesi ve böylelikle «özgürlükçü demokrasiyi» savunduğu iddiasını tekrarlayacağı şüphe götürmez. Gerçekten de CHP böyle yapacaktır. Ama bu boykotun nedeni olamaz. Eğer bu gerekçe boykot nedeni olacaksa o takdirde gene varacağımız nokta şudur: bütün seçimler boykot edilmelidir. *Devrimci Yol*'un bu iddiada olup olmadığını bilemiyoruz. Bu konuda olumlu ya da olumsuz bir yazıları yok. Ama eğer bütün seçimlerin boykot edilmesi tezini savunuyorlarsa o takdirde de geçmiş seçimlere katılmış olmalarının öz eleştirisini (*Halkın Kurtuluşu*'nun bir başka şekilde yaptığı gibi) yapmak zorundadırlar...

Devrimci Yol'un son gerekçesi ise sıkıyönetim idi. İlk bakışta akla en makul gelebilecek gerekçeleri de budur. Sıkıyönetim gerçekten de sınırlı demokratik hak ve özgürlüklerimizi daha da sınırlamış, ayaklar altına almış, yok etmiştir. Bunu tekrarlamaya gerek yok. Ama, bizzat seçim platformu sıkıyönetime karşı mücadelenin yükseleceği bir alandır. Yığınların sıkıyönetime karşı harekete geçirilebileceği bir alandır. Siyasi gerçeklerin teşhiri, demokratik halk iktidarının programının açıklanması, işçi - emekçilerin sıkıyönetime karşı mücade-

leye çağırılmasını da içermektedir. Evet, sıkıyönetim seçim çalışmalarını, siyasi gerçeklerin teşhirini, demokratik devrim programımızın açıklanması çalışmalarımızı büyük ölçüde engelleyecek faktörlerden birisidir. Ancak boykot tavrına girildiğinde, eğer önerilen tüm seçim dönemi içinde siyasetin boykot edilmesi değilse, siyasi gerçeklerin açıklanması, programın anlatılmasını içeriyorsa ve sonunda yığınları oy vermemeye çağırmak ise, o takdirde olacak olan gene sıkıyönetimin bu çalışmaları da engelleyeceğidir. Çünkü, sıkıyönetim sadece seçim çalışmasını değil, genel olarak tüm devrimci siyasi çalışmayı engellemeyi amaçlıyor.

O halde, sıkıyönetim boykot tavrının karşısına yani «devrimin propagandasının yapılmasının» karşısına hangi şekilde çıkacaksa, seçim çalışmalarının da karşısına o şekilde (biraz da fazla olarak) çıkacaktır. Çünkü o, esas olarak devrimci ajitasyon ve propagandaya, siyasi gerçeklerin açıklanmasına, düzenin tüm yanlarının teşhir edilmesine karşıdır. Bunu görmemek körlüktür.

Ama *Devrimci Yol*'un asıl amacı başka. O boykottan ne umduğunu «biz bu oyuna katılmayacağız» deyip gerekçelerini anlattıktan sonra ifşa ediyor. «Solculuk adına» diyor «bu oyunda *figüranlık* etmeye heveslenenler» var. Ve bu «figüranlar» «CHP'ye karşı doğan tepkileri seçimlerde toplayabilerek kendi cılız varlıklarını biraz şişirebilecekleri hevesleriyle 'burjuva partilerine alternatif gösterme' gibi iddialarla ortaya atılacaktırlar.» Gerçekten böyle düşünenler vardır. Ama, işin püf noktası tam da burasıdır. Seçimlere katılan bazı «figüranlar» ve onu boykot eden bazı «geveze, dar kafalı figüranlar» ile proletarya sosyalizmi arasındaki fark tam bu noktada başlar.

Devrimci Yol'a göre bu çaba CHP'ye karşı doğan tepkiyi bir başka reformist - revizyonist potaya aktarma çabasından başka birşey değildir. Ve de «solun gücünü gösterme adına, solun küçük düşürülmesinden başka bir şekilde sonuçlanmayacağı açıktır.»

BU SEÇİMDE CHP'DEN KOPACAK KİTLE APOLİTİKLEŞEN BİR KİTLEDİR

İşte bu iki alıntı *Devrimci Yol*'un gerçek boykot gerekçelerini oluşturmakta. İşe sadece nicelik olarak baktığımızda seçimlere katılan hiçbir sol grup solun gücünü gösteremez. Bugün bunun objektif bütün şartları ortadan kalkmıştır, ya da kalkmak üzeredir. (İleride bu konuya da gene döneceğiz.) Soruna *Devrimci Yol* gibi sadece nicelik açısından bakmadığımız takdirde ise varacağımız sonuç bambaşkadır. Eğer bugün seçimlere katılan gruplardan, «partilerden» bir ikisi çıkıp da «işte solun gücünü bana bakıp anlayın» diyorsa rezilliğin dik alasını yapar. Bunu düşünen, böyle bir iddia sahibi olan bizim bildiğimiz tek bir akım vardır: TİP. TSİP ve CHP dahil, TİP, TSİP ve diğer devrimci - demokrat adaylara verilen oyların hepsini bir kefeye koyarak «işte demokrasi güçlerinin gücü» diyecektir, zaten demektedir de. Seçime katılan başkaları konusunda söyleyecek pek sözümüz yok. Ama bizim, proletarya sosyalistlerinin seçimlere katılırken böyle bir amaçları kesinlikle söz konusu değildir. Başka bir oluşum, başka bir katılma biçimi gerçekleşebilseydi, yani gerçek, ayakları yere basan, ilkeli bir seçim bloku oluşabilseydi, işte o takdirde «solun gücü» deme olanağımız olurdu. Peki bugün, proletarya sosyalistleri ne demektedir, niye seçimlere katılmaktadır.

Bizim için seçimler özel bir siyasi işlem değildir. Biz, türlü vaadlerle işçi ve emekçilerin karşısına çıkarak oy dilenmeyeceğiz. Biz, sandalye kazanmak için seçimlere katılmıyoruz, solun gücünü göstermek için de seçimlere katılmıyoruz. Aksine, birlik çağrımızı yinelemek için, proletaryanın siyasal dünya görüşünü daha geniş yığınlara anlatmak için seçimlere katılıyoruz. Faşist terörü, reformizmin faşist teröre hizmet eden tavrını teşhir etmek için seçimlere katılıyoruz. Kitlelere parlamentarizmin hayallerini kurduran revizyonizmi teşhir için seçimlere katılıyoruz. Ve seçimler, proletaryanın sınıf bilincini ölçmekte bize hizmet edeceklerdir.

Ama bu da bizim objektif şartlarımızdan dolayı yeterince başarılı olamayacaktır, bu da şüphesiz!

CHP'den kopan oylar sorununa gelince, *Kurtuluş*'un iddiası bu konuda tam tersinedir. *Kurtuluş*, sınıfın en önde gelen temsilcilerine hitap etmektedir. Bizim örgütlemeye, hareketimizle birlikte olmaya çağırdığımız kuşkusuz işçi sınıfının tümüdür, emekçi yığınların tümüdür, ama gene kuşkusuz bizim sesimize kulak verecek, onu dinleyecek ve kabul edecek olanlar sınıfın, emekçi yığınların en ileri kesimleri olacaktır. Oysa biz, bu seçimlerde CHP'den kopacak olanların çok büyük bir kısmının aynı zamanda politikadan da koptuğunu söylüyoruz. Onlar parlamentoda olanlardan, hükümet icraatından dolayı sadece parlamentodan, seçimlerden kopmamaktadır, onlar aynı zamanda siyasi hayattan çekilmektedir. Onları zaten siyasi hayata bağlayan bağlar oligarşinin türlü - çeşitli yalanları, vaadleri idi. Gerçekleşmeyince egemen sınıf partileri ile birlikte genel olarak siyasetten de çekilmeleri doğaldır. Elbette ki bu doğallık komünist hareketin objektif ve subjektif konumundan doğmaktadır.

Şöyle açıklanabilir durum: Güçlü, sımsıkı örgütlü ve yığınlara güven vermiş, öncülüğü yüklenmiş bir komünist örgütlenme kuşkusuz önce o güne kadar egemen sınıfların, oligarşinin çeşitli temsilcilerinin peşinden gitmiş olan, ama sınıfın, toplumun en ileri kesimlerini çevresinde toparlayacaktır. Bu toparlanma elbette ki sınıfın ve diğer emekçi yığınların geriye doğru tümünü etkileyecektir. Ama bu ancak iktidara doğru yürüyen, gerçekten güçlü bir hareketin, örgütün başarabileceği bir iştir. Bizim ülkemizde ise durum bambaşkadır. Sosyalist hareketin durumunu uzun uzun tekrarlamaya gerek yok. Bu şartlar altında açıktır ki devrimci hareket henüz CHP'den umudunu kesen en geri kesimleri toparlayacak bir güç olmaktan, bu objektif şartlarından dolayı yoksundur.

Ve aksine, bugün ne yazıktır ki, esas olarak sosyalist hareketin dağınıklığı, parçalanmışlığı nedeniyle, tam da bu nedenle yığınların en ileri kesimleri daha

hala CHP'nin kuyruğundadır ve bir süre daha öyle kalacağı açıktır.

GEREK BOYKOTÇULAR, GEREKSE TİP ve TSİP EN GERİ YIĞINLARI «OY DEPOSU» OLARAK GÖRMEKTEDİRLER

Bütün bunlardan sonra, CHP'den kopanları kendi potasında eritmeyi ve böylelikle güç kazanmayı düşünenler var ise aldanmaktadırlar. Hem de çok aldanmaktadırlar. Böyle düşünenler vardır. Bir kısmı seçimlere katılarak bunu gerçekleştirmekten yanadırlar. *TİP* ve *TSİP* bunun en güzel örnekleridir. Seçimlerden hüsranla ayrılacaklardır. Ama aynı hayali kuran başkalarıda var: *Boykotçular.*

Evet şaşırmamak gerekir. Boykotçu gruplar da «CHP'ye karşı doğan tepkileri seçimlerde toplayabilerek kendi cılız (veya şişman) varlıklarını biraz şişirebilecekleri»ni düşünüyorlar.

Devrimci Yol için ise bu tastamam doğrudur. Tastamam boykotun nedeni budur. Çünkü o büyüklük hastalığı içindedir. O, hertürlü birlik anlayışının başlıca sabotajcısıdır. Ve o, hiç bir zaman seçimlere katılıp «yeterli» oyu alamamayı kabullenemez. Çünkü o takdirde, «yeterli» oy alınamadığı takdirde bugüne kadar yayılan hayaller bir balon gibi patlayacaktır. Taraftarları şaşkınca soracaklardır: ne oldu diye. Seçimler somuttur. Verilen ve verilmeyen oylar somuttur. Oysa boykot aynı somutlukta değildir. En iyi ihtimalle nüfusun yüzde otuzu kesinlikle zaten oy vermeyecektir. Hangi nedenle olursa olsun yüzde 30. Bu, 77 Haziran seçimlerinin rakamıdır. Senato seçimleri ise genellikle katılımın daha düşük olduğu seçimlerdir. Bu nedenle katılma oranı daha da düşük olacaktır ve *Devrimci Yol'* un boykotçuları bu yüzde 30, 35'in içinde «eriyecektir». Bu sonuca dayanarak da: «işte devrimci hareketimizin gücü» denebilecektir. Büyüklük hayalleri sürecektir. Öteyandan seçimlere katılan proletarya sosyalistlerinin oyları, aynı bölgelerdeki «boykotçu» diye adlandırılacak tüm seçimlere katılmayan seçmenlerin oyları

ile karşılaştırılıp «işte KSD'nin gücü» denecek ve dudak bükülecektir.

Böyle bir politika, böyle bir anlayış ne kadar devam edebilir? Ne kadar bir süre daha gevezelik onca insanı bir arada tutar, orası da bilinmez.

HALKIN KURTULUŞU DA SÜREKLİ BOYKOTTAN YANA

İşte *Devrimci Yol*'un gerçek boykot nedeni budur. Gerisi lafı güzaf. Aynı şekilde *Halkın Kurtuluşu*'nun gerekçesi de gerçekte budur. Uzunca boylu gevezeliklerin arkasından itiraf edilen gerçek: «Ayrıca, proleter devrimci hareketin ve devrimcilerin parlamentoya girerek orada sürdürülecek bir faaliyetle faşist parlamentoyu teşhir etme durumu yoktur.» *(Halkın Kurtuluşu Sayı: 172, shf: 6)* dur.

Yukarıdaki satırlar *Halkın Kurtuluşu*'nun *Devrimci Yol*'a oranla çok daha açık bir şekilde meselenin özünü göstermiş olmasıdır. Ama onlar da bu öze dokunabilmek için bir sürü gevezelik etme gereği duymaktadırlar. Gerekçe üstüne gerekçe inşa etmektedirler. Ve en önemlisi açık yürekli olamamaktadırlar.

Halkın Kurtuluşu Devrimci Yol'a oranla boykot tavrını daha bir geniş açıklıyor. Önce işe parlamentonun gerici, kitleleri aldatmaktan başka görevi olmayan bir kurum olduğunu anlatmakla başlıyor. Bu kısımlara diyecek bir söz yok.

Halkın Kurtuluşu genel olarak parlamentonun bir «sahtekarlık» olduğunu söyledikten sonra burada durmuyor, devam ediyor: «Bizim gibi faşist diktatörlük altındaki ülkelerde durum daha da farklıdır. Ülkemizde parlamento, burjuva demokratik bir kurum olarak da oluşmamıştır. (...) Burjuva demokratik devrim sürecine bağlı ve onun bir sonucu olarak kurulup gelişmeyen parlamento, ülkemiz ezilen sınıflarının sadece sermayenin uysal köleliğine katlanmak için 'ikna edilmeleri' fonksiyonuna sahip olmakla kalmaz. O, aynı zamanda, kitlelerin göstermelik olarak da siyasi hayata katılmalarını engelleyen onların yalnızca ekonomik de-

ğil, yanı sıra siyasi bağımlılık ilişkileri içinde tutulmalarının şartlarını koruyup düzenleyen faşist diktatörlüğün yüzünün gizlenmesi fonksiyonuna da sahiptir. Böyle bir parlamento sahtekarlığın da sahtekarlığıdır.» *(Halkın Kurtuluşu, Sayı: 169, shf: 8)*

Biz burada «faşist diktatörlüğü» tartışma konusu dışında bırakmak durumundayız. Ama yukarıda söylenenleri bir başka biçimde ele alıp, olumlu olarak kabul edebiliriz: Emperyalizm çağında demokrasi bir hayale dönmüştür. «Emperyalizm *genel olarak bütün* siyasi demokrasiyle çelişir. 'mantıki olarak' çelişir.» *(Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, V.İ. Lenin, Halkın Yolu yayınları, shf: 31)*

Türkiye'de de parlamento «faşist diktatörlüğün» varlığından ötürü değil, oligarşik diktatörlüğün varlığından dolayı «sahtekarlığın da sahtekarlığıdır». Evet bu böyledir ama, seçimleri boykot için yeterli bir gerekçe midir? *Halkın Kurtuluşu* da evet cevabını verememekte; onun için tezini kuvvetlendirmeye çalışmaktadır. Seçme, seçilme özgürlüğü yoktur, diyor. Kürt ulusunun kaderini tayin hakkı ayaklar altına alınmıştır, diyor. Grev hakkı bin bir yolla engellenebilirken, sendika ve dernekler kapatılırken, işçilerin siyasi hayata katıldıklarından bahsedilemez, diyor. Bunları da yeterli bulmuyor: «Faşist terör işçileri ve diğer şehir ve kır yoksullarını siyasi hayatın dışına itmektedir. Proletaryanın partisinin seçimlere katılamaması bir yana örgütlenmesinin yasaklanmış olduğu, fabrikaların, okulların askeri kışlalara döndürüldüğü, köy baskınları ve işkencelerin vb. doğal olduğu bir ülkede ne siyasi özgürlüklerin varlığından ne de burjuva demokratik bir kurum olarak parlamentodan söz edilebilir.» *(Halkın Kurtuluşu, S. 169)*

Halkın Kurtuluşu'nun bu saydıkları faşist bir diktatörlüğün gerekleri, sadece onun gerekleri değildir. En «demokratik» ülkelerde de seçme ve seçilme özgürlüğü kısıtlıdır; sendikalar, dernekler kapatılmaktadır; grevler yasaklanmaktadır. Fabrikalar, okullar ve diğer işyerleri çalışan yığınlar için birer hapishanedir. Bunlar emperyalizmin demokrasi ile çelişmesindendir. Em-

peryalizm demokrasinin ve demokratik hakların en azılı düşmanıdır. *Halkın Kurtuluşu*'nun bu söylediklerini böyle bir başka platformda ele alıp kabul etmek mümkündür. Ve «hatta» onun da belirttiği gibi feodal ve «kişisel» bağımlılık ilişkilerinin köylüleri ağaya ve tefeciye bağımlı kıldığını, bunun köylülerin seçme ve seçilme özgürlüğüne ağır bir darbe olduğunu da kabul ederiz. Ama gene de bütün bunlar bizim seçimleri boykot etmemiz için yeterli nedenler değildir. Çünkü bu mantık ile yapılması gereken bütün seçimleri, ya (hiç bir zaman gerçekleşmeyecek olan ve yukarıda sayılan kötülüklerin hepsini reddeden (!!!)) burjuva demokratik bir parlamento kurulana kadar ya da işçilerin - köylülerin devrimci - demokratik iktidarı kuruluncaya kadar, boykot etmektir. *Halkın Kurtuluşu* dahi bunu söylememektedir ama aksini de söylememektedir. O vakit bize düşen *Halkın Kurtuluşu*'nun tüm seçimleri, seçimler ve parlamento «faşist diktatörlüğü» gizliyor diye, boykot edeceğini kabul etmektir. Başka türlü davranmak mümkün değil.

Halkın Kurtuluşu'nun kendisi de, bu gerekçeyi de yetersiz görmekte ve boykot nedenini ülkedeki son durumla da zenginleştirmeye çalışmakta. Ülkede sıkıyönetim vardır, kitleler CHP'den umutlarını büyük ölçüde yitirmektedirler.

İŞÇİ VE EMEKÇİLERİN BUGÜN DÜZENE OLAN BAĞLARI HANGİ DURUMDA?

«*İnşa Örgütü*»nün kendisine yolladığı bir bildiriyi yayınlamış *Halkın Kurtuluşu*. Bu örgüt, şöyle diyor: «Oysa, halkın mevcut düzene olan bağları oldukça hızlı bir şekilde kopuyor. Sahte umutlar bir bir yıkılma durumunda. Hayat, kitlelere hiçbir burjuva gerici partinin kurtuluş umudu olamayacağını gösteriyor.» *(Halkın Kurtuluşu, Sayı: 172, TDKP-İÖ'nün çağrısı.)*

Bu satırlar gerçeklik payı taşımaktadır? Bir anlamda evet. Ama bir anlamda, yani *Halkın Kurtuluşu*'nun ve *TDKP-İÖ*'nün anladığı anlamda kesinlikle hayır!

1973 ve 1977 seçimleri gerçekten de işçi - emekçi yığınlarda reformist hayallerin yükseldiği yıllar oldu. Bunun başlıca nedenlerinden biri ise kuşkusuz bir kısım «sol»un CHP kuyrukçuluğu ise, bir başka temel nedeni de sosyalist hareketin güçlü bir alternatif olarak ortaya çıkamamış olmasıydı. 78'in başıyla birlikte kurulan CHP Hükümeti boyunca kitleler CHP reformizminin ne olduğunu, vaadlerin birer palavra olduğunu görmeye başladılar. Zaman zaman hızlı bir biçimde, zaman zaman ise yavaş, oldukça yavaş bir biçimde. Ama açık bir gerçek var ki esas olarak gene 1973 ve 1977'deki nedenlerden dolayı, yani revizyonizmin reformizme kan taşımasından ve devrimci hareketin göreceli güçlenmiş ama gene de bir alternatif haline gelememiş olmasından, kitleler gene CHP reformizminin etkisindedir. Geri kalanları ise çeşitli diğer egemen sınıflar partilerinin etkisindedir. 73 ve 77 seçimleri bunun göstergesidir. 14 Ekim seçimleri de beş aşağı, beş yukarı aynı gerçeği gösterecektir. Kitleler gene çeşitli egemen sınıf partilerinin peşinden gideceklerdir. Bunlar ne yazık ki bugünün somut gerçekleri. Bize sadece kabullenmek fakat değiştirmek için bütün gücümüzle çalışmak düşer. Ama somut gerçekliği görmeden tahliller yapmak, taktikler saptamak *sadece ve sadece* gevezeliktir. *Halkın Kurtuluşu'*nun yaptığı da budur. O, kendisinin kolaylıkla gördüğünü, yani reformizmin çöküşünü, kitlelerin de kendisi kadar hızla görüp kavradığı inancındadır ama yanılmaktadır. Ve bu yanılgısı başka hesaplarla da birleşince onu yanlış bir taktiğin içine sokmaktadır. Keskinlikle gevezeliğini ve dar kafalılığını örtebileceğini sanmaktadır.

O kadar hayaller içinde yüzüyor ki *«İnşa Örgütleri»* şunu dahi söyleyebilmekte: «Seçim günü oy kullanmayı kendi çıkarlarını hiç ilgilendirmeyen, bir külfet olarak gören ve düzeni protesto edenlerin sayısı artıyor. Parlamentonun yozlaştırıcı etkisinden kurtulan ve doğrudan siyaset yapmaya ve düzene karşı mücadele etmeye girişenler, kitlelerin önemli bir bölümünü oluşturuyor.» *(Halkın Kurtuluşu Sayı: 172; TDKP-İÖ'nün çağrısı)*

Ve en acısı «İnşa Örgütü» kendi ağzından bir gerçeği itiraf etmekte ama, bunun farkında değil. «Seçim günü oy vermeyi bir külfet olarak görenler»den bahsediyor. Eğer oy vermeyi külfet olarak görenler devrim yapmayı da önlerindeki somut bir iş olarak görüp buna sıvanmış olsalar, bir başka deyişle bugüne değin seçimlerde oy vermeyi bir külfet olarak görmüş olan o geleneksel %30'luk kitle böyle yapıyor olsaydı bugün hiç kimse şüphe duymamalı ki, devrimci hareketin boyutları çok ama çok daha ileri olurdu. Oy vermeyi bir «külfet» olarak gören insanların sayısı yaklaşık 4.5, 5 milyondur Türkiye'de. Devrimci hareketin mevcut kitle gücü ile bu oy vermeyi «külfet» görenlerin küçük bir karşılaştırması göstermektedir ki bu 4.5, 5 milyonluk kitle oy vermeyi değil ama politikayı bir «külfet» olarak görmektedirler. İnsanlar, hele hele kendilerine devrimci diyen insanlar nasıl olurda gerçeklere bu denli uzak olabilirler şaşmamak elde değil.

Bunlar ham hayallerdir. Gevezelik dahi değildir. Parlamentonun yozlaştırıcı etkisinden kurtulup «doğrudan siyasete» atılan yığınlar! Hem de kitlelerin «önemli bir kesimi»! Düzeni protesto ediyorlar! Vah, vah. Ya biz çok körüz, devrimin ayaklanması başlamış da göremiyoruz, ya da bu zavallılar kendi kendilerine verdikleri gazla nerelere gelmişler.

Yukarıda senaryosu yazılmış durumun belirtileri nelerdir? «*İnşa Örgütü*» bu konuda tek laf etmiyor. Olsa olsa bazı grevleri, bazı mitingleri, belki de Türkiye'nin bir çok yerinde yapılmış olan 1 Mayıs mitinglerini gösterebilir. Bu gösterdikleri ise Türkiye'de yaşamakta olan işçi - emekçi kitlelerin bugün için sadece önemli bir azınlığıdır. 1 Mayıs'ta 50'ye yakın miting yapılmıştır. Gurur verici! Ama neye göre? Türkiye solunun kendi gücüne göre. Türkiye de yaşamakta olan işçi - emekçi yığınlara göre ise ufak bir azınlık. «Parlamentonun yozlaştırıcı etkisinden kurtulanlar» işte bunlar. «Doğrudan siyasete atılanlar» işte bunlar. Ama kitlelerin önemli bir azınlığı.

Hemen belirtmek gerekir. Kimsenin morali bozulmamalıdır. Bu «önemli azınlık» bir başka şekilde gene

önemlidir. Onlar toplumun en dinamik, en ileri kesimidirler. Onlar toplumun öncüleridirler ve soruna bu şekilde bakıldığında onlar önemli, çok önemli bir güçtürler. Ama bu «önemli» güce dayanarak, kitlelerin önemli bir bölümünün parlamenter hayallerden kurtulduğunu söylemek mümkün değildir.

Halkın Kurtuluşu «*İnşa Örgütü*»nün bu hayallerine dayanarak, Haftalık *Kurtuluş*'un *75*. sayısındaki başyazıda yapılan somut durum tesbitine de veryansın ediyor.

Bu başyazıda *Kurtuluş* CHP'nin neler vaad edip neler yaptığını kısaca anlatmış ve önümüzdeki seçimlerde CHP'den çok önemli olmayan bir kopmanın olacağını ama bunun devrimci bir yöneliş olmayıp aksine politikadan uzaklaşma anlamına geleceğini ve pasifize olan, politikadan kopan yığınların «*sadece ve sadece*» gelişecek olan bir faşist harekete yarayacağını belirtmiş.

Halkın Kurtuluşu CHP'den ve diğer burjuva partilerinden kopacak, (buna seçimlerin genel seçimler olmayıp Senato seçimleri olmasından dolayı düşecek olan katılma payını da ekleyin) o insanlara sahip çıktığı için, onları kendi taraftarı gördüğü için elbetteki kızıyor. Sen benim taraftarlarıma nasıl da apolitik dersin diyor. Haşa! *Halkın Kurtuluşu* taraftarları apolitik değil, yanlış bir politika sahibidirler. Son tahlilde proletarya sosyalizmi karşısında durumları aynıdır ama bugün gene de bir farklılıkları vardır. Biz, *Halkın Kurtuluşu* taraftarlarına apolitik demiyoruz. Biz, onların sahiplenmeye çalıştıkları o geri kitleye apolitikleşmektedir diyoruz. Ve bunda son derece haklıyız.

CHP'den kopacak olan yığınlar (çok ama çok ufak bir azınlığı dışında) zaten toplumun en apolitik kesimini oluşturmaktaydılar. Reformizmin türlü şaklabanlıklarla kabaran hareketinin peşine takıldılar, onu izlediler. Ve 20 aylık CHP Hükümetinin yaptıklarını, parlamentonun o 20 aylık dönemde ki durumunu ve umutla bağlandıkları Ecevit ve partisinin de diğerlerinden farklı olmadığını gördüler ve şimdi gene geldikleri yere dönmektedirler. Denebilir ki bunlar bir ölçüde par-

lamentodan, seçimlerden de umutlarını kesmişlerdir. Meclisteki bütün partiler için al birini, vur diğerine demektedirler. Aralarında bir fark görememektedirler. Ve «ekmek partisi»ne yazıldılar. Bir ölçüde böyle denebilir. Ama bu nokta bu kitlelerin çoğunluğu için apolitikliktir. Çünkü parlamentodan, seçimlerden ve burjuva partilerinden umutlarını kesip «doğrudan siyasi hayata» atılmamaktadırlar. Aksine evlerine kapanıp oturmaktadırlar. Doğrudan siyasi hayata atılan kitlelerin eylemleri, ayaklanmanın doğum sancıları nerede?

Halkın Kurtuluşu kızgınlığı ile birlikte *Kurtuluş* üzerine bir de yorum çekiyor: «Ve burada 'MC umacısı karşısında yığınların önündeki bir alternatif' olan CHP reformistlerinin (!) 'yığınları peşlerine takmayı' 'bir ölçüde' başaracak olması tesbitinin Kurtuluş'a göre ne anlama geldiği daha anlaşılır oluyor: Henüz 'sosyalist parti' alternatif olmadığından Kurtuluş, CHP'yi 'bir ölçüde' destekleyecektir!» Erken atılmış bir palavra olduğu için tutmadı. *Halkın Kurtuluşu*nun tahminlerinin hilafına proletarya sosyalizmi seçimlere katılmayı, proleter sosyalist adayları, tutarlı demokrat adayları desteklemeyi kararlaştırdı. Ve bugün de seçimlerde yoğun ve aktif bir biçimde burjuva partilerini, bu arada CHP reformizmini, revizyonistleri ve boykotçuları teşhir ediyor... Attın ama tutmadı *Halkın Kurtuluşu!*

«O» diyorlar, *Kurtuluş*'u kastederek, «reformizmin etkinliğini, kitleleri ağulamasını kitlelerin politik hayata katılmaları olarak görmektedir. Ve şimdi kitleler CHP'ye oy vermekten caydıkça, seçimlere rağbet etmedikçe, doğal olarak o, kitlelerin politika dışına kaydıklarını sanmaktadır. Bu CHP kuyrukçuluğundan başka nedir?» *(Halkın Kurtuluşu, Sayı 168, Kurtuluş'un Eklektizmi)* Hemen cevap verelim bir kere daha. Bu, CHP kuyrukçuluğu değil, gerçeğin somutça tesbitidir. Ham hayale kapılmadan objektif durumu tesbit etmektir ve bu somut tesbit üzerine geleceğin taktiklerini saptamaktır. Kısacası gevezelik değildir.

SINIF BİLİNCİ
PARLAMENTOYU GÖZLEYEREK DEĞİL,
DOĞRUDAN SİYASİ MÜCADELEDE KAZANILIR.

Özetle *Halkın Kurtuluşu,* aynen de *TİP* ve *TSİP* mantığından hareket ederek, *Devrimci Yol* ve diğer boykotçular gibi, tüm hesaplarını CHP'den kopacak kitlelere bağlamaktadırlar. Bu ise gerçekleri görmemekten ve bazı «diğer» köklü eksikliklerden gelmektedir.

Öncelikle şu noktaya bakmak gerekir: dervimci hareket kitlelerin öncüleri ile ilk defa birleşir. Giderek etkisi toplumun daha geri kesimlerine ulaşır. Toplumun en geri kesimleri basit demagojilerin, yalanların, kof vaadlerin peşinden kolaylıkla gidebilirler, gitmektedirler. Onlar için içi boş bir vaad, güzel ve tumturaklı bir - iki söz yeterlidir. Çünkü henüz sınıflarının bilincine varmamışlardır. Sınıf bilincini ise parlamentonun içinde dönen oyunları onun dışından gözlemekle elde edemezler. Sınıf bilinci, işçiler ve diğer emekçilerce ancak mücadele içinde kazanılabilir. Bu mücadele parlamento platformunun dışındaki, doğrudan siyasi hayattır. Ancak bu doğrudan siyasi mücadele içinde pişen, deneyleri artan işçiler ve diğer emekçiler parlamentonun gerçek yüzünün ne olduğunu görürler. Ancak o takdirde yani siyasi grevlerde, siyasi kitle eylemlerinde yer almış, sınıflarının durumunun bilincine ermiş, çeşitli sınıfların devlet ve hükümet karşısındaki durumunu kavramış emekçiler çözümün parlamentoda değil, onun dışında, şiddete dayalı bir devrimde olduğunu görürler. Ve bilince ulaşmış emekçiler için tek bir yol vardır: örgütlenmek, kendi devrimci siyasi partilerini kurmak ve siyasi mücadelenin her alanında gereğini yapmak.

Ancak sınıf bilinçli işçiler ve işçi sınıfının siyasi dünya görüşünün ilkelerini kavramış, onu kendisine rehber edinmiş emekçiler parlamentoya ve seçimlere karşı aktif bir boykot sürdürebilirler, ya da boykotun objektif şartları yoksa, seçimlere katılarak, onu siyasi gerçeklerin açıklandığı, işçi sınıfının siyasi dünya gö-

rüşünün ilkelerinin daha geniş yığınlara kavratıldığı bir platform olarak kullanabilirler. Sınıf bilincine ulaşamamış işçiler için ise boykot bir küskünlüğün ifadesidir. Onların boykotu pasif bir eylemdir ve devrimci hareketin anladığı anlamda boykot bu pasif eylem değildir. Örneğin Rus işçileri 1907'de karşı devrim zafer kutlarken seçimlere katılmıyorlardı. Boykot ediyorlardı. Ama bu pasif bir boykottu. Oysa, 1912'de, devrim dalgası kabarmaya yeniden başlarken işçiler seçimlere büyük bir ilgi ile katıldılar. 1907'de ki pasif boykot işçi sınıfının yorgunluğunu ve pörsümüşlüğünü gösterirken, 1912'nin yoğun ilgisi işçi sınıfının atılganlığını, uyanan bilincini gösteriyordu. Aynı şekilde 1905 boykotu Duma'nın toplanmasını engellerken devrimin sürmekte olduğunu, bir başka şekilde işçi sınıfının devrim coşkusunu gösteriyordu. Bugün ise Türkiye'de seçime katılmama pasif anlamda bir «boykot» olup, seçime katılmayan yığınların politikaya ilgisizliğini göstermektedir.

SEÇMENLERİN % 28'İ 1963'den BU YANA TÜM SEÇİMLERİ «BOYKOT» EDİYOR.

1961'den bu yana seçimlere katılma oranları şöyledir :

Yıl	Seçimin cinsi	Katılma oranı (%)
1950	Milletvekili	89.3
1954	»	88.6
1957	»	76.6
1961	»	81.0
1961	Senato	81.0
1963	Mahalli	77.6
1963	Belediye	69.3
1964	Senato	60.2
1965	Milletvekili	71.3
1966	Senato	56.2
1968	Senato	66.3

Yıl	Seçimin cinsi	Katılma oranı (%)
1968	Mahalli	65.7
1968	Belediye	59.4
1969	Milletvekili	64.3
1973	Milletvekili	66.8
1973	Senato	65.3
1973	Mahalli	61.7
1973	Belediye	56.0
1975	Senato	58.4
1977	Milletvekili	72.00

Bu sonuçlardan görülebileceği gibi kitlelerin seçimlere katılma oranı özellikle 1961'den itibaren büyük bir düşüş kaydetmektedir. 1963'den 1977'ye kadar ki dönem içinde ise sadece bir kez katılma oranı yüzde 70'i geçebilmiş: 1965 seçimleri. Ancak 1977'de kitleler özellikle reformist hayaller nedeniyle büyük ölçüde seçimlere katılmışlardır. Ve gene bu listeden görülebileceği gibi genel olarak senato seçimlerinde 1961 yılı hariç katılma oranı çok daha düşüktür. Mahalli seçimler senato seçimlerinden, belediye seçimleri ise ondan da daha düşük bir katılma oranına sahiptir.

Bu tablo bize bazı gerçekleri göstermektedir. Milletvekili seçimlerine katılım daha yüksek olmaktadır. 1950, 54 seçimlerine katılım en yüksektir: Yüzde 89.3 ve 88.6. Katılımın bu yüksekliğinin en büyük nedeni önceki dönemin tek partisi CHP'ye karşı kitlelerin tercihlerini belirtmeleridir. 1957 seçimleri nisbeten bir düşüş göstermekte, ama gene de 1961 sonrasının en yüksek katılımına sahiptir. 1961'de ise Hem milletvekili hem de senato seçimlerine katılım yüzde 81'dir. 1961' den sonra Türkiye'de 18 yılda 10 kere seçim yapıldı. Ve görülmektedir ki «genel seçim» espirisi taşıyan senato, mahalli idare ve belediye seçimlerine katılma oranı oldukça düşüktür. 1966 ve 75 senato seçimleri ve 68, 73 Belediye seçimlerine katılma oranı yüzde 60'ın dahi altındadır. Sadece 1963 Mahalli idare ve Belediye seçimlerine katılım yüksektir: 77.6 ve 69.3. Bunun başlıca

nedeni ise bu seçimlerin eski DP'nin bir devamı olarak AP'nin diğerlerini yenmesi, DP'nin devamı olduğunu kanıtlaması ve bu nedenle seçimlerin «genel seçim» havası içinde geçmesidir.

Tablonun bütününün gösterdiği en kestirme gerçekler ise şunlar: Senato seçimleri kısmiliği nedeni ile ilgi görmemektedir. Seçim sath-ı maili bütün ülkeyi kaplamamaktadır ve senato halkı en yakından ilgilendirmemektedir. Mahalli seçimlerde ise katılma oranının senato seçimlerine oldukça yakın fakat belediye seçimlerinden de oldukça büyük olması da gene Belediye seçimlerine oranla mahalli idare seçimlerine partilerin büyük bir örgütlülükle girmeleridir. Seçim bütün ülkede yapılmaktadır, bu nedenle «genel seçim» havasını taşımaktadır, öte yandan çok ve yaygın sayıdaki adaylar seçime katılmayı teşvik etmektedirler.

Sonuç olarak 1963'den bu yana yapılan seçimlerde daima seçmenlerin yüzde 28'i «pasif» bir boykot içindedirler. Bir çok zaman bu «pasif» boykotçuların sayısı yüzde 35'e, 40'a ve hatta 44'e kadar ulaşmaktadır.

Eğer biri çıkıp da bugüne kadarki seçimlerde parlamentoyu ve seçimleri «boykot» eden bu yığınların esas olarak «sahte parlamento umutları yıkıldığı» için, veya «burjuva partilerinden yüz çevirdikleri» için veya daha da ileri olarak «doğrudan siyasi mücadeleye atıldıkları» için boykot ettiklerini söylerse yaptığı iş hayal dünyasında yaşamaktır.

Türkiye'de yaşayan ve somut gerçekliklere gözlerini kapamamış olan herkes kolaylıkla bilir ki bugüne kadar seçimlere katılmamış olan bu yığınlar «doğrudan siyasi eylem içinde» değil, aksine siyasi hayatın tamamen dışındadırlar. Belki bir ölçüde «parlamento hayalleri» yıkılmıştır, bir ölçüde «burjuva partilerinden umutları kesilmiş»tir ama bunun alternatifi olarak doğrudan siyasi hayata atılmış değillerdir; aksine siyasi hayatın tamamen dışına çıkmışlardır. Parlamentoyu, seçimleri tamamen bir kenara atmışlardır. Kendilerini kaderciliğe terk etmişlerdir. Zaten reformizmin canlanıp ortaya çıkması ve «umut» espirisi değil midir

bu yığınların bir kısmının tekrar seçimlere katılmasını sağlayan?

İşte, gerek boykotçu gruplar, gerekse *TİP* ve *TSİP* toplumun bu kesimine hitap etmektedirler. Onlar politikanın tamamen dışında olan bu kitleyi kendi «oy depoları» veya «boykotçu yığınları» yapmak istemektedirler. Ama onlar ne *TİP, TSİP*'in oy deposu olacaklardır ne de *Devrimci Yol, Halkın Kurtuluşu* veya *Halkın Yolu* gibi grupların «aktif boykotçu kitlesi» olacaklardır. Onlar sadece aldırmazlar ordusunu oluşturmaktadırlar.

Böyle olacağı bugünün sosyal - siyasal olaylarından, kitle eylemlerinden ve devrim dalgasının yüksekliğinden bellidir. Ülkede yükselen, şiddetle kabaran bir devrim dalgası olduğunu söylemek mümkün değildir. Olduğu kadarı ise o seçimlere katılmayan yüzde 30 - 40'ın kitlesini oluşturduğu bir eylem, hareketlilik değildir. Aksine o yüzde 30 - 40'lık kitle bugün olduğu kadarıyla yükselen kitle mücadelesinin en uzak seyircisidir. Ne yandaşı, ne tam anlamı ile karşıtı: seyircisi. Gerek devrimin atakları, gerekse karşı-devrimin atakları onları ilgilendirmemektedir.

Faşist terör, devrimcilerin faşist teröre karşı mücadelesi bu aldırmazlar ordusunu en az ilgilendirmektedir. Onlar hiç bir şekilde faşist terör ile devrimcilerin ati - faşist mücadelesinin nedenlerini kavrayamamaktadır. Onlar için sorun tam anlamı ile bir «talebe çatışması»dır. Ve karşı-devrim bu durumdan hiç şüphe yok ki son derece memnundur. Onun istediği, faşist terörün sokağa egemen olmaktaki başlıca nedenlerinden birisi zaten tastamam da budur.

Bu yılgın kitle ancak karşı-devrimin yükselen dalgası ile veya toplumsal mücadele içinde devrim dalgasının yükselmeye başlaması ile doğrudan siyasi mücadele içine girecekler ve saflarını alacaklardır. Ama hiç bir şekilde parlamentonun ve seçimlerin bilinçli «aktif» boykotunun kitle temelini oluşturmayacaklardır, oluşturmamaktadırlar.

DEVRİMCİ HALKIN YOLU BOYKOTU İNCE BİR TAKTİKLE SAVUNUYOR

Gerek *Devrimci Yol*'dan, gerekse *Halkın Kurtuluşu*'ndan daha «ince» bir taktikle boykotu öneren üçüncü grup *Devrimci Halkın Yolu.* Onlar boykotu daimi bir taktik olarak önermemektedirler. Sadece günün özgül koşullarında boykot taktiğinin geçerli olduğunu söylemektedirler.

Devrimci Halkın Yolu bu tutumuyla diğerlerinden daha olumlu bir noktada. En azından parlamentoya ve seçimlere karşı daha doğru bir tutum içinde bu bir. İkincisi, ne söylediği, niye boykottan yana olduğu daha açık ve net.

Devrimci Halkın Yolu da diğerleri gibi parlamentonun ne olduğunu anlatmakla işe başlıyor. Haklı ve doğru. Sonra parlamentonun «emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve toprak ağalığının iktidarı altında bir ülkede ise bu, daha da doğrudur. Parlamento daha göstermelik, daha iki yüzlü, daha kolay askıya alınabilen bir süstür; emperyalizmin boyunduruğunu, faşist diktatörlüğü gizlemeye yarar.» *(Devrimci Halkın Yolu, sayı: 79, Hiç Bir Partiye Oy Verme*) doğru tesbitini yapıyor ve Devlet ve İhtilal'den bir alıntı yaparak sadece anayasal parlamenter krallıklarda değil, en demokratik cumhuriyetlerde de durumun aynı olduğunu söylüyor. Bu doğru tesbitleri bir başka doğru tesbit izliyor: «emperyalizm çağının özellikleri ile birlikte düşünülürse burjuva parlamentarizmi çağının sona ermiş olduğu, proletarya diktatörlüğü çağının yaşandığı kolayca anlaşılabilir.» *(D. Halkın Yolu, agy*)

Devrimci Halkın Yolu buraya kadar Kızılırmağın Karadenize aktığını (!) doğru kavramış. Ve hatta «Parlamento ve seçimlerin burjuva boyunduruğu altındaki bu niteliği ve burjuva parlamentarizminin tarihi olarak zamanını doldurmuş olması, devrimci proletaryanın parlamento karşısında taktiğinin kaba ve düz bir şekilde boykot olduğu anlamına gelmez, gelemez. Marksizm - Leninizm, işçi sınıfının, ezilen yığınların devriminin öznesi olduğunu öğretir. Eğer geniş yığınlar Mark-

sist - Leninist bilince sahip olanlar için açık olan bu gerçeği kavrayamamış ve hala parlamentodan umut bekliyor, burjuva partilerin peşinden sürükleniyorsa; bu kurum henüz siyasi olarak zamanını doldurmamış demektir. Ve sınıf bilinçli proletarya siyasi mücadelenin taktik bir biçimi olarak parlamentodan yararlanmak, parlamentoyu boykot etmemek zorundadır.» *(D. Halkın Yolu, agy)* diyebilmektedir. Görüldüğü gibi *D. Halkın Yolu* bu tesbitleriyle *Halkın Kurtuluşu* ve *Devrimci Yol'*a göre sorunu daha doğru bir biçimde kavramış. Ama o da bütün bu tesbitlerden sonra sorunun esasını kavrayamamış olduğunu boykot diyerek açıklamaktadır :

«Devrimci proletarya, parlamento, parlamenter mücadele karşısında her zaman hangi tutum, yığınların parlamentodan umut kesmesine, devrimci düşüncelerinin ve eğitimlerinin gelişmesine hizmet ediyor, onları devrimin gerekirliği ve kaçınılmazlığına itiyorsa o tutumu benimsemek zorundadır» ve öyleyse: Boykot.

Her şey buraya kadar iyi, güzel geliyor da burada birden sorun sapıyor, yanlış bir tavır belirleniyor.

Devrimci Halkın Yolu da, parlamento ve seçimler ve boykot konusunda Marksizm - Leninizme daha yakın şeyler söylemesine rağmen onun da ayakları yerden kesik olması diğerleri ile aynı tavrı benimsemesine yol açmaktadır. Bu, ülkenin somut gerçeklerini kavrayamamış olmaktan ve bir onun kadar da teoriyi iyi kavrayamamış olmaktan, Marx, Engels ve Lenin'in yazdıklarını gevezece ve eksik bir biçimde tekrarlamaktan ileri geliyor.

Devrimci Halkın Yolu da diğerleri gibi boykot tavrını 20 aylık CHP Hükümeti döneminde parlamentoda olup bitenlere dayandırıyor. Parlamentonun bu denli cılkı çıkmışken onun için yapılan seçimlere katılınıp ona kan ve can verilemez. Böyle bir tutum parlamentarist hayalleri pekiştirir. Işte size yukarıdan beri Lenin'den yapılan alıntılara bir kalemde ters düşen bir söz!

Parlamentonun nasıl bir çirkef yığını olduğunu, adeta hayvan pazarına döndüğünü, saygıdeğer (!) parlamenterlerin nasıl kilolarına göre altınla alınıp satıldığını, açık politika şampiyonu (!) Ecevit'in de aynen Demirel vari bir politikanın sahibi olduğunu sosyalistler, öncü işçiler kolaylıkla gördüler. Bir kısmı, proletarya sosyalistleri bunun böyle olacağını evvelden beri biliyorlardı. 5 Haziran seçimlerinden hemen önce yayınlanan *Kurtuluş*'un *13*'üncü sayısında şöyle deniyordu: «Bugünkü veriler ışığında (seçim öncesi) CHP Hükümet olacağa benzemektedir. (Belki tek başına, büyük bir olasılıkla koalisyon ve mebus pazarı yoluyla). (...) CHP iktidar olunca (...) bir kısım bulduğu 'ileri demokratik düzenin' nimetleri ile meşgulken, bir diğer bölümde faşizmi daha kalın örtülerle sarıp 'gizlemekle' meşgul olacaktır» *(Kurtuluş, Haziran 1977, CHP Üzerine, shf: 4 - 5)* Bir kısmı ise mebus pazarlarını yeni gördü, tanıdı. Genel olarak halk kitlelerinden daha çabuk gördü ve tanıdı. Şimdi de kendi gördüğünü herkesin görmüş olmasını, kendi tesbitinin herkesin tesbiti olmasını bekliyor. Oysa aynı zamanda da «eğer geniş yığınlar Marksist - Leninistler için açık olan bu gerçeği kavrayamamış, ve hala parlamentodan umut bekliyor ise bu kurum henüz siyasi olarak zamanını doldurmamış demektir.» Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu.

Diğerleri gibi *Devrimci Halkın Yolu* da kitlelerin CHP'den ve onunla birlikte parlamentodan umutlarının koptuğunu iddia ediyor ama bu iddiasına tek bir kanıt gösteremiyor. Onun da iddiası sadece bir varsayım. Ama devrimci mücadelenin taktikleri varsayımlarla belirlenemez. İddianın tek kanıtı (!) şu sözler: «Kitlelerin mücadelesinde, grevlerde, bir yükseliş, eskiye göre daha fazla kararlılık vardır. «Mücadele etme isteği, mücadeleye katılma fikri daha geniş kesimlere yayılıyor. Kitlelerin bir kısmı parlamentodan, partilerden el çekmiş, onlarla ilgisini kesmiş, bir kısmı ise ne yapması gerektiği konusunda kararsız veya burjuva partiler arasında tercih yapmaya mecbur olduğunu,

kötünün iyisini seçmek gerektiğini düşünüyor.» *(Devrimci Halkın Yolu, agy)*

Grevlerde bir yükseliş var. Bu doğru. Yüzde 2, 3 oranında. Bilemediniz 5. «Eskiye göre daha fazla kararlılık», «mücadele etme isteği» gibi laflar ise sadece gevezelik. Somut olaylar, somut kanıtlar değil.

RSDİP'NİN SEÇİMLER KARŞISINDAKİ TAVIRLARI

Birde 1905 Duma seçimlerini boykot eden Lenin ve onun önderliğindeki Bolşeviklerin somut tesbitlerine bakalım: *Ajitasyon özgürlüğü yoktur. Mitingler dağıtılıyor. Delegeler tutuklanıyor. «Rusya'nın büyük bir bölümünde iç savaş gelişiyor. Sakinleşme sadece geçicidir.» Ve, bütün bunlara ek olarak 11 Aralık yasası işçi sınıfının bütün seçme ve seçilme özgürlüğünü ayaklar altına alıyor. 25 yaşından küçüklere ve kadınlara oy hakkı yok! Doğrudan seçimler yok. Seçmenler seçicileri seçiyor ve bu da sınıf karakterli Tarımsal bölgelerde 2000 seçmene bir seçici, kentsel bölgelerde 7000 seçmene bir seçici, 30000 köylü seçmene bir seçici, 90000 işçi seçmene gene bir seçici seçiliyor. Böylelikle bir toprak ağasının oyu 3 şehir burjuvasının, 15 köylünün ve 45 işçinin oyuna eşit. Tam bir sınıf karakteri.*

İşte Rusya'da bolşeviklerin somut boykot nedenleri ve işte bizim gevezelerin «nedenleri»! Sürmekte olan devrim ve «mücadele etme isteği yayılan kitleler». Ne kadar da benzeşiyor değil mi?

Birde RSDİP'nin 3 üncü Konferansı kararlarına bakalım :

«Rus sosyal demokratları açısından, Rus devriminin deneyinin gösterdiği gibi, aktif boykot, sadece devrimin geniş kapsamlı, evrensel ve hızlı bir yükselme gösterdiği şartlarda ve eski rejim tarafından ilk temsilciler meclisinin toplantıya çağırılmasından doğan anayasacı hayallere karşı mücadelenin ideolojik amaçları ile bağlantılı olarak ele alındığında doğru bir taktiktir.

«Bu şartların yokluğu halinde, hatta devrimci bir dönemin bütün şartları olsa bile, Rus sosyal demokrat-

ları açısından doğru taktik, ikinci Duma **durumunda** olduğu gibi, seçimlere katılmayı gerekmektedir. (*Lenin, Bütün Eserleri, Cilt: 13, s. 60.*)

Her şeye rağmen (küçük bir hızla dahi olsa) **yükselen** grevlere gelince; bu grevlerin niteliğine **bakmak** gerekir. Siyasi nitelikle kaç grev vardır? Bir veya **iki**. Grevler kimin önderliğinde düzenlenmektedir? Türk-İş'in, DİSK'in başındaki reformistlerin ve revizyonistlerin ve hatta MİSK'in. Bir iki tane de proletarya sosyalistlerinin önderliğinde yürütülen grev... Hepsi bu. RSDIP 3 üncü Konferansı bu konuda da şunları söylüyor:

«Rusya'nın merkezi sanayi bölgesinde halen gelişmekte olan grev hareketi yakın gelecekte muhtemel bir devrimci kabarmanın en önemli garantisi iken, aynı zamanda, şimdiye kadar sadece sendikal nitelikte olan hareketi, politik ve silahlı bir ayaklanmayla bağlantılı doğrudan devrimci bir harekete dönüştürmeye yönelik güçlendirilmiş çabalar talep etmektedir.» (age)

Birde Türkiye'de ki grev hareketine bakın!

Biraz daha devam edersek, Bulygin Duma'sının boykot taktiğinin zaferinin başlıca iki nedeni vardı: Birincisi; Boykot, Devrimin anayasal monarşinin yoluna girmesini engellemek için yapılmaktaydı. İkincisi: boykot devrimin hızlı, güçlü, genişleyen ve genel tırmanması döneminde yapıldı. 1905 yılı hiç bir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde «doğrudan» kitle mücadelesinin şartları ile doluydu. Genel grev, Potemkin ayaklanması... Yığınların doğrudan devrimci mücadelesi, bir olguydu. Kısacası 1905'de Rusya'da boykot çağrısı ayakları yere basan bir çağrıydı ve yığınların doğrudan devrimci mücadelesinin yolunu gösteriyordu. Sonuç olarak ise Duma'nın toplanması engellendi!

1917'de ise RSDİP bu kez Eylül ayında seçimlere katılıyordu. 1917 Eylülünde parlamentarizmin siyasal olarak zamanını doldurmuş olduğundan kimsenin şüphesi olabilir mi? Ve gene 1917'de yığınların devrimci atılımının en yüksek noktada olduğu yadsınabilir mi? Elbetteki hayır ama bu şartlarda RSDIP seçimlere katılıyordu ve 1917'den sonra da katıldı.

Çünkü sorun sadece devrimci dalganın yükselmekte olması değildi. Sorun seçimlere katılma ya da boykot tavrı ile, iki tavırdan birisi ile, yığınların devrimci mücadelesinin hızlandırılması idi. Doğru olanın uygulanması gerekirdi. 1917 Eylülünde yığınlar devrime hazırdı ve hatta kendi doğrudan siyasi örgütlerini, sovyetleri kurmaya hazırdılar. Ne denli hazır oldukları bir ay sonra, Ekim'de ispatlandı. Ama buna rağmen 17 Eylül seçimlerinin boykot edilmesi yığınların devrimci atılımına hiç bir kazanç sağlamayacaktı. Devrimci bilincin yükselmesine hizmet etmeyecekti.

BOYKOT GEREKÇELERİ NELER OLABİLİR?

Türkiye'de eğer boykot tavrı doğru olsaydı şu somut olgular gerekirdi :

1) Sürmekte olan bir iç savaş, devrim. (Düşman kuvvetlerin devrimi durdurma taktiği olarak seçim önermeleri koşulunda)

2) Devrim dalgasını durdurmak, devrimin yolunu yeni bir «burjuva» yola sokma çabası.

Bu iki şartın olması hali; yükselen devrimin yeni bir «reformist» kanal ile yok edilmek istenmesi, veya devrimin sürmekte olması ki son tahlilde bu da ikinci nedene indirgenebilir, seçimlerin boykot edilmesinin yeterli şartlarını oluştururlar. Bunları destekleyecek diğer şartlar da olabilir. Seçme, seçilme özgürlüklerinin son derece kısıtlı olması, yasal çalışma olanaklarının kısıtlanması, ağır baskı ve terör gibi. Ancak bütün bunlar sadece destekleyici nedenler olabilirler.

Bütün bunlardan sonra boykotçu grupların yaptıkları reformist, revizyonist hayallere karşı çıkıyoruz iddiası altında ona kan vermekten başka birşey değildir. Yığınlar ve bu grupların taraftarları somut ve durumlarına uygun bir cevap isteyeceklerdir seçimlerde. Ne yapacağız diye soracaklardır. Belki taraftarlar için «boykot» durumlarına uygun ve uygulanabilir bir cevap olacaktır, ama yığınlar için asla. Onlar boykot tavrını kendi durumlarına, kendi bilinç düzeylerine uygun görmeyeceklerdir. Çünkü henüz parlamentonun

işe yaramazlığını saptamış ve doğrudan siyasi mücadeleyi başlatmış değillerdir. Bu durumlarının bir gereği olarak da gidip seçimde oylarını şu ya da bu şekilde kullanacaklardır. Boykotçuların hitap ettikleri yığınlar ise esas olarak CHP reformizmine bastıracaktır gene oylarını.

CHP'ye atılacak oylar arasında boykotçuların taraftarları da olacaktır hiç şüphesiz. Geçen seçimler bunun göstergelerinden birisidir. Bu seçimlerde de hep birlikte göreceğiz, boykotçu grupların bir çok taraftarının MC umacısı karşısında CHP'ye oy verdiğini.

Gerçekler somuttur. Hayaller içinde yüzmeyenler, eğer yeterli bilinç seviyesine de sahip değillerse gerçeklere teslim olurlar. Reformist hayaller de bu «gerçekleri» allayıp pullayıp daha da kolaylıkla teslim olunur hale getirir.

Gerçeklerin en başında güçlü bir sosyalist alternatifin olmaması gelmektedir. Anti - faşist mücadelenin sıcak yanında önlerinde gördükleri sosyalistleri, yığınlar, siyasi hayatın diğer cephelerinde de önlerinde ve birleşik bir güç olarak görmek istemektedirler. Yığınlar bugün bir ölçüde anti - faşist mücadele karşısında CHP'nin aldığı tutumu, CHP Hükümetinin yaptığı rezillikleri görmüştür. Eski hayallerinden bir ölçüde uyanmıştır. Ve sıcak mücadele içinde artık umudu devrimciler olmuştur. Ama onlar için sorun henüz faşizmi ebediyen boğacak olan demokratik halk devrimi için doğrudan mücadeleye atılma sorunu değildir. Parlamento ile, hükümet ile ve hatta sıkıyönetim ile antifaşist mücadelede başarılar elde edilebileceği sanılmaktadır. Reforzmizm, çeşitli revizyonist akımlar ve günlük basının «demokrat» köşe yazarları yığınların bu düşüncesini şiddetlendirmektedirler. Hayalin ayakta durmasını sağlamaktadırlar. Ve günlük sıcak mücadelede devrimcilerin yanında olan halk yığınları, seçimler karşısında aynı devrimci hareketi bir alternatif olarak göremediği için bu kez CHP'ye kaymaktadır.

Bu durum karşısında ne yapmak gerekir. Kuru laf kalabalığından başka bir şey olmayan, soyut bir boykot sloganı yığınların devrimci alternatifi izleme-

sini sağlar mı? Eğer sosyalistler bir seçim bloku oluşturabilmiş olsalardı, seçimlere birleşik ve güçlü olarak girselerdi kuşkusuz yığınlar daha bir güçlü olarak sosyalistleri destekleyeceklerdi. CHP reformizminin etkisinden daha kolaylıkla çıkacaklardı. Ama bugüne kadar daima sosyalistlerin birliğini engelleyen anlayış bugün de seçimler için bir sosyalist blokun kurulmasını engelledi.

Bugün artık bir kısım sol gruplar gevezeliğin arkasına sığınarak büyük bir dar kafalılık içinde gerçekleri görmemeye çalışarak «boykot» mücadelesi verecekler. Bir kısım sol gruplar ne yapacaklarını bile bilemeden ortada dolaşacaklar. Bir kısmı ise şu veya bu düşünce ile seçimlere katılacaklar. Sonuç olarak sosyalist hareket darmadağın, eskisi gibi bölük pörçük bir biçimde 14 Ekim seçimlerinde kitlelerin karşısında arz-ı endam edecek.

Gerçekte, boykotçu gruplar dillerinin altındaki baklayı ortaya çıkarmalıdırlar. Ancak o zaman boykot değil ama, seçimlere katılmama tavrı haklılık kazanacaktır. O da «seçimlere katılmaya gücümüz yok» demektir. Bunu söyleyebilenin davranışları da buna uyarlı, birlikçi olmak zorundadır.

Yazımızın başından beri anlatmaya çalıştığımız gibi bugün Türkiye'de seçimleri boykot etmenin hiç bir maddi şartı yoktur. Ama seçimlere katılamamanın her grup açısından farklı farklı olmak üzere koşulu vardır. Bu koşulun başlıca nedeni güç sorunudur. Başkaları bunu itiraf etmekten kaçınsa dahi proletarya sosyalistleri için, *Kurtuluş* için sorun bu denli açıktır. *Kurtuluş* 29 ilin tümünde seçimlere katılma gücünden tek başına yoksundur. İkinci olarak ise oligarşinin 14 Ekim seçimleri için karşımıza dikmiş olduğu çeşitli engeller gene seçimlere bütün bölgelerden katılmamızı engelleyen başlıca nedenlerdendir. En azından Senatör adayı olabilmek için 40 yaşını bitirmiş olmak ve daha önemlisi yüksek öğrenim görmüş olmak gerekir. Fakat bu tür gerekçeler seçimlerin boykot edilmesinin nedenleri olamaz.

14 EKİM'DE CHP'YE OY VERİLEMEZ.

Boykotun maddi şartlarının olmadığını iddia etmek aynı zamanda seçimlerde kitleleri oy vermeye çağırmaktır. Bir adaya, bir partiye oy vermeye çağırmaktır. Seçmenlere somut bir hedef göstermek gerekir. İşte bu noktada proletarya sosyalistleri ne yapacaktır sorusu ortaya çıkmaktadır?

Bu soruya çeşitli cevaplar verilebilir. Once CHP' nin desteklenmesinden başlayalım.

20 aylık CHP Hükümeti en açık bir biçimde, hiç bir kuşkuya yer bırakmayacak bir biçimde CHP'nin ne olduğunu, ne olmadığını göstermiştir. Uç temel vaadi vardı CHP'nin: anti-faşist mücadele, düşünce ve örgütlenme özgürlüklerinin genişletilmesi ve insanca hakça bir düzen. Bu her üç vaat üzerine ne yaptıklarını burada uzun boylu anlatmaya gerek yoktur. Işte sıkıyönetim, işte faşist terör karşısındaki kardeşlik çağrıları, faşist MHP'nin yasallık sınırlarına çağrılışı ve işte zamlar, kuyruklar, toplumsal anlaşmalar, ertelenen grevler ve ilâh. Bu iki üç satır CHP Hükümetinin, reformizmin yüzünü en çarpıcı bir biçimde göstermeye yeterlidir. Böyle bir siyasi partinin seçimlerde hiç bir şart altında desteklenmesi mümkün değildir. Böyle bir partinin çatısı altında hiç bir demokratın aday olması mümkün değildir. Bu nedenle bir bütün olarak CHP'nin desteklenmesi mümkün olmadığı gibi, CHP içinde «demokrat» adayların desteklenmesi de mümkün değildir. Bu seçimlerde demokrat adayların bulunabilmesine ne CHP yönetimi izin vermektedir ne de bir demokrat böyle bir şeyi kabul edebilir. Bu nedenle CHP listelerine tercihli oy verilmesi de mümkün değildir.

Proletarya sosyalistleri önümüzdeki seçimlerde bütün güçleri ile önceki seçimlerde bir kısım solun da aktif desteği ile kitlelerin kafasında yaratmış olduğu umudun dağılışını hızlandırmaya, kendisini «sol» olarak göstererek edindiği prestiji dağıtmaya, bu noktada reformizme en ufak bir savunma noktası dahi bırakmamaya çalışmalıdırlar. Seçimlerde ki en önemli görevimizdir bu.

Bugün CHP'ye oy verilmesini isteyenler bilinçli veya bilinçsiz olarak kitlelerde dağılmakta olan umudu yaşatmayı devam ettirmek isteyenlerdir; oligarşinin bilinçli veya bilinçsiz destekçileridirler. Aynı şekilde CHP reformizminin karşısına sosyalist alternatifi dikmeyen, laf ebeliğinin arkasına gizlenen tüm tavırlar da son tahlilde CHP'nin destekçileridirler.

KURTULUŞ 14 EKİM'DE PROLETER SOSYALİST VE DEMOKRAT ADAYLARI DESTEKLEYECEKTİR.

14 Ekim seçimlerinde *Kurtuluş*'un tavrı ne olacak? Yukarıdan beri boykotçu gruplara anlattıklarımızın ışığında *Kurtuluş* 14 Ekim seçimlerine gücü ölçüsünde katılacaktır. Gücü ölçüsünde adaylar çıkaracak ve demokrat adayları destekleyecektir.

Seçimlere katılma tavrının en önemli halkası CHP'nin hiç bir şekilde desteklenemez olmasıdır. Her şeyden önce bu halka yakalanmalıdır. Reformizmin bunca teşhir olduğu ama asıl önemlisi bundan sonra daha da hızla teşhir olacağı bir dönemde CHP'nin demokrat adaylara sahip olabileceği veya demokrat adayların CHP'den seçimlere katılabileceğini düşünmek mümkün değildir. Bugünün somut şartları içinde CHP'nin desteklenmesi reformist hayalin yaşaması için çalışmaktır. Yığınlarda kıpırtıları bulunan ve şüphesiz ki ilerki dönemlerde gelişecek olan bilincin CHP potasında eritilmesine hizmet etmek olacaktır. Ve seçim platformu kitlelerin CHP karşısında hayallerinin yıkılışına hizmet edecektir.

Siyasal bir hareket olma, CHP vb. sahte alternatifleri alternatif olarak benimsememe durumu proleter sosyalistlerini, bugünkü koşullarda bağımsız devrimci adayların çıkarılması ve seçim çalışmalarının bu bağımsız adaylar çevresinde sürdürülmesi göreviyle yüzyüze getirmektedir. Proletarya sosyalistlerinin yapacağı da budur.

Ne var ki Senato seçimleri ve mevcut seçim yasaları proletarya sosyalistlerinin yaygın bir biçimde seçimlere katılmalarını engellemektedir. Fakat açık yü-

reklilikle itiraf etmek gerekir ki, seçimlere yaygın bir biçimde girememememizin önündeki tek engel seçim yasaları veya senatörlükte aranan kıstaslar değildir. Bundan daha önemli olarak devrimci hareketin bugünkü örgütlenme düzeyi seçimlere daha yaygın bir biçimde girmemize olanak tanımamaktadır.

Sonuç olarak, Kurtuluş önümüzdeki dönemde bazı bölgelerde proleter sosyalist adayları, bazı bölgelerde demokrat adayları destekleyecek, ülkenin geri kalan bütününde ve seçim yapılan fakat Kurtuluş'un destekleyebileceği bir adayın bulunmadığı illerde ise siyasi gerçekleri açıklayacak, işçi sınıfının siyasi dünya görüşünün ilkelerini anlatacak ve sonunda ise henüz bu bölgede ki proleter sosyalist örgütlenmenin yetersizliği anlatılarak yığınlar hiç bir partiye, hiç bir adaya oy vermemeye, örgütlenmeye çağırılacaktır.

Yazımızın en başında Engels'den seçimlerin işçi sınıfının siyasi devrimci örgütü için ne anlama geldiğini belirten kısa bir paragrafını aktarmıştık. Bu paragrafta Engels seçimlerin işçi sınıfının siyasi olgunluğunu ölçmeye yarayan bir barometre olduğunu anlatıyor ve barometre kaynama noktasını gösterdiğinde proletaryanın gereğini yapacağını söylüyordu.

Bugün Türkiye de yapılacak seçim işçi sınıfının siyasi olgunluğunu göstermeye yarayan bir barometre görevini görebilir mi? Bir anlamda evet, bir anlamda ise hayır. Evet, çünkü, işçi sınıfının öncüleri, proleter sosyalist adaylara veya proletarya sosyalistlerinin desteklediği adaylara verecekleri oylarla kendilerini göstereceklerdir. Bu anlamda 14 Ekim seçimleri proletarya sosyalistleri açısından bir barometre görevi görecektir.

Ama, 14 Ekim seçimleri öteyandan bir barometre görevi göremez. Çünkü gerek proletarya sosyalistlerinin, gerekse onların desteklediği demokrat adayların alacakları oylar hiç bir zaman, hiç bir şekilde Türkiye solunun gücünün göstergesi olmayacaktır. Solun dağınıklığının, dolayısıyla bir alternatif olamayışının etkisi ile solun kitle potansiyalini oluşturan bir kısım kit-

leler CHP'nin peşinde olacak, bir kısım oylar ise solun parçalanmışlığı içinde «41» parçaya bölünmüş olacak.

Biz burada kesinlikle solun o «41» parçasının birleşmesinin hayalleri içinde değiliz. Solun o 41 parçasının yan yana gelmesi bugün hiç bir objektif dayanağa sahip değildir. Birlik ancak Marksist - Leninist ilkeler etrafında önce proletaryanın öncülerinin birliğidir, daha sonra ise anti - emperyalist, anti-faşist, anti-şovenist (anti sömürgeci, anti feodal) birliktir. Bu ilkeler solun önemli bir kısmının seçim platformunda birleşmesini sağlayabilecek netlikteki ilkelerdir...

Proletarya sosyalistleri bu seçimlere işçi sınıfının siyasi olgunluğunu ölçmekten ziyade seçim platformunu kullanarak siyasi gerçekleri teşhir etmek, reformizmin yüzünü açığa çıkarmak, faşist teröre karşı sıkıyönetimin baskı ve zulmüne karşı kitleleri eyleme çağırmak ve işçi sınıfının siyasi dünya görüşünün ilkelerini açıklamak için katılmaktadır. Sadece proleter sosyalist adayların veya desteklenebilecek demokrat adayların olduğu bölgelerde değil, ve hatta sadece seçim bölgelerinde değil, Türkiye'nin bütününde bir kampanya biçiminde yapılacak olan budur. Kısacası seçim platformu kullanılarak kitlelerin siyasi bilinç düzeyi bir adım ileriye götürülmeye çalışılacaktır.

Öte yandan, seçimlerin anlamı sadece bunlar da değildir elbette. Proletarya sosyalistleri bu seçimlerle birlikte ilk kez kitleler arasında net bir ayrışmayı başlatacaktır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, proleter sosyalist adaylar, seçim öncesinde proleter sosyalist hareketin bu bölgelerdeki kitle desteğinden daha az bir destek bulabileceklerdir. İşte seçimlerin en önemli noktası budur...

Kitlelerin mevcut geri bilinç düzeyi, daha hâlâ parlamentodan, burjuva partilerinden ve «sol» maskeli reformist CHP'den medet ummaları bu sonucu yaratacaktır. Seçim ortamı dışında, azgın faşist teröre karşı aktif mücadele veren proleter sosyalist hareket kitlelerin güvenini kazanmıştır. Ama aynı kitlelerin bir kısmı iş seçim sorunu haline gelince içinde bulundukları bilinç düzeyinin bir sonucu olarak gene CHP'ye

koşacaklardır. Tabiri caiz ise aktif mücadelede devrimciler, seçimlerde de reformizm, onların bugün görebildikleri «çözüm»dür. Henüz bir bütün olarak Türkiye solunu ve proleter sosyalist hareketi bir iktidar alternatifi olarak görememektedirler. Bunda çözümü parlamento içinde aramalarının da hiç kuşkusuz önemli bir payı vardır. Bu nedenle henüz parlamento dışındaki çözüme, yani devrime katılacak, doğrudan aktif siyasi mücadeleye girebilecek durumda değillerdir.

İşte biz, bu siyasi tesbiti yaparak seçimlere katılıyoruz. Seçimlerden çok oy değil, kurtuluşu proletarya sosyalizminde gören, kurtuluşu anti - emperyalist, anti - oligarşik demokratik halk devriminde gören kitlenin (bugün için oldukça az olan bu kitlenin) ayrışmasını bekliyoruz. Ve asıl görevimiz seçimlerden sonra başlamaktadır.

Seçimlerden sonra proletarya sosyalistleri adaylarla seçimlere katılmış oldukları bölgelerde hâlâ reformizmin peşinde sürüklenmekte olan işçi ve emekçilere çok daha net ve gerçekçi bir biçimde reformizmi teşhir etme ve bu teşhirin arkasından kitleyi proleter sosyalist örgütlenmenin çevresine çağırma olanağını bulacaklardır.

Burada karşımıza geveze boykotçular çıkacaklardır. Bu gevezeler Kurtuluş'un desteklediği adayların aldığı oylarla seçimlere katılmamış olanların oranını karşılaştıracaklar ve seçimlerde oylarını kullanmamış küskünler ve yılgınlar ordusunun niceliği ile siyasi bilinç düzeyleri hiç kuşkusuz toplumun en önünde olanların niceliğini kıyaslayacaklardır. Varsınlar kıyaslasınlar. Bize göre sımsıkı örgütlenmiş, disiplinli ve doğru bir siyasi çizgiye sahip bir örgütle gevşek, laçka, ayakları Türkiye toprağına basmayan bir örgüt arasındaki tercihte birincisi önde gelir. Bize göre, yüzbinlerce, milyonlarca yılgın ile doğru devrimci çizgiyi izlemiş binler arasındaki tercihte biz toplumun en dinamik en bilinçli binlerini tercih ederiz. Çünkü biz o binlerin üzerinde yükselecek bir siyasi örgütün kurulması mücadelesini vermekteyiz ve inanıyor ve biliyoruz ki devrimi o binlerin omuz vereceği proletaryanın devrimci

siyasi partisi gerçekleştirecektir. Bizim küskünlerle, yılgınlarla, gevezelerle ve dar kafalılarla işimiz yok!

TİP ve TSİP'İN DESTEKLENMESİ MUMKUN DEGİLDİR.

Kurtuluş, proleter sosyalist adayların olmadığı bölgelerde bağımsız demokrat adayları destekleyecektir. Bu demokrat adaylar anti - emperyalist, anti - faşist ve anti - şovenist ilkeleri kabul eden, bu doğrultuda eylem sürdüren adaylar olmalıdırlar.

Proleter sosyalist ya da yukarıda tanımladığımız türden demokrat adayların olmadığı bölgelerde ise *Kurtuluş* hiç bir siyasi partiyi veya adayı desteklemeyecektir. Bu bir boykot mudur? Ve niye bu bölgelerde TİP ve TSIP desteklenmemektedir?

Önce *TİP* ve *TSİP*'in desteklenmesi mümkün müdür? Bu soruyu yanıtlamakla başlayalım.

TİP ve *TSİP* bugün Türkiye solu içinde kitlelere parlamentarist hayalleri yayan başlıca iki odaktırlar. Özellikle *TİP* devrimi en açık bir biçimde reddetmekte, iktidarı parlamento yoluyla ele geçireceğini programında ifade etmektedir. (Bu konuda bakınız *Kurtuluş, Sayı: 32,* «*Sol İçinde TİP'in Yeri ve Görevleri*» yazısı). *TSİP* de *TİP*'den daha farklı değildir. Onlar *TİP* gibi sorunu açıkça programlarında ifade etmemektedirler, ama tüm örgütlenmeleri, tüm çalışmaları, özetle dünya görüşleri *TİP* ile büyük bir paralellik arz etmektedir. Zaten her iki partide kısa bir süre önce birleşme çalışmaları yürütmekteydiler. Birleşememeleri devrim anlayışlarının farklılığından değil, küçük kariyer hesaplarındandır.

TİP ve *TSİP* bugün Türkiye solunun bütününü inkar etmektedirler. *TİP* «benden başka sosyalist» yok demekte, *TSİP* ise son büyük kongre raporunda açıkça belirttiği gibi *TİP, TSİP ve T"K"P*'den başkasını sosyalist olarak görmemektedir. Bu her iki parti de bu anlayışları ile anti - emperyalist, anti - faşist ve anti - şovenist birliğin önündeki iki engeldirler.

Kurtuluş daha 1977 seçimlerinde *TİP*'in bu konumunu tesbit etmiş ve o gün de *TİP*'in desteklenmesi-

nin mümkün olmadığını belirtmişti. O günden bu yana *TİP*'de olumlu bir gelişme olmamış, aksine bu parti giderek daha da bir batağa batmıştır.

TİP ve *TSİP*'in birer demokrat parti olarak desteklenmesi de mümkün değildir. 71'de proleter devrimcileri 12 Mart generallerine ihbar eden *TİP*, CHP'nin «demokratik sıkıyönetimine» de devrimcileri ihbar etmekten kaçınmamıştır. Bu davranışları *TİP*'in ne ölçüde tutarlı bir demokrat olduğunun göstergesidir. Devrimcileri sıkıyönetime hedef olarak gösteren bir demokrat: böyle bir partinin desteklenmesi mümkün değildir, üstelik de kendisini işçi sınıfının tek partisi olarak görmektedir. Sorun demokrat olup olmamasında da değil siyasal bir alternatif olarak, kurtarıcı olarak kabul edilmemesindedir. Zira böyle bir alternatife oy vermeye çağırmak hiçbir anlam ifade etmeyeceği gibi, her oyu birliğe karşı silah olarak kullanmasına yarayacaktır.

DESTEKLEDİGİMİZ ADAYLARIN OLMADIGI YERLERDEKİ TAVRIMIZ BOYKOT MUDUR?

Yukarıda da sorduğumuz bu sorunun cevabı kesinlikle hayırdır. Biz destekleyecek adaylarımızın olmadığı yerlerde kitleleri parlamentoyu ve seçimleri boykota çağırmayacağız. Biz bu bölgelerde oligarşinin partilerinin desteklenmesinin mümkün olmadığını anlatacağız. Faşist terörü, faşist terörün nedenlerini anlatacağız. Ve asıl önemlisi reformizmin içyüzünü kitlelere kavratmaya çalışacağız. Kısacası siyasi gerçekleri teşhir edeceğiz. Eh, bunları boykotçular da yapacaklar. Evet, onlar da yapacaklar ama bizim bütün bunları anlattıktan sonra onlardan farklı olarak kitlelere açıklayacağımız son bir gerçek daha var: sosyalist hareketin bugünkü durumu ve proletarya sosyalizminin durumu. İşte bizim boykotçu gevezelerden farklılığımız bu noktadadır.

Boykotçular, *Kurtuluş*'çular gibi siyasi gerçekleri teşhir edecekler ve sonunda bugün kitlelerin bilinç düzeyi ile uyuşmayan taleplerini açıklayacaklar: boykot. Yani kitlelere kendi durumlarını, sosyalist hareketin

bir bütün olarak durumunu anlatmayacaklar, bu en önemli siyasi olguyu gizlemeye çalışacaklar. Yani kendi boş hayallerini kitlelere de mâl etmeye çalışacaklar. Bu hayalciliğin yayılmasından başka bir sonuç getirmez. Bir başka biçimde kitlelere yayılmak istenen, kitlelerin çevresinde toplanması istenen reformist hayali andırmaktadır.

Oysa doğru devrimci tavır daima işçi ve emekçi yığınlara doğruları, gerçekleri açıklamaktır. Bunun için de *Kurtuluş* destekleyebileceği nitelikte bir adayın bulunmadığı bütün bölgelerde işçi ve emekçilere işçi sınıfı hareketinin durumunu, Türkiye solunun durumunu ve Kurtuluş'un kendi örgütlülük durumunu anlatacaktır. Bu bölgelerde *Kurtuluş* siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının yanı sıra birlik çağırısını tekrarlayacaktır. Fakat en önemlisi kitleleri örgütlenmeye, doğrudan siyasi mücadeleye atılmaya çağıracaktır ve parlamenter mücadelenin de siyasi mücadelenin bugün için bir parçası olduğunu vurgulayarak.

Bu tavrımızın boykot tavrı ile yakından uzaktan ilgisinin olmadığı açıktır. Bu tutumumuz 1977 Haziran seçimlerindeki tutumumuzun yeni şartlar içindeki bir devamıdır. O gün de söylediğimiz gibi bugün sizin önünüze bir adayla çıkabilecek güce sahip değiliz. Ayrıca diğer grupların dar kafalılığından ve gevezeliğinden dolayı bir sosyalist blok da oluşturamadık. Sizlere bu seçimlerde bölgenizden adaylar gösteremiyoruz. Ama başka bölgelerde Kurtuluş proleter sosyalist adaylara sahiptir ve bazı bölgelerde de demokrat adayları desteklemektedir. Kısacası bölgenizde işçi sınıfının temsilcilerinin parlamento arenasında da siyasi gerçekleri açıklama kampanyasını sürdürmesini sağlayabilecek örgütlülüğe ve siyasi etkinliğe sahip değiliz. Işçi ve emekçiler için bu durum bölgenizde son derece olumsuzdur. Öyleyse sizlere düşen sosyalist örgütlenmenin bölgenizde siyasal bir etkinlik kazanması için çalışmak ve örgütlenmektir.

Bu «itiraf» bugünkü şartlar içinde proletaryanın ve müttefiklerinin yararınadır. Onların mücadelesini zayıflatmaz aksine gerçeklere dayandığı için ve gerçek-

leri kavratmaya çalıştığı için mücadeleyi güçlendirir, olumlulaştırır. Somut hedefler koymaktadır. Bu anlamda da proletaryanın bölgedeki mücadelesi için yararlıdır.

SEÇİM ÇALIŞMAMIZ BİR KAMPANYA OLARAK BÜTÜN TÜRKİYE'DE YÜRÜTÜLMELİDİR.

14 Ekim seçimleri için yürütülecek çalışma, siyasi gerçekleri açıklama kampanyası sadece proleter sosyalist ya da demokrat adayların desteklendiği bölgelerde veya seçimlerin yapılacağı illerde sürdürülecek bir çalışma değildir. Oligarşinin partilerinin aksine devrimci hareketimiz bütün Türkiye'de yoğunlaşmış bir siyasi çalışma sürdürmelidir.

Ülke çapında geçmiş kampanyalarımızın deneyleri önümüzdeki dönemin yoğun siyasi çalışmaları için de bir örnek olmalıdır. Hareket tüm unsurlarını siyasi çalışma içinde seferber etmeli, bu çalışmanın yeni kalıcı örgütlenmelerin kurulmasında bir itici güç olmasını sağlamalıdır.

Seçim kampanyamızın mihverini düzen partilerinin deşifre edilmesi, reformizmin çirkin yüzünün açığa çıkarılması ve faşist teröre karşı kitlelerin aktif mücadeleye katılması çağrısı teşkil edecektir. Bunların yanı sıra proletarya sosyalistleri seçim kampanyasında gene ısrarla birlik çağrısını tekrarlayacaklardır.

Seçim kampanyamız eğer sadece siyasi gerçeklerin teşhiri değil de örgütlenmemizin bir ileri adım atmasına da hizmet edecek bir olgu ise bu takdirde kampanyanın örgütlenmesinde bu noktaya son derece dikkat etmek gerekir.

Kampanya çalışmalarına ortak edilmemiş, özel bir görevle görevlendirilmemiş tek bir Kurtuluşçu dahi kalmamalıdır. Bütün proletarya sosyalistleri kampanyanın yürütülmesinde aktif görev almalıdırlar. Kampanya ağırlıklı olarak proletaryanın kalelerine, fabrikalara dönük olarak sürdürülmelidir. Işçi sınıfına siyasi gerçeklerin açıklanması, işçi sınıfı hareketinin ve sosyalist hareketin içinde bulunduğu durumun işçilere kavratılması en önemli görevimizdir.

Öte yandan seçim kampanyamız boyunca merkezi görevlerimiz de var. Herşeyden önce merkezi yayın organlarının daha daha geniş yığınlara ulaştırılması, Kurtuluş'un satışının büyük ölçülerde arttırılması gerekir. Açık ki merkezi ajitasyon ve propaganda aracımız odur. En sistemli, en yaygın ajitasyon ve propaganda Kurtuluş'un daha geniş yığınlara ulaştırılması ve ulaşılan genişliğin kampanya sonrasında da korunması ile mümkündür. Kurtuluş'un satışının arttırılması, abone sayısının çoğaltılması bütün bölgeler açısından son derece önemlidir. Çünkü bu artış bir anlamda proletarya sosyalistlerinin bölgedeki etkinliğinin göstergelerinden *birisi* olacaktır. Ve elde edilecek artış, kampanya boyunca hareketin bölgedeki etkinliğinin arttığının göstergesi olacaktır.

Merkezi yayınların satışının arttırılması, abone sayılarının çoğaltılmasının yanı sıra ikinci merkezi görevimiz diğer merkezi propaganda ve ajitasyon araçlarının kullanılmasıdır. Özellikle fabrikalara dönük olarak.

Üçüncü bir görevimiz ise merkezi bağış kampanyasına katılmaktır. Bu konuda en merkezi tutum içinde olmalıyız. Hareketin tüm mali olanakları tek kuruş atlanmadan birleştirilmeli ve tüm kampanya boyunca merkezi bir biçimde harcanmalıdır. Seçim çalışmalarının sıhhati açısından bu kesinlikle bir zorunluluktur.

SOSYALİST SEÇİM BLOKU

Kuşkusuz seçimler öncesinde devrimci hareketin önündeki en önemli sorun buydu. Kurtuluş bu güne kadar birlik konusunda sürdürdüğü çabasını seçimler öncesinde de sürdürdü.

İlk tesbit boykotun nesnel koşullarının olmadığı idi. Bu tesbit seçimlere katılmayı gerektirmekteydi. Akla ilk gelen ise sosyalist seçim bloku oldu.

Ancak Kurtuluş seçimlerde anlamsız bir bloka karşıdır. Sosyalist Seçim Bloku adı altında Türkiye solunu temsil edemeyecek, onu küçük düşürecek bir seçim bloku birlik çabalarına yarardan çok zarar getirecektir. Biz, böyle bir anlayışla önce «anlamlı» bir blok kurma çabasına girdik.

Seçim bloku her şeyden önce ilkeli olmalıydı: Bu ilkeler anti - emperyalizm, anti - faşizm ve anti - şovenizm (Kürdistan özelinde ise anti - sömürgecilik ve anti - feodalizm'dir) seçim blokunun temel ilkeleri olmalıydı. Ve gene seçim bloku yukarıda da belirttiğimiz gibi nitel ve nicel olarak solu temsil yeteneğinde olmalıydı.

Böyle bir blokun oluşabilmesinin ilk adımı kuşkusuz iki şabloncu çizginin dışındaki anti - emperyalizmi, anti - faşizmi ve anti - şovenizmi ilke edinmiş grupların birliğinden geçecekti. Ancak *Devrimci - Yol*'un boykot gevezeliği 14 Ekim seçimleri için bir sosyalist seçim blokunun oluşmasını engelledi. Daha farklı «bloklar» ise sol adına solu küçük gösterici davranışlar olmaktan öteye gitmezdi. Bu durumda yeni «blok» arayışları yerine proletarya sosyalizminin bağımsız olarak seçimlere katılması daha doğru idi.

Ancak *Kurtuluş*, seçim kampanyası boyunca birlik sorununu gene ele alacaktır. Kitlelere sosyalist hareketin birliğini bozan, anti - faşist güçlerin birliğinin oluşmasını engelleyen siyasi akımları teşhir edecek ve bugüne kadar birlik konusunda ortaya koyduğu platformu kitleler önünde en geniş bir biçimde yineleyecektir. Önümüzdeki kaçınılmaz görevdir bu.

KURDİSTAN'DA DA SEÇİMLERE KATILMAK GÖREVDİR

Türkiye'nin diğer illerinde olduğu gibi Kürdistan illerinde de seçimlere katılmak demokratik hakların kullanımı açısından önemli bir görevdir. Ancak Kürdistan'ın sömürge statüsü içerisinde bulunduğu gerçeği yeni yeni kavranılmakta olduğundan Kürdistan'da seçimlere katılma sorunu yeterli bir tartışmanın konusu olamamıştır. Sömürge statüsü içerisinde olduğu hiç söz konusu olmadan sömürgecilerin partileri Kürdistan'da da diğer illerde seçimlere nasıl katılıyorlarsa aynen katılmışlardır. Bu seçimlerde elbetteki Kürt ulusu kendisini temsil edecek adaylar için değil sömürgecilerin partilerinin birbirlerine üstün gelmelerine katkıda bu-

lunmak üzere oy kullanmıştır. Bu katkıda bulunuş onun bilinçli davranışının sonucu değil, tam tersine sömürgecilerin ve işbirlikçilerinin çeşitli oyunlarıyla aldatılmasının sonucu olmuştur. Burada Kürt ulusunun konumuyla, bir anlamda burjuva partileri karşısındaki emekçinin konumu arasında bir paralellik vardır. Nasıl ki, parlamento seçimlerinde emekçi, burjuva partileri için oy kullanırken, hangi partinin kendisini *ezeceğini* kararlaştırıyorsa, Kürt ulusu da, ulus olarak, her ne olursa olsun sömürgecilerin partilerine oy verirken hangi partinin kendi üzerinde sömürgeci baskıyı uygulayacağına karar vermektedir. Bu gerçeğe rağmen nasıl ki milyonlarca işçi, köylü kendilerinin çıkarlarının temsilcisi olmayan burjuva partilerine oy veriyorlarsa aynı yanılsama Kürt emekçilerini sömürgecilerin partilerine oy vermeye itmiştir. Bugün ulusal bilincin giderek güçlenmesine rağmen sömürgecilerin partileri çeşitli demagojiler ardında Kürdistan'da at koşturmaktadırlar.

Kürdistan'da seçimlere katılıp katılmama sorunu yeterince tartışma konusu olamamıştır demiştik. Bu nedenledir ki de bazıları sorunu sömürge olma temelinde yüzeysel olarak çözmüşlerdir: Sömürge ülkenin insanları sömürgecilerin bir aldatmacası olan seçimlere katılamazlar. Acaba bu bir çözüm müdür? Hayır değildir. Bir aldatmaca olsa da böyle bir sonuca ulaşmaya yeterli gerekçeyi sağlamaz bu durum. Özünde burjuvazinin yaptığı seçimlere tüm dünyada bakıldığında da, burjuva açısından bir aldatmaca sürmektedir. Burjuvazi kendi egemenliğini pekiştirebilmek amacıyla demokrasi oyunu oynamakta ve emekçileri seçim mekanizması sayesinde bir aldanma içerisine sokmaktadır. Emekçilerin önüne kendi partilerini dikerek, «hadi buyurun, istediğinizi seçin ve ülkenin kaderini tayin edin» diyerek aslında emekçilere kendisinin hangi partisinin emekçileri ezeceğine karar vermesini istemektedir. Bu apaçık bir oyun, bir hile değil midir? Elbette. Başından sonuna kadar. Bu demokrasi oyunu sayesinde burjuvazi kendi diktatörlüğünü gizleyebilmekte ve dolayısıyla da kitlelerin bir diktatörlük altında olduklarını kav-

rayabilmelerini engellemektedir. Eğer Marksistler sorunu bu kadarıyla görmüş olsalardı varmaları gereken sonuç, «bu aldatmacanın olmaması için seçimlerin, parlamentoya katılmanın reddedilmesi» olurdu. Halbuki, Marksizm-Leninizm onun bir aldatmaca olup olmaması noktasından değil burjuva egemenlik kurumlarından biri olarak tarihsel ve siyasal olarak yerinin ne olduğu açısından soruna yaklaşmış ve tarihsel olarak günü dolmuş ancak siyasal olarak günü dolmamış bir kurum olarak değerlendirmiştir. Hiç te bu bir aldatmaca mıdır, değil midir diye sorunu tartışmamıştır. Zira işin bu yanı tartışılamayacak kadar açık bir gerçekliktir Marksistler için.

Kürdistan'da yapılan seçimlere de işte böyle yaklaşmak gerekir. Bu seçimlerin Kürdistan'ın sömürge statüsü içerisinde bulunduğunu gizlemeye yarayan bir oyun olduğu, bir aldatmaca olduğu, hem de iki katlı —sınıfsal ve ulusal gerçeği örtbas eden— bir aldatmaca olduğu tartışılamaz bir gerçektir. Ancak nasıl kı genel olarak oy hakkı sorunun altındaki aldatmacanın burjuvazinin diktatörlüğünü gizleme oyunu olduğunu tesbit etmek Marksistleri bir adım ileri götürmüyorsa, Kürdistan özelinde de vatandaşlık ve dolayısıyla oy hakkının sömürgeciliği gizlemenin bir aracı olması bizi bir adım ileriye götürmez. Eğer gene Aristo mantığıyla soruna yaklaşılırsa, «madem oyundur, reddedilmelidir» sonucuna kolaylıkla ulaşılır. Ama bu Marksistlerin değil idealistlerin bakış açısıdır.

Marksizm-Leninizm seçim sorunun asiyasal yönden yaklaşır. Kitleler açısından gününü doldurmamış olan bir işleyişin, bir aldatmacanın aracı olarak icadedilmiş olsa da zıddına dönüştürmenin olanaklı olup olmadığı noktasını tartışır. Eğer bunu mücadeleyi kesintiye uğratıcı, geriletici değil de ilerletici buluyorsa kendi elindeki bir silah haline getirir. Burada Marksizm'in bu konudaki bakışını tekrarlamanın gereği yok. Kürdistan özelinde de bu bakışın doğru olup olmadığını incelemek yeterlidir. Somut duruma bakalım: Kürt halkının kahir ekseriyeti şu ya da bu sömürgeci partiye oy vermektedir. Bu seçimlerde de öyle olacaktır. Sö-

mürgeci partilere oy vermek ise açıktan açığa kendi ulusallığına ihanettir. Ama bu gerçek halkın bilincine yansımış mıdır? Hayır. O hâlâ Türk parlamentosunun kendi temsil yeri olmadığını —gerek ulusal ve gerekse sınıfsal olarak— kavramamaktadır. Bunu ancak Kürdistan'ın sömürge statüsü içerisinde bulunduğunu bilen ve anti-sömürgeci bir bilince sahip olanlar kavrayabilmektedir. Bu yeterli midir? Asla. Hiçbir anti-sömürgeci, sömürgeci bir partiye oy vermez. Vermek isteyenleri uyarır, oy vermelerini engellemeye çalışır. Bu doğrudur ve her devrimcinin zorunlu görevidir. Ama sorunun bir diğer yanı da şudur: Eğer bizim sömürgecilere oy vermemeye çağırdığımız kitleler hâlâ bu gerçeği kavramamışlar ve seçimlere katılmaya niyetli iseler, onlara anti-sömürgeci bir alternatifi bu niyetleri doğrultusunda göstermemek, onları sömürgecilerin oyununa terketmek anlamına gelmez mi? Gelir. Çünkü bu kitleler içine düştükleri aldatmaca dolayısıyla eğilimlerine en yakın buldukları sömürgeci partiye oy vermeye zorlanacaklardır. Bu bir feodal tercih, bir reformizm tercihi, yahut dinsel bir tercih olabilir. Kitlelerin büyük çoğunluğu parlamentoculuğu oynamaya eğilimli ise bu saydığımız tercihlerin üzerine daha nesnel olan bir tercihi, tüm bunları deşifre edici bir biçimde geçiremez miyiz? Yani kitlelerin parlamentoculuk eğilimini anti-sömürgeciliğe kanalize edemez miyiz? Edebiliriz ve bu bütün kısıtlamalara rağmen olanaklıdır. Kitleler arasında yankı uyandırmayacak bir boykot çağrısının yapılmasının anlamı nedir? Sömürgecilerin oyununa yenilmiş olmanın yarattığı öfkenin dışa vurulmasından öte. Sömürgecilere oy vermemeye çağırmak, bu doğrultuda propaganda yapmak, acaba seçimlere katılmakla ortadan kalkmakta mıdır? Asla. Tam tersine bu doğrultuda yoğun bir propaganda sürdürerek seçimlere katılmak, boykot yapıp kolaycılığa kaçmaktan çok daha fazla sömürgeciliği deşifre edici bir tutumdur. Kürt ulusu kendi adına seçim platformunda yer alan bir anti-sömürgeciye karşı sömürgecilerin aldığı tutumu somut olarak izledikçe, işte o zaman ne türden bir oyunun dönmekte olduğunu daha net kavrayacaktır.

Bu tutum ta ki, sömürgeciler bu hakkı Kürt ulusuna tümüyle yasaklayıncaya ya da devrim dalgasının şiddetle yükseldiği döneme kadar devam etmek zorundadır. Eğer sömürgeciler «vatandaşlık» oyununu oynamaya devam edeceklerse Kürt ulusunun anti-sömürgeci mücadelesinin, onların yasallıklarından yararlanmasını da engelleyemeyeceklerdir. Kendi propagandası için birtakım kürsülere çıkmasının önüne geçemeyeceklerdir. Parlamenter arenada böyle bir olanak var ve bu anti-sömürgeci mücadelenin çıkarına kullanılabiliyorsa, bunu sahte alternatiflerin, sahte anti-sömürgecilerin kullanmasına nasıl olur da olanak tanırız? Ama boykot tavrı işte bu olanağı sömürgecilere tanımaktadır. Kürt ulusunun gelişen ulusal bilinci sahte alternatiflerle çarpıtılmakta ve sömürgecilerin değirmenine kanalize edilmektedir. Nasıl ki, genelde gelişen devrimci bilinç reformizm tarafından şekilsizleştirilip burjuvazinin değirmenine akıtılıyorsa, aynı şekilde de gelişen ulusal bilinç, özünde işbirlikçi olup ulustan yana görünenlerce de sömürgecilerin değirmenine akıtılmaktadır. Buna mevcut durumda olanak tanımamanın bir yolu da, genel olarak her alanda süren mücadelenin seçimler alanında da sürdürülmesidir. Bu sayede zayıf bilinç düzeyinde olan geniş kitlelerin gücünü devrimci mücadeleye kanalize edebilme şansını biraz daha fazla elde etmiş oluruz.

Kurtuluş hareketi anti-sömürgeci ve anti-feodal mücadelenin yararına olan en ufak imkanı dahi değerlendirebilmek amacıyla Kürdistan'da seçimlere katılmayı ve anti-sömürgeci adayların desteklenmesini ve bizzat gösterilmesini doğru olarak tesbit etmiştir. Özel olarak Mardin'den bir proleter sosyalistinin aday olarak gösterilmesi, kırk yaşını doldurmuş, üniversite mezunu olup, anti-sömürgeci, anti-feodal mücadelenin sorumluluğunu omuzlarında taşıyabilecek Kürdistanlı bir adayın çıkmaması dolayısıyla olanaklı olamamıştır. Gene de proleter sosyalist olmasa da anti-sömürgeci ve anti-feodal tavır takınan, sömürgeci partilerin adayı olmayan bağımsız Kürdistanlı demokrat adayları aktif olarak destekleyeceğiz. Bunu yaparken hiçbir sömür-

geci ve sosyal şoven partiye destek verilmemesinin propagandasını da yapacağız.

Mevcut koşullarda tek devrimci taktik budur. Kendi güçsüzlüklerini, örgütsüzlüklerini kitlelerle kopukluklarını gizlemeye çalışan bazı gruplar, «sömürgecilerin seçimleri bizi ilgilendirmez» gibi keskin bir ifadenin ardına sığınmakla kurtulamayacaklardır. Zira söyledikleri gerçeğin ifadesi değildir. Yanlış ta olsa, seçimler Kürdistan halkını ilgilendirmektedir. Bunun kanıtı şimdiye değin yapılan seçimler olduğu gibi bu seçim de olacaktır. Bu protesto tavrı yankı bulamayacaktır. Bilinç düzeyinin düşüklüğü dolayısıyla kitleler bu protesto çağrısına cevap vermeyeceklerdir. Seçimler gibi basit bir olayda destek kazanamayanların daha ileri boyutlu bir eylemde, yani boykotta destek kazanabileceklerini sanması ancak ham hayalcilik olarak nitelenebilir. Destek görmeyen bir boykot ta, ya maceracı eylemlerle aktif olarak gösterilebilir ve özünde pasiftir ya da gerçekten pasiftir: kendimiz söyler kendimiz dinleriz. Böylece de seçim gibi basit bir olayın altından dahi kalkamayacak derecede örgütsüz ve desteksiz olduğumuzu gizlediğimizi sanırız, heyhat! Gerçek ise, bırak devrim yapmayı, seçime girecek gücü dahi bulamıyoruz. Gerçek işte budur. Ve kendi güçsüzlüğümüzü Marksizm-Leninizmi tahrif ederek örtmeye çalışmayalım. Açık olalım; açıklıkla açtığımız yarayı gene açıklıkla iyileştirelim.

KURTULUŞ

19. ve 20. YÜZYILLARDA BATI'DA ve TÜRKİYE'DE KADIN HAREKETLERİ

1 — *GİRİŞ*

«Yabancılaşmış emeğin özel mülkiyet ile ilişkisinden çıkan bir başka sonuç da, toplumun özel mülkiyetten, v.b. kölelikten kurtulması, **işçilerin kurtulması** gibi **politik** bir biçimde anlatımını bulmaktadır; bunun böyle olması, yalnız **onların** kurtuluşunun önemli oluşundan değil, işçilerin kurtuluşunun evrensel insanlığın kurtuluşunu içermesinden ileri gelmektedir, işçilerin kurtuluşu insanlığın kurtuluşunu içerir, çünkü işçinin üretimle ilişkisinde insanın köleliğinin bütünü vardır ve köleliğin her ilişkisi bu ilişkinin sadece biraz değişik bir şekli ve sonucudur.» (Karl Marx, 1844 Felsefe Yazıları, Payel Yayınevi, s. 80)

Kadın sorununu ve bu sorunun çeşitli toplumsal yankılanmalarını incelerken, açıktır ki, ilk akla gelen soru, neden bir kadın sorunu olduğudur.

Her toplumun kendi tarihsel - toplumsal gelişiminin izlerini taşıyor olsa bile, insanlığın tarihsel evrimi nasıl bir süreç izlemiştir ki, bugün böyle bir sorun vardır? Veya daha açıkçası, bu tarihsel evrim süreci insanın dişisi olan kadını erkekten farklı olarak hangi koşullarla karşı karşıya getirdi ve bunun toplumsal boyutu ne oldu?

Sorulardan anlaşılacağı üzere bu bugün ortaya çıkmış bir sorun değil, binlerce yıllık tarihsel bir sürecin sonucudur. O halde soruya cevap bu gelişim sürecinin yasalarında, insanın kendi iradesinden bağımsız olarak işleyen yasalarda aranmalıdır.

«Maddeci anlayışa göre tarihteki egemen faktör, son tahlilde, maddi hayatın üretimi ve yeniden üreti-

midir. Ama bu üretim ikili bir tabiata sahiptir. Bir yandan, yaşama araçlarının, beslenmeye, giyinmeye, barınmaya yarayan şeylerle bunların gerektirdiği aletlerin üretimi; öbür yandan bizzat insanların üretimi, türün üremesi. Belli bir tarihsel dönem ve belli bir ülkedeki insanların içinde yaşadıkları toplumsal kurumlar, bu iki türlü üretim tarafından, bir yandan çalışmanın, öbür yandan da ailenin erişmiş bulunduğu gelişme aşaması tarafından belirlenir.» (F. Engels, Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, Sol Yayınları, s. 14)

O halde üretim, yeniden üretim ve insanların kendi öz yaşamlarını üretmeleri; toplumsal faaliyetin üç yönü, ve başından beri mevcut olmuş üç yönü. İnsanların kendi öz yaşamlarını üretmeleri ilişkisi, kadınla erkek ve çocukları ile aralarındaki ilişki ile biçimlenir ki bu ailedir.

Tartışmamızın öncülleri üretim, yeniden üretim ve insanın kendi özyaşamını üretmesi ise, kadının nasıl «sorun» haline geldiğini anlayabilmek için bu öncüllerden yola çıkmalıyız. Ve eğer kadının toplumun etkin, bağımsız, saygın bir üyesi iken sınıflı toplumla beraber ezilen cins durumuna düştüğünü biliyorsak, demek ki insanlık tarihinin oldukça başlarına dönmek durumundayız.

Tarih; hernekadar birbiri ardından gelen farklı kuşakların herbirinin daha önceki kuşaklar tarafından aktarılan sermayeleri ve üretici güçleri işletmesinden başka birşey değilse de, ilk insan toplulukları kendilerini kendilerinden öncekilerin hiç birşey aktarmadıkları topraklar üstünde buldular. Zaten bunun için değil midir ki, insanlığın ilk uygarlığı tanıdığı zamandan günümüze kadar 7 bin yıl geçmiş olmasına rağmen uygarlık çağına gelinceye kadar 14 - 15 bin yıl yol almak gerekmiştir.

«Eğer 500 bin yıl öncesi bir süreden ileri doğru giderek 20 bin yıl öncelerine geldiğimizde, kendimizi bugün bize benzeyen, bizim kadar hareket eden, düşünen, kur yapmak, evlenmek, aile hayatı, çalışma grupları, günlük konuşmalar, dans etmek, resim yapmak, hika-

ye anlatmak gibi alışkanlıkları olan insanların bulunduğu bir yerde buluruz.» (K. N. Cameron, Humanity and Society, A World History, Monthly Rewiev Press, s. 12)

«Eğer zaman içinde ileriye doğru bir sıçrama daha yapacak olur (fakat çok daha kısa bir sıçrayış) ve aşağı yukarı M.Ö. 4500 yıllarından M.Ö. 3000 yıllarına gelirsek görürüz ki, dünyanın en azından 3 bölgesinde, toplumsal evrimin yeni bir adımı yer aldı.» (K. N. Cameron, a.g.e., s. 47)

Emeğin üretkenliğinin toplumun üretmeyen bir kesimini besleyip yaşatacak bir düzeyde gelişinceye kadar açık ki herşey çok yavaş ilerledi.

Toplumsal evrimin bu yeni adımı, uygarlığa yani diğer adıyla köleci toplumlara tekabül ediyor. Önce, Mezopotamya, Nil Vadisi ve İndus Vadisinde ortaya çıkıp daha sonra Atina ve Roma ile doruğuna ulaşan köleci devletler. Ve köleci toplumda; gerçek üreticiler olan kölelerin en kaba sömürüldüğü köleci toplumda, kadının sosyal konumu da, tarihsel gelişim süreci içinde bir karşılaştırılma yapıldığında en «kötü» durumdadır. Kadın köleci toplumların hemen hepsinde sadece bir metaya, bir «seks ve doğurma» metaına indirgenmiştir. Öyle ki, gerçek hayattaki kadınla erkek arasındaki bu efendilik - kölelik ilişkileri o dönemin, bütün üst yapısal kurumları ile birlikte edebiyat ve sanatına da aynen yansımıştır. Örneğin; Sümerlerde, yüzlerce tanrının olmasına karşılık iki ana tanrı üçlüsü vardı: Anu, Enlil ve Ea; Sin, Shamaşh ve Ishtar. Gruptaki tek kadın Ishtar'dı. Halbuki; «ilk Sümer dinsel geleneğinde tanrıçalar İlahi Meclislerde belirleyici rollere sahiptiler. Hatta M.Ö. 3000 yılının ortalarında reformların ve Urukagina'nın birden çok kocası olan kadınlardan bahsettiğini dikkate alırsak bir zamanlar poliandrinin olduğu anlaşılır.» (V. L. Bullough, Subordinate Sex, A History of Attitudes Toward Women, s. 19)

Her ne kadar incelememiz tek tek toplum biçimlerinde, tarihsel evrim seyri içinde kadının statüsünün ele alınmasını içermiyorsa da, köleci toplumlarda kadının konumuna kısaca da olsa değineceğiz. Bundan

amaç ilkel ortaklaşa toplumdaki saygın yerini kaybeden kadının, ne kadar farklı bir konuma düştüğünü görebilmektir. Eğer bu korkunç farklılığın nedenlerini de görebilirsek, kadın sorununun tarihsel - toplumsal özünü de görebilir ve kurmayı amaçladığımız toplumda kadını özgürleştirmenin yöntemlerinin neler olması gerektiğini yakalayabiliriz.

Dünya edebiyatının ilk baş eseri ve antik toplumların en önemli yapıtı, Mezopotamya literatürünün büyük klasiklerinden sayılan Gılgamış Destanı da kadının yerini göstermesi bakımından bir veridir.

Destanda Gılgamış, Uruk şehri halkına zulmeder ve Uruk halkı Gılgamış'ı tanrılara şikayet eder. Tanrılar ise onunla mücadele etmek üzere ona eşit kuvvette, vahşi hayvanlarla beraber yaşayan Engidu'yu yaratırlar. Gılgamış ise onunla savaşmaya gitmek yerine onu ehlileştirmek üzere tapınaktaki bir rahibeyi bir avcı ile beraber gönderir. «Altı gün ve yedi gece rahibe ile beraber olan Engidu» sonunda onunla beraber Gılgamış'ın yanına şehre gider, ve ikisi iyi arkadaş olurlar. «Şunu teslim etmeliyiz ki; şiir sınırlı bir toplumsal ve moral çerçevede yazılmıştır. Kahraman bir kraldır, bir köylü veya köle değil, maden işçileri için Gılgamış'ın kılıcını yapmak ödevdir ve 'doğaldır'; Gılgamış fuhuşu kabul etmektedir - rahibe bir seks aracıdır.» (K. N. Cameron, a.g.e., s. 78)

Hammurabi kanunları köleci Babil Devletinde kadınların konumu konusunda bilgi verici bir başka önemli kaynaktır. Bu kanunlarda kadınlara ilişkin birçok madde vardır. «Meyhanelerde ve hanlarda çalışanlardan başka, Hammurabi kanunlarında kadınlar için iki meslek daha vardı: rahibelik ve fahişelik.» (V. L. Bullough, a.g.e., s. 24) Tabii köle kadınlar için durum daha da başkaydı. Çünkü onlar hem köle hem kadındılar. Yani, bugünün proleter kadını gibi, değişik koşullarda ve toplumda olmak kaydıyla, onlar da iki kat baskı ve sömürü altındaydılar.

Atina ve Roma'da da durum daha farklı değildi. Örneğin Atina'da «Kadınların çoğunluğu parçası oldukları sınıfla beraber; yoksulluğu, sömürüyü ve baskıyı

paylaştılar. Yüksek sınıfların kadınları ise aslolarak mülkiyet hakkından ve meslek sahibi olmaktan yoksun bırakılmışlar ve eve hapsedilerek baskı altına alınmışlardır: Kadınların yapmasına müsade edilen bütün iş, kölelerin refakatinde ev işi yapmak, ve vaktinin büyük çoğunluğunu evin dışında geçiren ve başka kadınlarla beraber olmakta özgür olan kocasına sadık olmaktı.» (K. N. Cameron, a.g.e., s. 176)

Roma'da kadının durumu, tabii yukarı sınıflara mensup kadınların durumu, Atina'dan daha farklıydı. «Romalı erkek, evlilik sadakatinin, karısı üzerinde sahip olduğu ölüm - dirim hakkıyla yeteri kadar sağlama bağladığına inanıyordu.» (F. Engels, a.g.e., s. 97) Roma'da; «Genelevler meşruydu, fahişeler kayıtlıydılar ve erkeklerinki gibi *toga* giymek zorundaydılar (kadınların alışılmış giysileri *stola*'nın yerine). Roma'nın, taş ile döşenmiş 51.000 millik şehirler arasındaki yollarındaki her hanın belli bir fahişe kotasının olduğu gözükmektedir. Çin'de (Marco Polo tarafından belirtildiği gibi) veya Hindistan'da olduğu gibi Roma İmparatorluğunda da kadınların kitle halinde ekonomik ve cinsel sömürüye uğradığını görmekteyiz.» (K. N. Cameron, a.g.e., s. 192)

Buraya kadar anlattıklarımızın amacı, kadınların konumunun sınıflı toplumla (köleci toplumla) beraber nasıl ve ne derece değiştiğini gösterebilmek içindi. O halde şimdi bu değişikliğin nedenleri üzerinde duralım. Burada tekrar yazımızın başında belirttiğimiz toplumsal faaliyetin üç yönü, yani üretim, yeniden üretim ve insanların kendi öz yaşamlarını üretmelerinin somutlandığı ailenin, kadınların ezilen cins oluşuna değin evrimine bakalım. Engels'e göre aile, tek eşli evliliğe ulaşıncaya kadar başlıca dört biçim yaşadı. Kandaş, ortaklaşa, iki-başlı ve tek eşli aile. Fakat aile denen *toplumsal örgütlenmenin* asıl belirleyicisi monogami ya da poligami olması değil —her ne kadar monogamiye doğru evrim kesinse de— «Asıl önemli olan, kölelerin (aileye - Ç.) katışması ve babaca oteritedir; bu yüzden de, bu aile biçiminin en mükemmel örneği, Roma ailesidir .... *Famulus* 'evcil köle' anlamı-

na gelir ve *familia,* bir tek adama ait bulunan kölelerin bütünü demektir. Daha Gaius zamanında, *familia,* 'idest patrimonium' (yani miras hissesi) vasiyetle bırakılıyordu. Deyim Romalılar tarafından, içinde, reisin, kadın, çocuklar ve belirli sayıda köleyi babalık otoritesi altında tuttuğu ve hepsi üzerinde yaşatmak ya da öldürmek hakkına sahip bulunduğu yeni bir toplumsal örgütü belirtmek için icad edildi.» (F. Engels, a.g.e., s. 83)

Demek ki bir *toplumsal kurum* olarak ataerkil ailenin ortaya çıkışı, kölecilikle dolayısıyla özel mülkiyetle, uygarlıkla ve yazılı tarihle eşanlı bir olgu. Yukarıda, özel mülkiyete dayalı toplumun kendisini bütün boyutlarıyla yeniden üretebilmesinin en küçük toplumsal birimi olan ailenin ortaya çıkışından söz ederken, monogami veya poligami olması önemli değil dedik. Burada anlatılmak istenen şudur: Elbetteki monogami maddi yaşamın üretimi sürecinde varılması gereken yerdi. Çünkü sistemin kendisini aile boyutunda yeniden üretebilmesinin koşulu «babaları kesinlikte bilinen çocuklar yetiştirmekti.» «... Babalığın kesinlikle bilinmesi gerekliydi, çünkü bu çocuklar, dolaysız mirasçılar olarak, bir gün babalarının servetine sahip olacaklardır.» (F. Engels, a.g.e., s. 89) Fakat, «Tek eşliliğin yanısıra köleliğin varlığı, ruhları ve vücutlarıyla (efendi - Ç.) *erkeğe ait* genç ve güzel kadınların bulunması; işte daha başlangıçta tek-eşli-evliliğe (monogamiye) kendi özgül karakterini veren şey budur: erkek için değil, sadece *kadın için* monogami olmak. Tek-eşlievlilik bu karakteri, günümüzde de muhafaza ediyor.» (F. Engels, a.g.e., s. 90)

Peki neden tek-eşli aile erkek egemenliği ve kadının ev köleliği üzerine kurulu ataerkil bir ailedir de tersi, yani anaerkil bir aile değildir? Bu da yine maddi yaşamın üretim süreci içinde kadınla erkek arasındaki toplumsal iş bölümlerinin kadın aleyhine izlediği sürecin sonucudur.

Üretilenlerin ancak insanların kendilerine yettiği, emeğin üretkenliğinin düşük olduğu toplumda gentilice örgütlenme, temel toplumsal örgütlenmeydi. Daha

büyük bir birim olan tribü ise genslerden meydana geliyordu. Nüfus artışıyla ilk gensler de kendi aralarında genslere bölünür, sonra tribü birkaç tribüye bölünür ve bir konfederasyon birkaç tribüyü birleştirirdi. «İçinde, haklar ve görevler arasında henüz hiçbir ayrım yoktur; Amerika yerlisi için, kamu işlerine, kan davası ya da öbür cezalandırma pratiklerine katılmanın bir hak mı, yoksa bir ödev mi olduğunu bilmek meselesi mevcut değildir; bu mesele ona, yemenin, uyumanın, avlanmanın bir hak mı, yoksa bir ödev mi olduğunu sormak kadar saçma görülür.» (F. Engels, a.g.e., s. 220) Kadın, erkek; toplumun bütün üyelerinin aynı haklara ve aynı ödevlere sahip olduğu, bütün temsili kurumlarda eşitçe temsil edildiği, ve daha açık bir deyişle kadın - erkek diye bir haklar, görevler ve konum farklılığının olmadığı bu gerçek demokrasinin ekonomik temeli neydi?

Ekonomik faaliyet son derece sınırlıydı. İşbölümü ise iki cins arasındaki doğal işbölümüdür ancak.

«İlkel durumunda cinse ilişkin davranışta işbölümünden başka birşey olmayan işbölümü, böylece gelişir ve sonra, (örneğin bedensel güç gibi) doğal durumlar yüzünden, gereksinmeler, rastlantılar vb. yüzünden, ve sonra kendiliğinden ya da 'doğal olarak' işbölümü haline gelir. İşbölümü, ancak maddi ve entellektüel bir işbölümü meydana geldiği andan itibaren gerçekten işbölümü haline gelir.» (K. Marx - F. Engels, Alman İdeolojisi, Sol Yayınları, s. 61 - 62)

Erkek savaşır ve ava gider, kadın ise yiyecek ve giysileri hazırlar, dokur ve dikerdi. Ortaklaşa yapılan ve ortak kullanılan herşey ortak mülktü. Ve Engels'in dediği gibi «kişisel çalışmanın meyvesi olan mülkiyet fikri» sadece burada geçerliydi.

Fakat üretici güçler bu seviyede durmadılar ve birinci büyük toplumsal işbölümü meydana geldi. *Çoban ve barbar tribüler birbirinden ayrıldı.* Çoban tribüler daha çok üretiyorlardı. Bununla beraber tarımsal faaliyet de önem kazanıyordu. Böylece ilk düzenli değişim ortaya çıktı. Bu arada dokuma tezgahının ve maden filizlerinin dökümünün öğrenilmesi, yeni ekonomik faa-

liyet alanlarını açtı. Ve insanlar kendilerine yetenden fazlasını üretmeye başladılar. Savaş tutsakları eskiden genslerin misafiri olurlarken şimdi köleleştirilmeye başlandılar. Ve kadın eskiden kamusal faaliyet olan ve onun erkeğe üstünlüğünü sağlayan ev işleri artık erkeğin üretken çalışmasının yanında önemsizleşti.

Daha sonra ikinci büyük toplumsal işbölümü gerçekleşti: küçük zanaat ve tarım birbirinden ayrıldı. İnsanın üretkinliğindeki artış köleliği kurumlaştırdı.

«... Birinci durum, bireylerin, ister aile, ister kabile ve hatta toprak vb. olsun herhangi bir bağla birleşmiş olmalarını önceden varsayar. İkinci durum ise, bu bireylerin birbirlerinden bağımsız olmalarını ve ancak değişimlerle birarada tutulmalarını önceden varsayar.» (K. Marx - F. Engels, a.g.e., s. 91)

İşte erkeğin karşısında kadının ezilen cins, evcil köle, durumuna geçişini de kapsayan çok boyutlu bir süreç. Bir yandan maddi üretimdeki işbölümü ile beraber toplumun efendiler ve köleler, zenginler ve yoksullar diye bölünmesi, ortaklaşa mülkiyetten önce geçici, sonra kurumsallaşan özel mülkiyete geçiş, genslerin yıkılıp devletin ortaya çıkışı, gerçek demokrasilerin yerine ezen sınıflar için demokrasiye geçiş, ve ikibaşlı-evlilikten monogamiye geçiş ve ailenin ekonomik birim haline gelişi. Ve insanlar arasındaki her türlü ortaklık, bağlılık, dostluk da ortadan kalktı; servetler metalarda cisimleşirken karşılıklı ilişkilerin temeli kişisel hırs ve çıkar oldu ve bu da parada cisimleşti.

Peki, maddi yaşamın üretiminin koşullarındaki değişimin sonucu olan monogami, bu herşeye rağmen ileriye doğru atılmış adım, bu ekonomik koşullar değiştiği zaman ortadan kaybolacak mı?

«Buna, hiç te haksız olmayarak, şu cevap verilebilir: kaybolması bir yana, monogami, asıl bu andan sonra tam anlamıyla gelişecektir. Gerçekten, üretim araçlarının toplumsal mülkiyete dönüşümüyle birlikte, ücretli işte, proletarya da ortadan kalkacaktır; öyleyse, aynı zamanda, belirli bir sayıda kadın için (bu sayı istatistiklerden hesaplanabilir) para karşılığı kendini satma zorunluluğu da ortadan kalkacak demek-

tir. Fuhuş, ortadan kalkınca, monogami, tehlikeye düşmek bir yana, nihayet bir gerçek haline gelir, - hatta erkekler için de.» (F. Engels, a.g.e., s. 107)

Kadının ezilen cins durumuna düşüşünün nedenleri hakkındaki bu özet girişten sonra, incelememizin kapsadığı çağa gelelim: 19. ve 20. yüzyıllar.

2 — BATI'DA KADIN HAREKETLERİ

A — Kapitalist Toplumda Kadın.

19. yüzyıl Batı'da, 18. yüzyılda başlayan sanayi devriminin ardından kapitalizmin serpilip geliştiği yıllardır. Ve bu yüzyılın sonunda kapitalizm, son çeyreğinden başlayarak yeni bir aşamaya girmiştir. 20. yüzyılın Batı kapitalizmine ise bu yeni aşama damgasını vurmuştur: emperyalizm. Ancak bu yeni aşamayla birlikte, 20. yüzyılın ikinci on yılındaki birinci emperyalist paylaşım savaşından sonra, ortaya yeni bir devlet tipi, yeni bir toplumsal örgütlenme biçimi ortaya çıktı. Bu yeniliğin yeri Sovyetler Birliğiydi. Toplumların gelişim tarihinin o anında ortaya çıkan bu temelli değişiklik, o toplumdaki bütün kurumları değiştirdiği gibi, kadınlara da yenilikler getirdi.

İşte bu nedenle, ortaya çıkan bu yeni toplumsal örgütlenmenin kadınlara neler getirdiğinden öteye bu sorunu nasıl ele alıp, belirli bir bölgede nasıl çözümler getirdiğine de kısaca değineceğiz.

Bir üretim tarzı olarak başlangıcı sanayi devrimi ile ve sanayi devrimi de «John Wyatt, 1735'te, iplik eğirme makinasını ortaya koyduğu ve 18. yüzyıl sanayi devrimi başladığı zaman» (K. Marx, Kapital Cilt: 1, Sol Yayınları, s. 402) ortaya çıkan kapitalizm: makineleşme, ücretli işgücü ve geniş ölçekli üretim demekti.

Geniş ölçekli üretim ve makineleşme ile beraber başlayan bu yeni üretim biçimi Batı toplumlarına egemen olmaya başlarken, o zamana kadarki, asıl olarak ticarete ve tarıma bağlı ve istihdam ve üretim olanakları çok sınırlı loncalara dayanan temel ekonomik faaliyetlerin de yerini almaya başladı. Geniş kitleler ise,

fabrikaların kurulduğu sanayi merkezlerinde toplanmaya, iş bulmak için buralara doluşmaya başladılar.

«Makine, adale kuvvetini vazgeçilmez bir öge olmaktan çıkardığı ölçüde, adaleleri zayıf, vücut gelişmesi eksik, ama eklem ve organları kıvrak işçileri çalıştıran bir araç halini alır. Bu nedenle de kadın ve çocuk emeği, makine kullanan kapitalist için aranan ilk şey olmuştur. Emek ve emekçinin yerini alan bu güçlü araç, çok geçmeden, yaş ve cinsiyet farkı gözetmeksizin işçi ailelerinin bütün üyelerini doğrudan doğruya sermayenin egemenliği altına sokarak, ücretli işçi sayısını arttırmanın bir aracı olup çıkmıştır.» (K. Marx, a.g.e., s. 424)

Böylece işçi kadınla beraber, kadınlar da kitlesel olarak yeniden toplumsal üretim faaliyetine döndüler. Bu katılım kadınların kurtuluşlarının gerekli şartını oluştururken, işçi sınıfı üzerindeki toplam sömürü derecesini yükselterek ve daha itaatkâr bir üreticiler topluluğu sağlayarak egemen sınıfın kısa vadeli de olsa, çıkarlarına hizmet etmiştir. «İşgücünün değeri, yalnız yetişkin işçinin hayatının devamı için gerekli iş zamanı ile değil, aynı zamanda ailesinin bakımı için gerekli olan iş zamanıyla da belirleniyordu. Makine, bu ailenin bütün üyelerini emek pazarına sürerek, yetişkin erkeğin işgücünün değerini düşürmüştür. Dört kişilik bir ailenin işgücünün satın alınması, belki de, eskiden yalnız aile reisinin işgücünün satın alınmasından daha pahalıya malolabilir, ama buna karşılık şimdi bir günlük emeğin yerini dört günlük emek almış ve, bir kişiye göre dört kişinin artı-emeğinin fazlalığı oranında fiyatında bir düşme olmuştur.» (K. Marx, a.g.e., s. 424)

Sanayi devrimi ve arkasından kapitalizm bir yandan üretici güçlerin ulaştığı yüksek seviyeyi ve insanlığın doğaya egemenliğini vurgularken, diğer yandan bu olguyu gerçek üreticilere getirdikleri ile kıyaslarsak ikircikli bir durumla karşılaşırız.

Bu, ekonomik sömürü ile beraber, bunun temellendirdiği insanı kendisine yabancılaştıran yaşama koşullarıdır da.

Yani bir yandan işçileri her türlü ekonomi dışı bağımlılık ilişkisinden koparıp, sadece yasalarda geçerli bile olsa, kapitalistle eşit ve özgür koşullarda karşı karşıya getirirken diğer yandan temelinde artık değer sömürüsüne dayanan ve ilk bakışta anlaşılmaz bir sömürü sisteminin içine atar.

Ve makinaların ortaya çıkmasıyla beraber, işçi sadece kendini değil, karısını ve çocuklarını da satmaya başlar. «Daha önce işçi, serbest bir kimse olarak şeklen sahip bulunduğu kendi işgücünü satardı, şimdi ise karısını ve çocuğunu satmaktadır. Artık bir köle taciri olmuştur.» (K. Marx, a.g.e., s. 425) Kapitalist sömürünün kadın ve çocuklarda yol açtığı ahlak yozlaşması ise, yine Marx'a göre cahillikten daha farklı bir durumdur: «Ama, henüz olgunluk çağına erişmemiş insanları, sırf bir artı-değer yaratma makinası haline getirmenin suni olarak yarattığı entellektüel yozlaşma - bu. aklı, gelişme ve olgunlaşma yeteneklerini bozmadan kısır bir halde tutan cahillikten tamamen farklı bir durumdur...» (K. Marx, a.g.e., s. 429)

Buna bir de, sistemin kendisini devam ettirebilmesinin araçları olan dergiler, gazeteler, radyo ve televizyon eklenince bu gerçek üreticiler topluluğu yaşadıkları hayatın bütün gerçeklerinden kopmuş varlıklar olarak karşımıza dikilirler.

İşte yukarıda bahsettiğimiz ikircikli durum tablosu. Burada Engels'in «uygarlığın yarattığı herşeyin iki yanlı, ikircil, iki yanı kesin, çelişik olması» üzerine söyledikleri bir daha anlam kazanıyor. Demek ki, bu ikirciklilik, insanlığın prehistoryası kapanıncaya kadar sürecek.

Tabii kapitalist toplum, işçi sınıfını burjuvazinin karşısında şeklen eşit ve özgür kılarken, kadını da erkeğin karşısında şeklen aynı oranda eşit ve özgür kıldı. Ama bu eşitlik ancak, karşılıklı olarak özel mülkiyet edinmek ve devam ettirmek amacına dayalı olmayan proleter aileler de anlam taşıyabilir. Bir burjuva ailede kadın ve çocukların yeri ve işlevinin Romalı familia'nın kadın ve çocuklarının yer ve işlevlerinden farkları nedir? Fakat burada, bir proleter ailesindeki kadının da

kabalığa ve baskılara maruz kalmadığını söylemek gerçekle bağdaşmaz. Çünkü kapitalist toplumda proletaryanın içine itildiği yoksulluklar, yukarıda da anlattığımız gibi sadece ekonomik yoksulluklar değildir. Aynı zamanda, kültürel gerilik, ahlak yozlaşması da hayatlarının diğer yanıdır. Ve bütün üstyapısal gerici değer yargıları da bu ortamda hayat bulur. Kadınlara karşı kabalık ta baskılar da işte bunun sonucudur. Bu durum ancak sınıf bilinçli işçiler için söz konusu değildir.

Burjuva ailesinde kadın böyle baskılarla ve kaba davranışlarla karşı karşıya gelmediği halde, kadının aile içindeki statüsü, çalışan bir ailenin kadınından daha geridedir. Çünkü burada birlikteliğin anlamı, sahip oldukları özel mülkiyetin geleceğini garanti altına almak ve hatta evliliklerle daha da büyütmektir. Yani daha çok birikmiş emeğe sahip olmaktır. Bu yüzden kadın, mülkiyeti tevarüs ettirmenin ve aynı zamanda çoğaltmanın aracı olur. Yaşamı sürdürmek, başta başka insanların işgücünü satın almak olmak üzere, satın almaya ve satmaya bağlı olunca tabii herşey satın alınabilir ve satılabilir! Zaten fuhuşun da nedeni burada yatmıyor mu?

Ve tabii kapitalist toplumda fuhuş, kurumlaşmanın ötesinde yasallaşır. Öyle ki, birçok Batı ülkesinde olduğu gibi, fahişeler sendikalar bile kurarlar. Ülkemizde de hazırlanan bir yasa tasarısı ile yasal statü kazanmışlar ve «hayat kadını» ünvanı verilmiştir! Fakat her şeye rağmen kapitalist toplum kadının kurtuluşuna doğru bir ileri adımdır: «... Ama sanayi dünyasında, proletaryayı ezen ekonomik baskının özgül karakteri, kendini bütün sertliğiyle, ancak kapitalist sınıfın bütün kanuni imtiyazları kaldırıldıktan ve iki sınıfın arasında tam bir hukuki eşitlik kurulduktan sonra gösterir; demokratik cumhuriyet, iki sınıf arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı yok etmez; tersine, bunlar arasındaki mücadelenin, üzerinde yapılacağı alanı ilk hazırlayan odur. Aynı şekilde, erkeğin kadın üzerindeki egemenliğinin özel karakteri, bu iki cins arasında gerçek bir toplumsal eşitlik kurmak zorunluluğu ve bunun tarzı, bütün bunlar, kendilerini ancak, erkekle ka-

dın tamamen eşit hukuki haklara sahip oldukları zaman apaçık göstereceklerdir. O zaman görülecektir ki, kadının kurtuluşunun ilk şartı, bütün kadın cinsinin yeniden kamu işlerine dönmesidir ve bu şart, karı koca ailesinin, *toplumun ekonomik birimi olarak* (abç-K) ortadan kaldırılmasını gerektirir.» (F. Engels, a.g.e., s. 105)

B — Kadın Hareketleri

Kadınların toplumsal hareketlere katılmaları ile kendi hakları için mücadeleye girişmeleri hemen hemen aynı tarihlere denk düşer. Ve bu tarihler aynı zamanda toplumları sarsan sınıf mücadelelerinin olduğu tarihlerdir: 1789, 1848, 1871 ve 1917. Yani burjuva demokratik devrimler ve sosyalist devrimler. Ve kadınların geniş katılımını gördüğümüz ilk büyük devrim, 1789 Büyük Fransız Devrimidir.

Devrime katılan kadınların çoğunluğu küçük burjuva ve orta sınıflara mensup kadınlardı. 24 Temmuz'da Bastil'i zaptedenlerin arasında da bu kadınların bir çoğu bulunuyordu. (A. Bebel, Kadın ve Sosyalizm, Toplum Yayınevi, s. 137)

6 Ekim 1789'da ise 6 - 7 bin kişilik bir kadın gösterici gurubu Versay Sarayına doğru yürüyüşe geçti ve yol boyunca bir çok dükkânı yağmaladılar. Pahalılık kadınların yakındığı en önemli sorunlardan biriydi. Saraya vardıklarında, 35 kişilik bir heyet kral tarafından kabul edildi. Talepleri ise daha fazla ekmekti.

Fransa'da kadınlar 1789'a katılımlarından sonradırki, toplumsal statüleri göreli olarak daha iyi bir konuma gelmiş ve işte çalışmak hakkını elde etmişlerdir. Aynı zamanda bağımsız kadın örgütlenmeleri doğmuş ve Fransa'nın bir çok yerlerinde kulüpler açmışlardır.

Fakat 1793'te Meclis «Erkeklerin Hakları»nı ilân ettiğinde, buna karşı çıkan Rose Lacembe, Olympe de Gauges gibi kadınlar «Kadın Hakları»nı yazdılar. Meclis bunu kabul etmediği gibi Madam Roland da giyotinde can verdi ve bütün kadın kulüpleri dağıtıldı.

18. ve 19. yüzyıllarda; Fransa'da 1789'la başlayan, kadınların toplumsal - siyasal olaylara katılımı 1830, 1848 - 50 devrimleri boyunca devam etti ve 1871 Paris Komünü ile doruğuna ulaştı.

18 Mart 1871'de başlayan Paris Komününde «Kadınların önemli rol oynadıkları, Proleterler, Devrim, Kara Top, v.b. kulüpleri, siyasal tartışmalar yapar, Komüne öneri ve delegasyonlar gönderirler.» (Marx - Engels - Lenin, Paris Komünü Üzerine, Sol Yayınları, s. 21)

«8 Nisan günü, Paris'in savunması ve yaralıların bakımı için Kadınlar Birliği kurulur. 10 Nisan günü, kadınların çalışma hakkını tanıyan sosyalist önlem olarak, her ilçede kadınların çalışması için bir atelye açılması tasarısının ilk uygulaması yapılır.» (Marx - Engels - Lenin, a.g.e., s. 21)

Üç aylık kısa ömrü içinde komün, kadınların siyasal hayata en canlı biçimde katılımını sağladı. Çalışma koşulları ile ilgili önlemler de aldı. «Şimdiye değin, Paris'in 'düzen adamları'nın kendilerine ayırdıkları, ama 'güvenlik'leri için, polisin keyfi otoritesi altında, kişisel olarak, köleleştirilmiş bir biçimde tuttukları fahişeler, Komün tarafından bu alçaltıcı kölelikten kurtarıldılar. Ama Komün, üzerinde fuhşun çiçek açtığı alan ile, onu çiçeklendiren adamları da silip süpürdü. Yüksek düzeydeki fahişelere, *cocotte*'lara gelince, düzenin egemenliği altında, onlar polisin ve yöneticilerin köleleri değil, ama efendileri idiler.» (Marx - Engels - Lenin, a.g.e., s. 184)

Gerek Komün sırasında ve gerekse daha önceki toplumsal devrimlerde ortaya çıkan kadın önderlerin hepsi, siyasal hareketlere bağımlı militan yanı ağır basan kadınlardır. Örneğin, İntgiltere ve Amerika'daki gibi kadın hareketine damgasını vuran örgütlenmeler gibi, bağımsız, siyaset dışı örgütlenmeler değildir. Böyle olduğu için olacakki, 19. yüzyılda yine öteki ülkelerde olduğu gibi bağımsız bir kadın hakları yazını yoktur.

İngiltere'de kadın hareketinin tarihi gelişimi süreci değilse bile sonradan aldığı biçim Fransa'dakinden oldukça farklı.

İngiltere'de kadınlar ilk Reform Dernekleri ve Chartist hareketten sonra, asıl olarak politikaya Tahıl Yasasına Karşı Lig ile karıştılar. Tahıl Yasası 1846' da feodallerin girişimiyle çıkarılan bir yasadır. Yasanın amacı tahıl ithalini yasaklamaktır. Tahıl ithalinin yasaklanması işçi ücretlerini yükselteceği ve çalışmaların temel gıdası olan ekmeğin fiyatını arttıracağı için, burjuvazi ve işçi sınıfı yasaya karşı çıkarlar.

Tahıl Yasası kalktıktan sonra, Lig içinde örgütlü olan kadınlar ki, daha çok orta sınıftan kadınlardır. 1866'dan başlayarak, kadınlar için oy hakkı isteyen hareketi desteklemeye ve içinde yer almaya başladılar. Bunun içindir ki, tahıl yasasına karşı ajitasyonun merkezi olan Manchester'in, kadınlara oy hakkı isteyen eylemcilerin önemli bir merkezi olması bütünüyle bir tesadüf değildir.

İngiltere'de kadın hareketi elbette kadınlara oy hakkı isteyen hareket ile özdeş değildir.

Fakat özellikle 19. yüzyılın ortalarından itibaren oy hakkı hareketi öylesine geniş boyutlar kazandıki, bir bakıma özdeşleşti. Çünkü o dönemde talep edilen ve uğrunda militanca mücadele edilen haktı. Her ne kadar bu hareketin başlangıç tarihi 1866 sonrası ise de, daha önceki yıllarda da kadınlar için oy hakkı talebi gerek Chartist hareketin eşliğindeki ve gerek diğer bazı kadın örgütlerince talep edilmişti. Daha sonrakilerin politik tonu ile karşılaştırmak bakımından, bu iki ayrı örgütlenmeden birer örnek vereceğiz. Chartistler tarafından 1838'de Birmingham'daki bir kapalı salon toplantısından sonra yapılan ve «Birminghamlı Kadınlara» başlığını taşıyan açıklama şöyle diyor :

«Karar Verildi,

«1. Ki, kadınların meziyetlerinin kendine özgü dünyasını unutmadan, Birminghamlı kadınlar evleri ile ilgili önemli görevlerini yapmaktadırlar. Ama buna rağmen, onlar kendilerini ve ailelerini yok olmaya götüren artan zorlukları dikkate alarak büyük bir toplan-

tı düzenlemeyi görev bildiler. Bu zorluklar; evlerinin mutluluğunu mahvetti ve onları çok bağlı oldukları evlerinden ve ev işlerinden kopmaya, ailelerinin refahı bu işlerin yapılmasına bu kadar bağlıyken, onları cinsiyetlerine uygun olmayan atölyelerde çalışmaya zorladı. Ve daha da ötesi, bu kaynak bile giderek süreklilik güvencesini yitirdi ve ücretler daha azalmaya başladı.

«2. Ki, bu artarak devam eden durumlarının bozulmasına, budalaca suskunlukla ve boyun eğmekle müsade etmek ve Parlamento'dan budalaca yardım beklemek daha da kötü sonuçlara yol açacaktır. O Parlamento ki, yoksulların beklentilerine ve protestolarına karşı o kadar aldırmaz ve sahtekâr bir tavır takınmıştır ki, yoksulların sefaletinin olmadığına kanıt olarak zenginlerin lüksünü gösterdi. O Parlamento ki, ekmeği ve parayı pahalılaştırmak için tahıl ve para yasalarını devam ettirmekte ısrar etti ve serbest ticaretle birlikte emeği ucuzlattı; zenginlere TEKEL, yoksullara REKABET. Ve o Parlamento ki, emekli maaşı alanların ve devlet dilencilerinin çıkarlarını devam ettirirken, kurbanları olan yoksulları son barınaklarından da mahrum bırakmak için şiddeti (de) hesaba kattıkları Yoksul Yasaları çıkardı.» (Costance Rover, Women's Suffrage and Party Politics Britain Routledge and Kegan Paul, Appendix I, s. 7)

1851'de Sheffield Siyasi Kadın Derneği'nin yaptığı bir toplantıdan sonra oybirliği ile aşağıdaki çağrı benimsenmiştir :

«İngiltereli Kadınlara - Sevgili Kızkardeşler - Biz, Sheffield demokrasisinin kadınları, size bu önemli anda yaptığımız çağrının anlayışla karşılanmasını diliyoruz. Yıllardan beri, daha iyi bir hükümet ve demokrasiye rehberlik ettiğini iddia eden, bütün sınıfların koşullarının iyileşmesine yönelik, çeşitli planları, sistemleri ve örgütleri izlemekteyiz. Ve şu sonuca vardık ki, kadınlar, sıkı sıkıya edep ve erkân dahilinde, halk muhtırası'nın (people's charter) ilanına dahil edilebilirler.

«Çünkü biz ulusun çoğunluğuyuz, ve erkek kardeşimizle eşit olarak, siyasi kaderimizi idare edecek - ödemeye mecbur olduğumuz vergileri koyacak - tahammül etmeye zorunlu olduğumuz ceza verici yasaları getirecek, bir erkeğe oy vermek bizim en doğal hakkımızdır. İnsanlık için bu büyük hakkı talep etmek amacıyla birleşen İngiltereli kadınları görmek bizi kalpten sevindirecek, böylece kadınların sorunu kavradıklarından emin olacağız, onlar zorluklara karşı doğrunun en büyük yardımcıları olacaklar. Bir kere karar verildiğinde sabırlı, enerjik kadın aklı neyi başaramadı ki? Tarihin kaydettiği cesur ve kahramanca işler bizim bütün dünya şahidimizdir ki; hiç bir tehlike çok büyük değildir, veya onunla mücadele çok çetindir, kadınların işbirliği bizim politik refahımızı sağlayabilmek için büyük ihtiyaçtır. Fakat bazıları şöyle diyor: Erkeklerin siyasi haklarına katılacak kadınlarınız var mı? Bu soruya şu kesin cevabı vermeliyiz. Evet! Önceleri ve şimdilerde o çalışmıyor mu, fabrikada ve hayatın her alanında erkeklerin despotizmine maruz kalıyor; ve adalet adına soruyoruz, bu haksızlığın sessiz ve kölece kurbanları olmaya devam mı etmeliyiz? -onun (erkeğin) siyasi birliklerinin can sıkıcı işlerini yerine getirmeye, ve asla bir tek siyasi hakka sahip olmamaya? Baskı ebedi midir? Biz, daima, toplumun nahoş, can sıkıcı yaratıkları olarak mı kalacağız? Biz, Sheffield demokrasisinin kadınları, Hayır! diye cevap veriyoruz, ve bütün kız kardeşlerimiz, Hayır! demiyecekler mi?» (C. Rover, a.g.e., Appendix III, s. 10 - 11)

İki bildirinin tonu oldukça farklı, fakat ikisinden de çıkaracağımız şudur ki, fabrikalarda üretim sınıf mücadelesinin, demokratik talepler için mücadelenin temel toplumsal koşulunu oluşturuyor. Reformist eğilimleri açıkça belirgin olan, «bütün sınıfların koşullarının iyileşmesini» isteyen, «edep, erkân dahilinde halkın muhtırasına katılmayı» talep eden, Sheffield Siyasi Kadın Derneği'nin üyesi kadınlar bile, «kadın fabrikalarda çalışmıyor mu» diye soruyor. Chartistlerin çağrısı ise çok daha radikal bir çağrı, ama o da kadınların asıl yerinin, «onların meziyetleri ile bağdaşır» ye-

rin evi olduğunu vurguluyor. Chartistler, bilindiği gibi bir işçi sınıfı hareketinin temsilcileridir, ama sınıf bilinciyle veya bir başka deyimle bilimsel sosyalizmle donanmış bir hareket değildir. İşçi sınıfının kendi kendine görebildiği zıtlıkları, bildiri çok iyi vurguluyor; artan yoksulluk, toplumun iki zıt sınıfa bölünmesi, parlamentonun ise yukarı sınıflar lehine yasalar çıkardığı gibi. Bunlara karşı mücadele istiyor, ama ne için belirsiz.

1860'lardan sonra ise giderek artan bir yaygınlıkla ve etki ile gelişen oy hakkı hareketi asıl olarak orta sınıflardan kadınlar tarafından sürdürülmüştür. Burjuva demokratlar görevlerini hakkı ile yerine getirmişlerdir doğrusu.

Kadın hakları «doğal haklar» ve «insan hakları» kavramlarının bir parçasıydı. Kadınlara oy hakkı talebi, sosyal adalet, eşitlik ve özgürlük kavramları ile uyum içindeydi. 1866'da John Stuart Mill ve Henry Fawcett'in; Avam Kamarasına verdikleri medeni hukukun uygulanmasında cinsiyet ayrımı olmaması gerektiğini belirten ve 1499 kadın tarafından imzalanan dilekçeyi takiben, ta ki oy hakkı kazanılana dek sürecek bir mücadele başladı.

1867'de Kadınların Oy Hakkı için Londra Ulusal Derneği kuruldu (L.N.S.W.S.). Bu ilk dernek ve daha sonra Manchester, Edinburg, Birmingham ve Bristol' de kurulan dernekler, Kadınlar için Oy Hakkı Ulusal Derneğinde birleşerek, bir federasyon oluşturdular. 1872' den itibaren diğer bölgesel derneklerle ilişkiyi bir Merkez Komite yürüttü ve 1897'de kadınlara oy hakkı için kurulmuş bütün dernekler, Kadınlar için Oy Hakkı Ulusal Dernekleri Birliğinde birleştiler (N.U.W.S.S.).

İngiltere'de oy hakkı için mücadele eden örgütler iki ana gruba ayrılmaktadır yazarlar tarafından. Örneğin 27. ve 28. dipnotlarda kitabının adını belirttiğimiz Constance Rover'e göre; anayasal olanlar ve militan olanlar, Midge Mackenzia'ye göre ise; militanlar ve militan olmayanlar diye. (Midge Mackenzie, Shoulder to Shoulder, Penguin Books)

N.U.W.S.S. anayasal oy hakkı örgütlerinin başlıca

temsilcisiydi. Hem anayasal olanlar hem militan olanların siyasi partilere karşı tavırları aynıydı: siyasi partiler dışı bir çizgi izlemek. Örneğin, N.U.W.S.S. parlamento seçimleri sırasında şu tavrı benimsiyordu: «... parlamento adaylarına kadınların oy hakkı üzerine ne düşündükleri sorulur ve lehinde olanlar desteklenirdi.» (C. Rover, a.g.e., s. 58) Çıkardıkları sürekli yayın, Kadınlara Oy Hakkı Günlüğü idi. Başlıca eylem tarzları, dilekçeler düzenlemek, parlamento üyeleri arasından yandaşlar edinmek, kamu oyu yaratmak için toplantılar yapmaktı. Parlamentoda olup bitenler o kadar yakından izleniyordu ki, birliğin ilk genel başkanı Lydia Ernestine Becker'in bu konudaki yetenekleri onu hareket için vazgeçilmez bir unsur haline getirdi. Parlamento işleyişinin karışık işlerinin çözümü konusunda kendi kendisini çok iyi yetiştirmiş olması ve Parlamento muhabiri olarak çalışması ve Kadınların Oy Hakkı Günlüğünde editör oluşu O'nu ilk günlerde hareketin belkemiği yaptı.

Yönetimin bütün çabalarına rağmen, hareketi partiler üstü tutmak mümkün olmuyordu. Herşeyden evvel, benimsenen temel mücadele yöntemine aykırıdır, bu tutum. Mademki; başarı, sorunu parlamentonun ele almasında, veya daha doğrusu, herşeyden önce parlamento üyelerini etkilemek gerekiyorduysa, destekleyici bir parti olmalıydı. İşte bu yüzden 1888'de Kadınlara Oy Hakkı Ulusal Derneği Merkez Komitesi ikiye bölündü. Çünkü çoğunluk, Kadınlar Liberal Federasyonu'na bağlı gurupların dernek çalışmalarına katılmalarına taraftardı.

(Kadınlar Liberal Federasyonu, Liberal Parti paralelinde bir federasyon.) Derneğin başkanı ve hareketin uzun zaman liderliğini yapan Millicent Fawcett ve bazı yandaşları, partiler üstü başka bir dernek oluşturdular, fakat ismi yine aynıydı: Kadınlara Oy Hakkı Ulusal Derneği Merkez Komitesi. Çoğunluk olan grup ise isim değiştirdi ve Merkezi Ulusal Dernek adını aldı. Bu bölünmeden sonra, çoğunluk olan tarafa Liberal Kadınlar'a ait 64 dernek katıldı. Fakat, Liberal Par-

ti'nin oy hakkı konusunda başarısızlığa uğramasından sonra iki dernek yine birleştiler.

Anayasal hareketin neden gereken etkinliği gösteremeyip, daha sonra kurulan militan derneklerin bu konuda öncülüğü ellerine aldıklarının gerekçesi şu cümlelerde çok açık: «Onlar (militanlar); şimdiye kadar sarfedilen çabaların, ahlakî prensiplere uygunluk açısından politikacının erişebileceğinin ve sosyal olarak ta halkın erişebileceğinin çok üstünde bir düzeyde yürütüldüğünü farkettiler. Hareket bir kibar hanımlar hareketi olmuştu, hemen hemen bütünüyle orta ve yüksek sınıflarla kısıtlanmış, geleneksel, ve merasimci bir tarzda izlenen yüksek ve dar bir şeref koduna itaatkârlık.» (T. Billington - Greig, The Militant Suffrage Movement, Aktaran: C. Rover).

Tabii buradaki ahlak prensiplerinin ve yüksek şeref kodunun İngiliz aristokratlarına ait olduğunu belirtmek gerekir. Ama ne ilginç ki, İngiliz aristokratlarının meclisi, Lordlar Kamarası kadınlara oy hakkı verilmesinin sonuna kadar en şiddetli muhalifi olmuştur!

İngiltere'de kadınların oy hakkı için mücadele eden ikinci grup örgütler: militanlardır. Adından da anlaşılacağı gibi, burjuva demokratik cumhuriyetin sınırları içinde kalmakla beraber, daha militan bir çizgi benimseyen örgütler grubu.

Bu gruba damgasını vuran örgüt ise, 1903'te Emmeline Pankhurst tarafından kurulan Kadınlar Sosyal ve Politik Birliği idi (W.S.P.U). 1907'deki bir bölünmeden sonra, Kadınlar Sosyal ve Politik Ulusal Birliği (N.W.S.P.U.) adını aldıysa da daha sonra 1912'de tekrar eski adı geçerli oldu.

Oy hakkı için mücadele eden örgütler yanında, İngiltere'de kadın hareketinin, kadınlara ilişkin çeşitli toplumsal sorunlara dayalı olarak daha bir çok örgütler kurduğunu görüyoruz. Yine militanlar içinde sayılan Kadınlar Özgürlük Ligi, Kadınlar Vergiye Direniş Ligi ve benzerleri vardır. Ayrıca fahişeler için çıkarılan yasalara karşı örgütlenmişler, kampanyalar yürütmüşlerdir. Örneğin; Josephine Butler'in liderliğini yaptığı

Bulaşıcı Hastalıklar Yasasına karşı mücadele. 1864, 1866 ve 1869'da çıkarılan bu yasalar, bazı kentsel bölgelerde, özellikle liman ve garnizon şehirlerinde, polise bazı kadınları genel fahişe olarak tasnif etmek ve periyodik tıbbî muayeneden kaçınanları hapse atmak yetkisini veriyordu.

Bu yasalar da burjuva demokratik devletin fuhuşa karşı tavrının bir örneği değil mi? Amaç fuhuşu yok etmek değil, daha «az zararlı», «elverişli» hale getirmektir.

Anayasal örgütlere erkekler de üye olabilirken, W.S.P.U'nun üyeliği sadece kadınlara açıktı.

Hareketin liderliği başından itibaren uzun yıllar boyunca Emmeline Pankhurst'un elinde kaldı. Daha sonra iki hızı Christabel ve Sylvia bu liderliği sürdürdüler. 1913'te Sylvia Pankhurst Doğu Londra Süfrajetleri Derneğini kurdu. (Süfrajet :oy hakkı için mücadele eden kadın). Bu federasyon, Londra'daki işçilerin desteğine de sahipti. «Dok işçileri de dahil olmak üzere; Sylvia Pankhurst Doğu Ucu işçilerinin desteğine sahip olduğundan, gösteriler sırasında polisle girilen çatışmalar kırılmış kemiklerle sona erecek bir şiddette olurdu.» (C. Rover, a.g.e., s. 74). Belli ki, aktarma yaptığımız yazar şiddetin nedenini işçilerde bulmaktadır (!).

Militanların sloganı «Laf Değil İş»ti. Onlar da siyasi partilerden bağımsız eylemlere girmeyi ilke edinmişlerdi. Oy hakkı verilene kadar bütün hükümetlere muhalefet etmeyi fakat parlamento seçimlerine hükümet ve diğer partilerin adaylarından bağımsız olarak katılmayı kabul etmişlerdi. Kadınların içinde bulunduğu haksız durumu ortaya çıkarmak için canlı bir ajitasyon yürütmek; kamu oyunu eğitmek için, toplantılar, gösteriler tartışmalar düzenlemek, yayın dağıtmak, gazete çıkarmak gibi yöntemleri uygulamışlardır. Yaptıkları bir çok gösteri tutuklamalarla sona ermiş, hapishane de ise açlık grevleri sürdürmüşlerdir. 1912'den sonra «militanlık» yeni bir aşamaya girmiş, polise yakalanmaktan kurtulmanın çeşitli yollarını aramışlardır. Ayrıca gösteriler sırasında dükkânları yağmalama-

ya ve neresi olduğuna aldırmadan önlerine gelen yeri ateşe vermeye başlamışlardır. Hatta, 1913'te Emily Davison, Derby'de kendini kıralın atının önüne atmış ve hemen orada ölmüştür. Emily Davison'a büyük bir kalabalığın katıldığı bir cenaze töreni yapılmıştır.

1914'te savaş başladığında hem «anayasal» olanlar hem de «militanlar» cephe gerisinde savaşa katıldılar. Zaten İngiltere'de, savaş ekonomisinin talebi gereği ve erkeklerin cephelerde olmasından dolayı, o yıllarda çok fazla kadın istihdam edildi. Silah fabrikalarından, çöp kamyonlarına kadar kadınlar her yerde çalıştırıldılar. Savaş sırasında artan kadın işçi ücretleri savaştan sonra tekrar düştü. Kadın örgütlerinden hiç biri savaşa katılmaya karşı gelmediler. Tam tersine «gün yurtseverliğimizi ispatlamanın günüdür» diyerek kadınlara çağrıda bulundular, 1918'de ise Parlamentodaki çeşitli tartışmalardan sonra kadınlara da oy hakkı tanındı. Savaş, belki bir tek bu konuda kadınların işine yaramıştı.

Amerika'daki kadın hareketi de 1789 Fransa'sından ve İngiltere'den sonra en eski hareketlerden biridir. «Kadın hareketi, 1800'lerde ortaya çıktı. O çağ, coğrafik genişleme, endüstriyel gelişme, sosyal reform hareketlerinin büyümesi ve bireyin özgürlüğü 'insan hakları' ve evrensel eğitimi felsefî olarak vurgulayan genel bir entellektüel heyecan çağıydı.» (J. Hole - E. Levine, Rebirth of Feminism, Quadrangle Books, s. 2).

İlk kadın hareketi, toplumsal hayatın sunduğu fırsatlardan kadınların da yararlanması ana teması etrafında başladı. Eğitim, çalışma gibi konularda kadınlara da olanak tanınması isteniyordu. Genellikle aydın, orta sınıftan kadınların bu talebi üzerine Oberlin'de 1833'te ilk defa bir kolej, kapılarını erkeklerle beraber kadınlara da açtı. Oberlin'de; her ne kadar kadınların eğitimi «iyi anne ve eşlerin yetiştirilmesi» olarak algılandıysa da, kadınların bu okula kabul edilmesi, bunu benimseyen başka okulların da kurulmalarına ve hatta sadece kadınlar için eğitim yapan okulların açılmasına önayak oldu. 1820'lerin başından beri kadın hakları için mücadele eden kadınların başında, Emma Wil-

lard ve Frances Wriht'ı sayabiliriz. O dönemde egemen olan anlayışa göre kadın erkek eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasının şartı, kadınlara eğitim olanaklarının açılması olarak görülmekteydi.

1830'larda köleliğin kaldırılması için verilen mücadele, kadınları ilk defa siyasi mücadelenin eşiğine getirdi. Ve köleliğin kaldırılması için mücadele eden kadınlar gördüler ki, aynı mücadele içindeki erkekler kadar başarılı olamıyorlardı. Onlar için bir topluluk önünde konuşmak bile imkânsızdı. Sonuç olarak, topluluk önünde konuşmak hakkını elde etmek bile mücadelenin bir parçası haline geldi.

Güney Carolina'lı bir köle sahibi ailenin kızları olan Sarah ve Angelina Grimke, bu savaşta ilk yer alanlardır. Güney Carolina'yı terkederek Kuzey'e geldiler ve köleliğin kaldırılması için mücadeleye hız verdiler. Gelişen kadın hareketi ve bu hareketin köleciliğe karşı verilen mücadele ile birleşmekte olması, toplumun çeşitli egemen güçlerinin şiddetini üzerine çekti. Bu güçlerin başında kilise geliyordu.

Massachusetts'deki bir kilise konseyinin bu konudaki mektubu, «kızgınlık nedenlerini» açıklıyor:

«Kadınlara uygun görev ve etki alanları Yeni Ahit'te belirtilmiştir... Kadının gücü Tanrı'nın onun korunması için, ona verdiği zayıflığın bilincinden gelen bağımlılığıdır... Eğer; o bir reform yanlısı erkek ile, aynı yere ve tona sahip olmayı düşünüyorsa... Tanrı'nın ona verdiği güce karşı koyuyor demektir... ve onun karakteri doğallığını kaybeder.» (J. Hole - E. Levine, a.g.e., s. 3).

Zaman zaman fiziki saldırıya karşı da dönüşen bitmeyen saldırılardan da, Grimke kardeşler, kölelerin ve kadınların kurtuluşunun birbiriyle yakından ilişkili iki olgu olduğunu anlamışlardı. Böylece kadınlar mücadelelerinde iki sorunu birlikte işlemeye başladılar. Fakat köleciliğe karşı savaşan erkeklerin, onları savaş arkadaşları olarak görmeyip, kadınların bu işe karışmasının «suları bulandıracağı» inancında olmaları, kadınların hareketini daha çok kadın hakları ile kısıtladı. 1830'lardan sonra kurulan Köleciliğe Karşı Kadın

Dernekleri, kadınların köleciliğe karşı mücadeleleri, «erkekler tarafından dışlanmalarına» rağmen sürmüş, fakat hareket düşünsel planda ve pratikte kadın hakları hareketine tabi olmuştur. Bilindiği gibi, o dönemde Amerika'da egemen güçler Kuzey ve Güney'de farklı karakterler göstermektedirler. Kitleler halinde kölelerin çalıştırıldığı, tarıma dayalı bir ekonomi güneyde hakimken, Kuzey gün geçtikçe gelişen sanayiin ve temsilcisi sınıfların egemenliğindedir. Ve nitekim İç Savaş'tan sonra, gelişen galip gelir ve Güney yenilir. İşte bu, ezilenler için her zaman en fazla demokrasinin boy gösterdiği, şiddetli sınıf savaşı sırasında, Amerika' da kadın hakları için mücadele de yoğunlaşmıştır. 1830' ların kadın hakları mücadelesinin yürütücüleri de hareketin sınırları içinde radikal kalmışlar, «aile kavramı», «dinsel dogma» gibi olgulara da karşı çıkmalarına rağmen, bunu daha geniş ve temelli bir toplumsal Perspektife oturtamamışlardır. Sadece el yordamıyla bulup, kafalarını çarpmışlardır.

Köleciliğe karşı hareket gelişerek devam ederken, 1840'ta Londra'da, Köleciliğe Karşı Dünya Kongresi toplanır. Amerikan delegasyonunda ise bir grup kadın da vardır. Bu kadınlardan Lucratia Mott ve Elizabeth Cady Stanton'un sonradan yazdıkları bir kitapta anlattıklarına göre, kadınların kongrede yer alması protestolarla ve kızgınlıkla karşılanır. Ve kadınlar kongredeki bütün oturumlardan alıkonulurlar. Egemen toplumsal değerler kadınların politikaya katılmasını hiç te hoş karşılamamaktadır. Kongredeki bu olaylar orada yer alan hareketin önderlerine şunu bir daha kavrattı ki; zencilerin köleliğinin kaldırılması savaşı, kadınların köleliğinin kaldırılması için verilen savaş olmaksızın kazanılamaz.

Köleliğin kaldırılması için mücadele sürerken, kadınların mülkiyet ve aile içindeki haklarının kazanılması için talepler de öne sürülmeye başlandı. Londra kongresinden sekiz yıl sonra, 1848'de Seneca'da Kadın Hakları Kongresi toplandı. Kongre, «Bağımsızlık Bildirisi»ne göre biçimlenmiş bir Düşünceler Bildirisi (Declaration of Sentimenta) benimsedi ve 12 Kararı

onayladı. Kongrenin kararlarına baktığımız zaman görmekteyiz ki, asıl tema yine kadın, erkek eşitsizliğidir ve kilise ve devletin kadını aşağılamasının sorumlusu erkeklerdir. Yalnız bu seferki kararlarda yeni bir kavram ortaya çıkmaktadır: seçim hakkı. Böylece, Amerika'da da kadınlara oy hakkı isteyen hareket te ortaya çıkmış olur. Fakat bununla beraber, taleplerin en temellileri mülkiyet ve kazançlarını kontrol hakkı, çocukların bakılması ve boşanma hakkı gibi taleplerdir. 1848'den İç Savaş'ın başlamasına kadar Kadın Hakları Kongresi hemen her yıl toplanır. Elizabeth Cady Stanton'un 1850 Kongresini anlatırken söylediği şu sözlerden anlaşılmaktadır ki, kadınların ikinci cins olmasının nedeni «hâlâ» erkeklerdir:

«... Erkekler hiç bu kadarına katlanmamışlardı. Bir tek kelime söylemeye yeltenmeleri bile mümkün değildi. Başkan çok sertti - hiçbir erkek sesi işitilmemeliydi... Dünya tarihinde ilk defa, erkekler, kendilerini ilgilendiren sorunlar tartışılırken sessizce oturmak durumunda kalmanın ne demek olduğunu öğrendiler». (Elizabeth Cady Stanton, History of Women Suffrage, Aktaran: J. Hole - E. Levine, a.g.e., s. 8).

Fakat hangi temelde olursa olsun hareket güçlendikçe, egemen çevrelerin hiddeti de giderek artar. Bazı gazetelerde kadınlara karşı cephe alırlar. Buna karşılık kadınlar, amaçlarını yaymadan önceleri, köleciliğe karşı tavır almış gazetelerden yararlanırlarsa da daha sonra kendi yayın organlarını çıkarırlar.

1861'de başlayan İç Savaşla birlikte kadın hakları hareketi de durgunluğa girer. Her ne kadar bazı liderler, örneğin Stanton ve Anthony, özgürlük için verilen bir savaşın kadınların özgürlüğünü de kapsaması gerektiğini söylerlerse de, Kuzey'in muzaffer burjuvazisi de onları yanına almaz!

Savaştan sonra köleliği lağveden 13. Değişiklik (Amerikan Anayasasındaki değişiklik), resmen onaylandığı zaman köleliğin kaldırılması için mücadele edenler, yurttaşlık haklarını ve kişi dokunulmazlığını kanunla garanti altına alan 14. Değişikliğin de onaylanması için baskı yapmaya başladılar. Önerilen yeni

Değişikliğin ikinci kısmında «erkek» kelimesinin olması, kadın hakları için mücadele edenleri bir protesto kampanyasına itti. Fakat kampanyanın yararı olmadı, ne eski köleciliğe karşı birlikte mücadele ettikleri müttefikleri ne de Cumhuriyetçi yönetim, kadın hakları ile ilgilenmediler. Söylenen şuydu: «Şimdi, Zencilerin saatidir.» Oy hakkını sağlayan, 15. Değişiklik sırasında da kadınlar kendileri için de genel ve eşit oy hakkını istedilerse de başarılı olamadılar.

1869'da kadın hareketi ikiye bölündü. Susan C. Anthony ve Elizabeth Cady Stanton'ın önderliğindekiler Kadınlar için Oy Hakkı Ulusal Derneğini kurarken, Lucy Stone ve diğerleri Amerikan Kadınlar için Oy Hakkı Derneği'ni kurdular. Aralarındaki temel farklılık, ikincisinin sorunu bütünüyle bir oy hakkının alınması olayı olarak görmesi ve bu hakkı «saygıdeğer» kılmak için bunun dışında hiç bir sorunu ele almayı, hele hele evlilik ve kilise gibi kurumları işin içine karıştırmayı reddettiler. Birincisi için ise, oy hakkı kadınların haklarını kazanmalarının bir «aracı» idi. Ve bu amaçla Devrim adlı bir gazete yayınlamaya başladılar. Gazete oy hakkının yanı sıra, evlilik, hukuk, örgütlü din gibi kurumlara değgin yazılar yayınlamaya başladı. «ve hatta fuhuş sorununa bile dokundu» (!) İki örgüt 20 yıl boyunca birlikte varoldular. Amerikan olan yavaş yavaş gerçekleşecek bir hareketlilik izlerken, Ulusal olan, federal Anayasa'da bir Değişiklik yapılması gereğini ortaya attı. Ve sorunu Yüksek Mahkemeye götürdü. Fakat 1875'de toplanan Yüksek Mahkeme oy hakkını, 14. değişiklikle korunan, yurttaşların dokunulmaz imtiyazlarından bulmadı. Yani kadınlar yurttaştı ama Yüksek Mahkemeye göre oy hakkı erkek yurttaşlarındı!

Aynı tarihlerde ortaya çıkan alkolün yasaklanması hareketine, oy hakkı hareketine dahil olanlar da olmak üzere bir çok kadın katıldı. Çünkü yürürlükteki yasaya göre, kadının içkili kocasına karşı hiçbir savunma aracı yoktu. Fakat bu içki sanayicilerinin, oy hakkı hareketine muhalefetine sebep oldu. Ve bunun

üzerine oy hakkı hareketinin liderleri iki sorunu birbirine karıştırmamaya karar verdiler!

Daha muhafazakar ve «saygın» olan Amerikan Derneği giderek daha fazla sempati ve destek görmeye başladı. Bunun üzerine iki dernek birleştiler ve kadınlara oy hakkı Ulusal Amerikan Derneğini (N.A.W. S.A.) oluşturdular. Elizabeth Cady Stanton her ne kadar, NAWSA'nın iki yıl başkanlığını yaptıysa da daha sonra eylemliliği bıraktı. Çünkü ona göre kadınların eşitliğini engelleyen başlıca güç kilise idi.

Daha sonra kendisi ve bir grup radikal feminist Kadının İncili'ni yazdılar. Şüphesiz bu büyük bir skandala yok açtı ve Stanton ve kitabı, NAWSA tarafından reddedildiler.

20. yüzyıla girilmesi ile beraber, oy hakkı savunucusu kadınlar ve örgütler daha geniş kitleleri kapsayıcı eylemlere giriştiler. Kitle gösterileri, protestolar, açlık grevleri düzenleyenlerden bir kısmı tutuklanarak hapse atıldılar. Kadınların oy hakkı için Anayasal değişiklik 1878'den itibaren Kongrenin her oturumuna sunuldu ve en sonunda, İngiltere'de ki gibi savaştan sonra 1920'de onaylandı.

«Ve gerçekte kadın hareketi 1920'de öldü .Bir kaç örgüt hariç olmak üzere, feminizm 40 yıl için uykuya daldı.» (J. Hole - E. Levine, a.g.e., s. 14).

C — Sovyet Orta Asya'sında Kadınların Kurtuluşu Mücadelesi

Orta Asya'nın ilk Türk kadın yazarlarından, aynı zamanda Partinin (SBKP) propagandisti ve örgütleyicisi olan Nukhrath'ın dediğine göre: «Ekim Devriminden önce, bir ucundan diğer ucuna geniş Rusya'da Doğulu kadından daha cahil daha köleleştirilmiş ve daha mazlum bir başka insan yoktu.» (Gregory J. Massel, The Surrogate Proletariat, Princeton University Press, s. 96).

Kadınlar okuma yazmayı hemen hiç bilmezlerdi. Şeriatın kadının eğitimini yasaklamamış olmasına rağmen, onu evden dışarı çıkmaktan alakoymuş olması fiilen eğitilmesini de engellemekteydi. Zaten ayrıca is-

lam anlayışına göre kadının aklı da kıttı ve bilgiye gereksinimi yoktu. «Saçı uzun aklı kısa kadın» bizde de bilinir ama aslında bir Orta Asya atasözüdür. Devrimden sonra Orta Asya'da kadınlar arasında çalışma yapan komünist kadrolar haklı olarak, Orta Asya'lı kadının karanlıklar içinde yaşamaya mahkum edilmiş olduğunu belirtmişlerdi. Orta Asya'nın tarihi boyunca bilinen sadece iki kadın yazar vardır. Ve ikiside müstear isimleri ile tanınırlar: Ziniiat ve Makhruna. Her ikiside tüccar aile kızlarıdır ve şehirlerde yetişmişlerdir. Sadece bir tanesi, erkek elbiseleri içinde, halk içine çıkabilmiştir. Eğitimden yoksun olmaları elbette sistemli bilgi gerektiren bütün işleri kadınlara kapatıyordu. Özellikle dağlı ve göçebe halklarda kadınların işi çoktu. Kadın tarlada çalışır, su taşır, bez ve halı dokur, yün, pamuk ve hayvan derisi işler, elbise yapar, sürüye bakar, çarşıda satmak üzere peynir ve tereyağ yapar, yemek pişirir ve çocuk büyütürdü.

Türkmen kadınları için halıdokuma en zahmetli işlerden biriydi. Günde 16 saat çalışarak bir ayda ancak bir metre kare dokunabilirdi. Fakat yapmamak gibi bir alternatif olamazdı. Bir Türkmen atasözü bunu çok güzel anlatıyor: «Eğer bir kadın halı dokumasını beceremiyorsa yemekte yemeyecek».

Kural olarak ürettiklerini kendisi satamazdı. Bunu babası, kocası veya erkek kardeşi aracılığı ile yapabilirdi. Yani, evin başlıca üreticisi olan kadın doyurulması gereken fazladan bir boğaz muamelesi görürdü.

Bütün Sovyetler öncesi Orta Asya tarihi boyunca sadece bir tek kadın ekonomik hayatta önemli yer kazanmış. Şimdi Özbekistan sınırları içinde bulunan bir bölgenin sulama sisteminin denetçisi yani mirabı olan bu kadın, aynı bölgede daha önce yüksek bir otoriteye sahip olan bir mirabın dul karısı idi.

Kadının toplumsal hayata katılımı hemen hemen sıfırdı. Özellikle kasaba ve yerleşik köylerde evin dışında ancak kadınlar için ayrılmış yerlere gidebilirdi. Göçebelerde bile adet «kadının yerini bilmesiydi». «Dünya erkeğin evi ise, ev kadının dünyası idi» atasözüne göre.

Kadına müsade edilen «sosyal ilişki» diğer kadın arkadaş ve akrabaları ile bir araya gelip dedikodu yapma, dinsel toplantılarda bulunmakdı. Çünkü kadınlar güvenilir değildi ve kaldı ki «tehlikeliydiler», islam dinine göre. Eğer onların politikaya katılmalarına müsade edilirse, bütün bir toplumu tehlikeye atabilirlerdi.

Ne kadar güvenilir olduklarını şu deyiş açıklamakta: «Eğer bir müminin danışmaya ihtiyacı varsa, mollaya danışmalı, eğer molla orada yoksa babasına danışmalı, oda yoksa ağabeyisine, oda yoksa amcasına, oda yoksa komşusuna, fakat eğer hiçbiri yoksa karısına danışmalı ve onun söylediğinin tam tersini yapmalı». (G.J. Massel, a.g.e., s. 103).

Boşanma hakkı hemen hemen sadece erkeğe aitti. Bunun için gerekçe göstermek gerekmezdi. Şeriat kurallarına göre eğer erkek bir şahidin önünde üç defa karısını boşamak istediğini beyan ederse karısını boşamış sayılırdı. Kadın boşama isteminde sadece mahkeme kanalı ile bulunabilirdi. Fakat eğer mahkemeye başvurmadan kocasının evinden ayrılırsa, kendi mülkü olan hiç birşeyi alamadığı gibi, çocuklarını da bir daha göremezdi.

Ölümünden sonra bile aşağılanmışlığı devam ederdi. Bir kadının mezarı, erkeğinkinden daha derin olmalıydı, çünkü dünyadaki son kalıntılar da aynı seviyede olamazdı.

Bir kadın hamile olduğu vakit, erkek çocuk doğurması beklenirdi. Eğer kız doğarsa, annesine «bir taş doğursaydın daha iyi ederdin, hiç değilse duvarı tamir etmekte işe yarardı» derlerdi. Sekiz veya dokuz yaşına geldiği zaman başından ayağına kadar uzanan ağır pamuklu giysiyi giymeye ve at kılından yapılmış siyah peçe takmaya başlardı. Peçe geleneği olmayanlarda bile ağız kapatılacak şekilde örtülürdü. Yerleşik ve yarı göçebe halklarda sadece fahişeler peçesiz halk içine çıkabilirlerdi. Evleninceye kadar başkaları için beslenen bir boğaz muamelesi görürdü.

Evlenebilecek yaşa geldiğinde, babası kimle ve ne zaman evleneceğine karar verirdi. Eş seçimi asıl olarak,

erkeğin bağlı olduğu soy grubunun önemine ve erkeğin vereceği para ve mala bağlıydı. Yani bugün Türkiye'de de, özellikle kırsal kesimde yarı-feodal üretim ilişkilerinin hakim olduğu yerlerde görülen başlık.

Evlenmek aslında bir değişimdi. Ailenin kaybettiği emek gücüne karşılık aldığı para vs.

Kocası onun efendisi, kendisi ise her türlü isteğini yerine getirmekle görevli bir köle. «Dünyada bir tek tanrı var; fakat kadın için iki. Tanrının kendisi ve kocası.»

Kadın kocasının evinden kaçarsa akrabaları onu geri getirmekle görevliydiler. Çünkü aksi takdirde, aldıkları başlığı faizi ile birlikte geri vermek zorundaydılar.

Ele aldığımız bölge elbetteki bundan önce incelediğimiz ülkelere göre çok farklı sosyo ekonomik özellikler gösteren bir geniş coğrafya parçası. Zengin ticaret merkezlerinin yanında, göçebe toplulukların bulunduğu, fakat asıl olarak ekonomik faaliyetin toprağa ve hayvan yetiştiriciliğine dayandığı; göçebe veya yerleşik aşiret ve akrabalık kurumlarının belirlediği toplumsal ilişkilerin yanında, özellikle yerleşik bölgelerde geniş ve verimli topraklara sahip toprak ağaları ve serfler ve ticaret merkezlerindeki zengin tüccarların olduğu bir bölge.

20. yüzyıldan iki on yıl alınmış olmasına rağmen ulusal devlet olabilmenin ve laik yapıları gerektirecek bir sürecin henüz kendi doğal seyrini yaşamakta olmasından dolayı burjuva demokratik dönüşümlerin bile henüz çok gerisinde olan toplumlar. Ve bu sosyo ekonomik yapı içerisinde yukarıda özetle durumlarını aktarmaya çalıştığımız kadınlar. 1917 Ekim sosyalist devriminin kadroları ve yeni SSCB bu toplumsal yapıyı değiştirirken kadınları da kurtarmak için şu politikaları benimsedi: *İhtilâlci Meşruiyet, Yönetimsel Tahrip, Sistematik Çalışma.*

Bunları tek tek incelemeden önce devrimin Partisinin hangi örgütler aracılığı ile kadın sorununu çözmeye çalıştığını, kısaca görmeye çalışalım.

Merkezi olarak, ülke çapındaki kadınlar arasında yapılan bütün çalışmaların bağlı olduğu örgüt Zhenotdel'di. Yani, Parti Merkez Komitesi Kadınlar Arasında Çalışma Şubesi. Orta Asya'daki çalışmaların merkezi ise Sredazbüro (Parti Merkez Komitesi Orta Asya Bürosu)ya bağlı Zhensektor'du (Sredazbüro Kadın Bölümü). Zhenotdel ve Sredazbüro'nun altında ise Yerel Cumhuriyetlerin çalışmalarının merkezi örgütleri yani bu yerel cumhuriyetlerin komünist parti merkez komitelerine bağlı Zhenotdeller vardı. Bu örgütlerin çalışmaları içinde sivrilmiş olan komünist kadınların bazıları ise şunlardı: A. M. Kollontai; ilk Halk Komiserleri Konseyi üyesi, Merkez Komite üyeliği yapmış ünlü bir komünist lider, N. K. Krupskaya; Lenin ile birlikte RSDİP'nin kuruluşundan başlayarak ölümüne kadar Parti içinde çeşitli görevler yürütmüş ve özellikle yetişkinlerin eğitimi konusunda uzmanlaşmış, kadın sorunu üzerinde çalışmış, Orta Asya'daki uluslardan ve milliyetlerden kadınların kurtuluşuna özel önem vermiş seçkin bir komünist. Yetenekli bir Kuvaş öğretmen ve yazar olan Anna Nukhrat; Rusya'nın sömürge toplumlarının laikleşmesi ve Orta Asyalı kadınların kurtuluşu için örgütlenme ve propaganda çalışmasına bütün enerjisi ile katılmıştır. «Orta Asya'nın Clara Zetkin'i» diye de anılan Anna Eskentovich; Merkezi Zenothdel tarafından Fergana bölgesindeki kadınlar arasında çalışmayı yürütmek için gönderilen ilk örgütçülerdendir. Türkistan Cephesinde savaşa katılan ve her ikisi de Kızıl Ordu'nun siyasi komiserleri olan Yevs Taliia ve Lidia Otmar - Shtein, Revvoyensovet (İhtilalci - Askeri Konsey) in komutanlığında ve Zenothdel'in denetiminde Türkmenistan ve Buhara'da müslüman kadınlar arasında örgütlenme çalışmalarını yürütmüşlerdir. Serafima Liubimova ve Nadezhda Kleiman; Merkezi Rusya'daki Parti örgütlerindeki önemli görevlerinden sonra Sredazbüroya Zhensektor çalışmasının sorumluları olarak Orta Asya'ya gönderilmişlerdir.

İhtilalci Meşruiyet : Kadınların toplumda bağımsız, etkin ve saygın bireyler olabilmeleri elbetteki tek başına legal reformlarla sağlanamaz. Ancak, asıl ola-

rak; alınan, ekonomik, politik ve kültürel tedbirlerin tamamlayıcısı olabilir. Bu anlamda, Sovyet Orta Asyasında da, eski toplumun değerlerinin sürdürücüsü, kurumları yok edecek hukuksal reformlar ele alındı. Bu kurumların başında Şeriat Mahkemeleri geliyordu. Şeriat Mahkemelerinin ortadan kaldırılması iki aşamada ele alındı.

1 — Şeriat kurallarına ve âdetlere dayanan geleneksel mahkemeler yerine; tek tip merkezi Sovyet mahkemelerinin geçirilmesi,

2 — Dinsel ve âdetlere dayalı kanunların; laik, eşitlikçi, tek tip ve yazılı kanunlarla değiştirilmesi.

1927'ye kadar Orta Asya'da geleneksel şeriat mahkemeleri ve kanunlar yasal olarak kaldırılamadı. 1918 - 1922 arasında; ırkçı, şoven milliyetçi İttihatçı liderlerden Enver Paşanın da önderleri arasında olduğu Basmacı İsyanı Sovyet sisteminin yerleşmesini geciktirdi. Ancak 1924'de SSCB'yi meydana getiren Orta Asya Sovyet Cumhuriyetlerinin kuruluşu tamamlandı.

21 Eylül 1927'de SSCB Merkez Yürütme Kurulu «Şeriat ve Âdet Mahkemeleri Üzerine» adlı bir kararname ile bu kurumları ortadan kaldırdı.

Bu tarihe kadar ise, geleneksel ve dinsel mahkeme ve kanunların etkinliği, bu kurumları yürüten sosyal katmanların maddi desteklerinin de kırılmasıyla ve Sovyet mahkeme sisteminin artan rekabeti ile zaten fiilen yok olmaya yüztutmuştu.

1917 Kasımından itibaren ise bir seri kararname ile kadının statüsü değiştirilmeye çalışıldı. Evlenme ancak iki tarafın rızası ile ve dinsel onay olmaksızın ve evliliği Z. A. G. S.'a (Sovyet Medeni Kaydı) kayıt ettirmekle mümkün olabilecekti. Karı veya kocadan birinin istemi üzerine sona erdirilebilirdi. Evlilik dışı doğan çocuklar meşru çocuklarla aynı haklara sahiptiler. Kürtaj serbest bırakıldı. Çok karılılık yasaklandı. Kadınların eşit işe eşit ücret almaları ve Sovyet devletinin bütün organları için seçme ve seçilme hakları kanunlarla garanti edildi. Başlık almak ve vermek, zorla evlilik yasaklandı. Yapanlar için ağır yaptırımlar kon-

du. Kadınların şahitliği erkeklerle aynı geçerlilikte sayıldı. Eşit mülkiyet hakkına sahip oldular. Her türlü genel ve mesleki eğitim ve sosyal katılım da erkeklerle eşit haklara sahip oldular.

Aile ve kadın ve erkeğin medeni statüsüne ilişkin kanunlar Rusya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti için çıkarılan kanunlarda, Orta Asya'nın özgün sosyo ekonomik ve kültürel koşulları için yapılan değişikliklerle Orta Asya Cumhuriyetlerine uygulandı.

Örneğin Rusya'da evlenme yaşı kadın ve erkek için 18 olarak tesbit edilmişken, Orta Asya Cumhuriyetlerinde kadın için 16, erkek için 18 olarak tesbit edildi. Rusya'da de facto evliliklere müsade edilirken, Orta Asya'da yasaklandı. Çünkü bu çok karılılığın devamına fırsat verebilirdi. 1925 - 26'dan sonra Zhenotdel'in önderliğinde kadınlar arasındaki çalışmalar giderek artan başarılar kazanmaya başladı. Sadece Şeriat ve geleneklere göre işleyen eski mahkemelere, âdetlere karşı ihtilalin yasalarını savunmakla kalmayıp, giderek artan bir şekilde sosyal hayata katılımları da sağlandı.

Yönetimsel Tahrip : Alınan yasal ve ekonomik tedbirlerin, bir yandan eski yasaları tahrip ederken bir yandan da sosyalist bir toplumun üzerinde gelişebileceği insanları yaratabilmesi için, başka tedbirler de almak gerekiyordu. Çünkü Orta Asya'nın insanları ve özellikle en geri kesimi oluşturan kadınların bu tedbirleri kavrayabilmeleri gerekiyordu.

Çünkü şu çok açık bir tarihsel gerçek ki, daha doğrusu bir kural ki, eğer kitleler kendileri için yararlı olanın kendileri farkına varmayıp bu işe bizzat katılmıyorlarsa «başkalarının» kendileri için aldığı «yararlı» kararları, tarihsel ve toplumsal gelişimin rayına oturtmakta gönüllü daha da önemlisi bilinçli davranmazlar. Ve bu, zaman zaman istenmeyen, daha doğrusu ilerletici olmayan gelişmelere bile yolaçabilir.

1924'te Parti'nin 13. Kongresinde Orta Asya'daki gelişmeler ve yapılan çalışmalara ilişkin iki noktaya dikkat çekildi: Birincisi Lenin'in de defalarca söylediği «bölgenin koşullarına ve olanaklarına dikkat etmek»,

ikincisi; legal olarak özgürleştirme, sosyal, mesleksel ve çeşitli sosyal birimlerde bütünleşme ile birlikte sağlanmalıdır. Örneğin; «Kadın Delegeler Meclisleri», «Kalym (başlık) ve Poligamiye Karşı Mücadele» için kurulmuş dernekler, kulüpler, üretici ve tüketici kooperatifleri, okuma yazma ve sağlık çevreleri, tıbbi dispanserler gibi. 18 Haziran 1926'da «Orta Asyalı İşçi ve Köylü Kadınları Arasında Parti Orgütlerinin Çalışması Üzerine», Parti Merkez Komitesi tarafından kararlar alındı. Karar, Taşkent'teki Sredazbüro'ya iletildi. Kararlar Orta Asya Zhenotdal'i olan Zhensektor'un başlıca yöneticisi Liubimova'nın bütün bölgeyi kapsayan çok geniş bir raporu esas alınarak hazırlanmıştı.

Kararlar 1926 sonlarında 1. Orta Asya Parti Konferansında ve 1927 başlarında Sredazbüro'da Doğulu kadınlar arasındaki Zhenotdel Çalışmalarının Bölgesel Konferansında ve Özbek Komünist Partisinin Üçüncü Kongresinde tartışıldı.

Tartışmaların sonunda, kadınların evde kapalı tutulmaları kurumuna karşı geniş kapsamlı bir kampanyanın başlatılmasına karar verildi. Kampanya için seçilen ad, *Khudzum*'du. Özellikle askeri anlamda, Türk, Arap ve Fars dillerinde «bütün cephelerden saldırı», «fırtına» anlamına gelen bir kelimeydi. Kampanyanın ilk adımı olarak, Khudzum Komisyonları kuruldu. Komisyonlar, Zhenotdel, Sendikalar, Komsomol görevlilerinden ve adalet, eğitim, çalışma komiserlerinden oluşuyordu.

Önce bölgenin partilileri soruna karşı duyarlı hale getirilmeye çalışıldı. Örneğin : «1927 Nisanında toplanan Özbek Komünist Partisi Üçüncü Kongresinde söylenenler bir adım daha öteye götürüldü. Parti üyelerine; yeni direktifleri, kayırmalar yapmaksızın, hemen yerine getirmeleri çağrısı yapıldı. Sadece, kendi ailelerindeki kadınları peçeyi çıkarmaya ikna etmemeli, fakat aynı zamanda akrabaları olan kadınları da ikna etmeliydiler; daha da önemlisi, ailesinden kadınların toplumsal hayattan tecrit edilmiş olması, genel olarak, bir komünistin parti üyeliğiyle bağdaşamazdı. Aynı zamanda, daha yumuşak bir tonla, komünist ka-

dınlardan da, peçe giymemek 'zorunluluğunu yerine getirmeleri' istendi.» (G.J. Massel, a.g.e., s. 235). Kampanya boyunca bütün kitle iletişim araçlarından yararlanıldı. Doktorlar peçenin kadınlara ve çocuklara çeşitli hastalıkları yaymakta olduğuna ilişkin konferanslar verdiler. Çeşitli sanat dallarından sanatçılar gösterilerle kampanyaya katıldılar. Köylerde ve şehirlerde 'kültürel saldırı' başlatıldı.

8 Mart 1927'de Dünya Kadınlar Günü sebebiyle, hemen bütün merkezi şehirlerde toplantılar düzenlenerek, parti saflarındaki kadınlar, sempatizanlar ve parti dışındaki kadınlar davet edildiler. Şehirlerde kadın yürüyüşleri yapıldı. Komünist, Özbek şairi Hamza Hakim Zada Niyaziy «Özbek Kadınına» adlı şiirinde şöyle diyordu :

Çıkarın yüzünüzdeki kara örtüyü, açın yüzünüzü,
herkes için güzel olun!
Zincirlerinizi parçalayın, atın bir kenara,
özgür olun!
Cehaletin ve karanlığın kalbine saplanan bilginin
ve aydınlığın hançerine güvenin!
Karanlığın solgunluğunda yetişmiş yüzünüze
neşeyle çiçeklenmesi için,
Bilginlere ve akıl adamlarına yaraşır bir şekilde
güzelleşmesi için bir şans verin!
Güzel kırmızı bir gül olun!

Sonuç olarak yönetimsel tahripin örnek aldığımız bu ilk kampanyasının, sadece Özbekistan'daki sonuçları; Sredazbüro'nun Orgbura'ya (Parti Merkez Komitesi Örgütlenme Bürosu) verdiği rapora göre şöyleydi :

8 Mart'ta çeşitli Özbek şehirlerindeki meydanlarda toplanan 10.000 kadın peçelerini yakmışlardı. Nisan'da bu sayı 70.000'e ve Mayıs'ta 90.000'e ulaştı.

Sistematik Çalışma : Alınan bütün ekonomik tedbirlere, kadınlar da erkeklerle aynı hak ve görevlere sahip olarak katıldılar. Aslında kadının kurtuluşunu sağlamanın en temel koşullarından biri de zaten onu ekonomik olarak özgürleştirmekti. Toprak reformu uygu-

lamasından sonra, kadınlara da erkeklerle aynı şekilde, Sovyet yurttaşları olarak, toprak dağıtıldı. Toprak dağıtımında özellikle dul kadınlara ayrıcalıklar tanındı. Burada toplumsal gelişme ile alınan toplumsal önlemlerin paralelliğini vurgulamak için, toprak reformu uygulamasının arkasından gelişen bir olayı ele almakta yarar var :

Özellikle dul kadınlara daha fazla toprak verilmesinin ardından, boşanmanın da kadının istediği zaman boşanabileceği hale getirilmiş olmasından yararlanarak, birçok kadın kocasından boşanmaya başlar. Bu toplumda ve tabii hemen arkasından Orta Asya Cumhuriyetlerindeki Komünist Partilerin saflarında büyük huzursuzluklara yol açar. Yerel partilerin üyeleri bu duruma bir son verilmesini talep ederler. Bu sorunun nasıl çözümlendiğini bilmiyoruz. Fakat burada önemli bir dersle karşı karşıyayız. Insanlar bir toplumsal önlemin, adımın atılmasının bilincinde değilseler, buna uygun bir sosyo-kültürel yapıdan yoksunsalar, tepeden inme gelen önlemler kavranamamaktadır ve gerektiği şekilde sahip çıkılamamaktadır.

Toprak dağıtımının dışında, her alanda kooperatifler kuruldu. Özellikle kadınların yüzyılların birikiminin verdiği bir beceriye sahip oldukları el sanatları dalındaki kooperatifler çoğunlukla kadınları kapsıyor ve onlar tarafından yönetiliyordu.

KURTULUŞ

TSİP Küba Devrimini Övebilir mi?

«26 yıl önceydi. 26 Temmuz 1953 günü bir grup genç yurtsever, Fidel Castro'nun önderliğinde, Batista diktatörlüğünün ana kalelerinden birisi olan Moncada kışlasına bir baskın düzenlediler. Baskın Batista tarafından kanla bastırıldı, ama Küba halkının baskı ve sömürüye karşı mücadele azmini körükledi ve Ocak 1959'da gelecek zaferin habercisi, başlangıcı oldu.» Bu satırlar TSİP Merkez Organı Birlik dergisinin 24. sayısında yer alıyor. Yine aynı dergide TSİP genel başkanı Ahmet Kaçmaz'ın Fidel Castro'ya gönderdiği bir kutlama mesajı da yer alıyor. Ahmet Kaçmaz mesajında, 26 Temmuz Moncada Kışlası baskınının 26. yıldönümünü kutluyor ve Moncada baskınını Küba devriminin ilk adımları olarak selâmlıyor.

TSİP'in Küba devrimine ve onun başlangıcı sayılabilecek «bir grup genç yurtsever»in Moncada kışlası baskınına bu kadar yakınlık duyması ve övgüler düzmesi nereden ileri geliyor? Aynı tutumu T'K'P ve TİP'te de görmek mümkün. TSİP, TİP T'K'P, her allahın günü «goşistlere», «maceracılara» ağız dolusu küfürler ederken, silahtan vebadan kaçar gibi kaçıp, silahlı devrimi ağızlarına bile almayarak, «barışçıl geçiş», «devletin demokratikleşmesi» ve «ileri demokrasi» gibi safsatalara dört elle sarılmışken, niye silahlı mücadele yoluyla zafere ulaşmış Küba devrimine bu kadar ilgi ve sempati besliyorlar? Hele hele Moncada baskınını övebiliyorlar!!!

Geçmiş yıllarda bu «parti»lerin aynı Küba devrimine bu kadar rağbet etmemelerine rağmen, bugün Küba devrimi ve devrimin çeşitli tarihsel önemdeki olaylarının yıldönümlerinde çarşaf çarşaf dayanışma ve övgü yazıları kaleme almalarının tek nedeni Küba ile Sovyetler Birliği arasındaki yakınlaşma ve işbirli-

ğinden başka bir şey değildir. Bu «parti»lerce proleterya enternasyonalizminin merkezi sayılan ŞBKP, Küba devrimi ve bu devrimin önderlerini hakları olan övgüye lâyık gördüğü için, kraldan çok kralcı TİP, TSİP, T'K'P gibileri de SBKP'ye yaarnabilmek için yarışmaktadırlar.

Elbette gerek SBKP'nin, gerekse TİP, TSİP, T'K'P' nin Küba devrimine ve onun önderlerine bu ilgi ve sempatisi olumsuz bir şey değildir. ABD emperyalizminin burnunun dibinde şanlı bir devrimi gerçekleştirenler elbette en büyük övgülere layıktırlar ve bunu herkes yapmalıdır, ama sorun burada bitmemektedir. Bu devrimi ve onu gerçekleştirenleri övmekle birlikte ve enternasyonalizmin bir gereği olarak bütün dünyada proletarya ve ezilen halkların verdiği mücadeleyle omuz omuza olmakla birlikte esas sorun bu mücadelelerden dersler çıkarmak ve kendi ülkemizde devrim mücadelesini başarıya ulaştırmak için onlardan yararlanmaktır. İşte esas önemli olan Castro ve arkadaşlarına bu kadar övgüler düzen bu insanların bu işi yapıp yapmadıklarıdır. Yapmakta mıdırlar? Kesinlikle hayır. Küba devrimi ve önderlerinden beş kuruşluk bir şey öğrenebilmişler midir bu insanlar? Kesinlikle hayır. Bunu söylerken bu insanların Küba devrimini değerlendirişine, ülkemizde ortaya koydukları örgütlenme ve mücadele anlayışlarına ve yine ülkemizin yakın geçmişindeki devrimci mücadeleyi değerlendirmelerine dayanıyoruz. Bu olguların kısa bir değerlendirmesi bu insanların Küba devrimine övgülerinin ne kadar boş ve anlamsız olduğunu göstermektedir.

Oncelikle şunu belirtmek gerekir ki herhangi bir olaydan dersler çıkarabilmek ancak o olayı her yönüyle kavrayabilmekle mümkündür. Küba devriminden gereken derslerin çıkarılabilmesi için de geçerlidir bu. Ve «Küba devrimi övgücüleri,» bu küçük burjuva sosyalistleri Küba devrimi ve yeni zafere ulaşan Nikaragua devrimini değerlendirirken bakın neler söylüyorlar :

«Latin Amerika'da silahlı hareketlerin çok yaygın olduğu doğrudur. Bunun da bir takım nesnel dayanak-

ları vardır. Latin Amerika'da görülen silahlı hareketler ülkelerinin tarihsel geleneklerinden, kendine özgü kapitalistleşmenin getirdiği sınıfsal bozulmaların ve sosyo - ekonomik yapıdaki bunalımların sonucudur.

«... Gerek Küba, gerekse Nikaragua tecrübelerinde görüldüğü gibi Batista ve Somoza'ya karşı kazanılan zafer salt silahlı grupların eylemleriyle gerçekleşememiştir. Küba'da Sosyalist Halk Partisi, Nikaragua'da ise Nikaragua Sosyalist Partisinin işçi sınıfı tabanlı kitlesel eylemleri ve *cephe hareketlerine önderlik etmeleri, silahlı eylem hareketinin itici gücünü sağlamıştır.* Castro'nun daha sonra belirttiği gibi Küba'da 'Zaferde Sosyalist Halk Partisi'nin kesin rolü' olmuştur.» (Birlik, sy: 24, sf: 6, abç.)

Yazara bakacak olursak, Küba'da devrimi Sosyalist Halk Partisi yapmış, Nikaragua'da ise Nikaragua Sosyalist Partisi! Ya Castro ve Che, Nikaragua'da ise Sandinista gerillaları, eh onlar da silahları elde ortalıkta dolanmışlar! TSİP'li yazarın bu zorlaması, gülünç değerlendirmesi neden? Silahlı mücadelenin reddedilebilmesi için TSİP, kendi anlayışına uygun sonuçlar çıkarabilmek için Küba devrim tarihini alt üst etti ve yeniden yazdı! Ve Küba devrim tarihinin bu ikinci kez yazılışında gördük ki devrime önderlik eden Sosyalist Halk Partisi imiş. Bugüne kadar devrime önderlik edenlerin Castro, Che ve arkadaşları, yani 26 Temmuz Hareketi olduğunu, elde silah Sierra Maestra'da dövüşenler olduğunu bilenler yanlış biliyorlarmış!

TSİP'li, TİP'li, T'K'P'li baylar, bayanlar, kendinize gelin! Sağ oportünist, sınıf uzlaşmacı politikanızı haklı çıkarabilmek, hele de ona tarihten örnekler verebilmek için bu kadar zorlanmayın. Ayakları üstünde sağlam bir şekilde duran Marksizm - Leninizmi amuda kaldırma ve devrimlerin tarihini yeniden yazma çabaları boşunadır, gülünçtür, zavallılıktır. Küba devriminde de olduğu gibi tarihte zafere ulaşmış hangi devrime bakarsanız bakın, izlediğiniz politikanın nasıl çürütüldüğünü göreceksiniz. Tarihte gerçekleşmiş hangi devrime bakarsanız bakın göreceksiniz ki, «barışçıl yollarla», «devletin demokratikleşmesiyle», veya «ileri de-

mokrasi» yoluyla değil, devrimci şiddet yollarıyla, sömürücü, egemen sınıfların devletinin zor yoluyla parçalanıp iktidarın ele geçirilmesi sözkonusudur. Küba devrimi de bunun parlak bir örneğidir. Küba'da devrime Sosyalist Halk Partisi'nin katkısı olmamış mıdır? Olmuştur. Bunu devrimin önderleri Castro ve Che de belirtmektedirler. Evet, Sosyalist Halk Partisi'nin «rolü» olmuştur, ama bu «rolü» «önderlik» pozisyonuna çıkarmak, gerçekleri bile bile tahrif etmekten başka bir şey değildir.

Bu durumda, bütün çabası, Küba devriminin silahlı mücadele yoluyla başarıya ulaşması gerçeğini hasıraltı etmek olan, bu silahlı mücadeleyi «Latin Amerika'nın özgün koşulları» ile açıklayarak (!) Marksist-Leninist devrim teorisinin özünü inkar eden insanlar Küba devriminden nasıl dersler çıkarabilirler ki? Aslında bu durumda bu bayların Küba devrimine, Moncada Kışlası baskınına övgüleri, övgü değil sövgü olmaktadır, onu çarpıtmak, ondan gereken dersleri çıkarmamak ve onu kendi oportünist politikaları için istismar etmeye çalışmak anlamında.

26 Temmuz 1953'de Castro ve arkadaşlarının başarısızlıkla sonuçlanan Moncada Kışlası baskını, 10 Mart 1952'de Batista'nın darbesine karşı bir tepki idi. Başarısızlıkla sonuçlanmasına rağmen bu olay Küba devriminin gelişiminde önemli bir yer tutuyordu. Başarıları ve olumlulukları ile değil, başarısızlık ve olumsuzlukları ile önemli bir ders olmuştu, daha sonraki Granma çıkartması gibi. Castro'nun sözleriyle «Moncada'ya saldırıdan beş yıl, beş ay beş gün sonra Küba'da devrim muzaffer oldu.» Bugün aradan geçen uzun yıllardan sonra, hele de devrim zafere ulaştıktan sonra, geriye dönüp, bakarak çeşitli olayları değerlendirmek ve çeşitli yargılara varmak kolaydır. TSIP'li, TİP'li, T'K'P'li bayların Moncada kışlasına baskın veren «bir grup genç yurtseverin» bu eylemini selamlamaları ve onu Küba devriminin başlangıcı olarak görmeleri kolaydır. Kolaydır çünkü, tarih bunu göstermekte, devrimin önderi Castro bu gerçeği açıklıkla vurgulamak-

tadır. TSİP'lilere de bunu selâmlamak düşer, başka ne düşecek, her şey olmuş, bitmiş.

Türkiye'de devrimci mücadele zorlu bir şekilde sürüyor, Türkiye'de herşey olmuş, bitmiş değil, tersine daha yolun başındayız. Ülkemiz devrimci hareketinin tarihinde, yakın geçmişte «71 direnişi» diye bir olay var. TSİP'liler ve diğerleri 71 direnişi için ne diyorlar? «Maceracılık», «goşizm», «sol sapma» vb... Ve 71 direnişçileri için de oligarşi ile aynı ağızdan küfürler... Şimdi şu soruyu sormak hakkımız değil mi; bre imansızlar, «bir grup genç yurtsever»in 26 Temmuz Moncada Kışlası baskını Küba devriminin ilk adımları, başlangıcı oluyor da, 71 direnişi nasıl maceracılık oluyor? Batista'nın 10 Mart 1952 darbesine karşı bir direnişin ifadesi olan 26 Temmuz hareketini, Moncada baskınını «anlı - şanlı» laflarıyla selâmlıyorsunuz da 12 Mart 1971 faşist muhtıra darbesine karşı bir direniş olan 71 direnişine niye küfürler yağdırıyorsunuz? Moncada baskınının üzerinden 26 yıl geçti, Küba'da devrim zafere ulaşalı 20 yıl oluyor. Ve Moncada baskınını herkes tarih içinde yerli yerine oturtabiliyor. Bu baylar bunu bile yapamıyorlar ya..! Ama Türkiye'de devrimin zaferine daha çok var. 71 direnişinin üzerinden henüz yedi - sekiz yıl geçti. Ve baylarımız 71 direnişini henüz yerli yerine oturtamamakta haklılar. Hele Türkiye'de devrim zafere ulaşsın ve artık geriye dönüp tarihe bakmak ve olayları değerlendirmek mümkün olsun, o zaman herkes gibi, ömürleri yeter ve saflarını değiştirmezlerse, bu baylar da 71 direnişini yerli yerine oturtur ve onu selâmlarlar!

Castro, Moncada baskını için şöyle diyor;

«Moncada garnizonuna saldırı, o gün için devrimin zaferi demek değildi, fakat yurdumuza sosyalizmin kapılarını açan ulusal kurtuluş programını çizdi ve yol gösterdi. Tarihteki taktik gerilemeler, daima, bir yenilgi anlamına gelmez. Saldırıyı düzenleyenlerin bizzat söyledikleri gibi, 1953 zaferi, o zamanki dünya güçler dengesinin elverişsizliklerine karşı koymak bakımından çok daha erken bir davranmaydı. Yanki emperyalizmi son derece güçlüydü ve şayet devrim, teslim veya yok-

olma arasında bir ayrım yapmaya zorlanılmış olsaydı, kuşkusuz, teslim olmaktan çok, yokolmayı yeğlerdi. Fakat her ülkede tarihin akışı böylece önceden hesaplanamayan ve zaman zaman trajik alternatiflerle karşılaşmak zorunda kalır. Bazı koşullarda, geleceğin yolunu döşemede önemli olan şey, kavga ve devrimci faaliyet için inatçı iradedir. Moncada olmasaydı. Granma olmayacaktı, Sierra Maestra'da hiç bir mücadele ve 1 Ocak 1959'un olağanüstü zaferi olmayacaktı.» (Küba Komünist Partisi 1. Kongresi, s. 27 - 28)

Bu sözlerin tamamına TSIP'in Merkez Organı Birlik dergisi de 24. sayısında yer vermiş, ama üzerinde hiç düşünmediği ortada. Biraz düşünseydi ya bu sözlere yer vermez veya gerek Küba devrimini, gerekse Türkiye devrimci hareketini ve 71 direnişini şimdi değerlendirdiği gibi değerlendirmezdi.

Bu sözlerin ve değerlendirmenin de ışığında kişi 71 direnişi üzerinde düşününce hangi sonuçlara varır? 71 direnişinin maceracılık, goşizm olduğuna mı, direnmek değil de, teslim olmak gerektiğine mi? Yoksa, 71 direnişinin Türkiye devrimci hareketinin tarihsel gelişimi içinde bir dönüm noktası, bir «yol ayrımı» olduğuna mı? Teslim olma veya yok olma ikilemi tarih tarafından önümüze konduğunda, örneğin 12 Mart döneminde olduğu gibi TİP, T'K'P, TSİP gibi teslim olmak ya da kaçmak mı gerekirdi, yoksa direnmek mi?

TSİP bundan sonra yayın organlarının sayfalarının en üstüne, hem de siyah çerçeve içine aldığı sözlere dikkat etmeli ve üzerinde biraz olsun düşünmelidir. Ne diyordu Castro, «Moncada olmasaydı, Granma olmayacaktı, Sierra Maestra'da hiç bir mücadele ve 1 Ocak 1959'un olağanüstü zaferi olmayacaktı.» 71 direnişi olmasaydı, acaba Türkiye devrimci hareketi bugünkü boyutlarında olabilir miydi? 12 Mart döneminde direnilmeyip, TSİP'li, TİP'li, T'K'P'li baylarımız gibi teslim olunsaydı, devrimci hareket bugünkü durumunda olabilir miydi? Hatta 71 direnişi olmasaydı, o direnişe küfürler yağdıran TSIP ve diğerleri olabilir miydi? TSİP, biraz düşünse kendi varlığını bile 71 direnişine borçlu olduğunu görebilir! Nasıl mı? 71 direnişinin

yenilgisiyle doğal olarak ortaya çıkan yılgınlık, teslimiyet, davayı inkâr etme eğilimlerini örgütleyenin, bunların bir kısmının toplandığı ve cisimleştiği yerin kendisi olduğunu görerek! Her olay, tarihsel gelişimi içinde, bütün yönleriyle ve nedenleri ile yarattığı sonuçların bütünlüğü içinde kavranmazsa doğru değerlendirmelere, doğru yargılara varılamaz.

Tarihe, geçmişe böyle bakanlar bugüne nasıl bakacaklar? Geçmişe baktıkları gibi tabii ki. Ve tarihten ders almayanların bugünü kavramaları ve doğru mücadele anlayışlarına sahip olmaları elbetteki beklenemez. Onların tarihe bakışındaki çarpıklık bugüne bakışlarında da egemendir.

Bugün Türkiye'de faşizme karşı dişe - diş bir mücadele sürmektedir. Tarihten ve hele de ülkemizin yakın geçmişinden gereken dersleri çıkaran insanlar faşizme karşı aktif bir mücadele yürütmeye çalışıyorlar ve genelde devrimci bir örgütlenme ve mücadele anlayışını geliştirmeye, sistemleştirmeye çalışıyorlar. «Bir grup genç yurtsever»in Moncada baskınına övgüler düzen ve selamlayan TSİP ve benzerleri ülkenin dört bir yanında faşist teröre karşı aktif bir mücadeleyi sürdürenlere küfürler yağdırıyorlar, «goşizm», «maceracılık» gibi laflar ediyorlar. Aslında goşist, maceracı gibi suçlamalarla karalamaya çalıştıkları insanların mücadelesi olmasa bu baylarımızın varlığı bile tehlikeye düşer ve faşist terörden göz açıp ta, mücadele eden insanlara küfürler yağdırma fırsatı bulamazlar. Zaman zaman gerçekten «sol» bir takım eylemleri Marksist - Leninist bir perspektiften eleştirmek başka bir şey, pasifizm ve teslimiyet önermek ve yaymak ise başka bir şeydir. Bugün faşizme karşı aktif kitle mücadelesi verilmeden devrimci siyasi çalışma ve örgütlenme mümkün değildir. Siyasi çalışma temel iken ve bu sürdürülürken silaha başvurmanın goşizm olduğu Marksizm - Leninizmin neresinde vardır?

Bugün siyasi çalışma temeldir ve onun gerektirdiği eylemler, mücadele yöntemleri uygulanmaktadır. Ama yarın siyasi mücadele açısından «silahlı mücadelenin anahtar rolü oynadığı» dönem de gelecektir. Eğer

buna şimdiden hazırlanılmazsa, bu mücadelenin örgütlenmesi için şimdiden adımlar atılmazsa ve giderek geliştirilmezse, nasıl devrim başarıya ulaşabilir.

İşte bu anlayış doğrultusunda örgütlenme çabaları ve yine bu çabaların zorunlu bir sonucu ve parçası olarak faşist teröre karşı aktif mücadelenin, oportünistler arasında adı goşizm, maceracılık olmaktadır. Ama biz bu suçlamalardan alınmıyoruz, hatta gurur duyuyoruz. Neden mi?

Lenin, 1900'lerin başlarında örgütlenme anlayışını ortaya koyarken, profesyonel devrimcilerden oluşan bir çekirdeğe sahip, en sıkı gizlilik kurallarını temel alan, merkezi bir mücadele örgütü önerince, ekonomistler Lenin'i Narodnaya Volyacılıkla suçluyorlardı. Oysa Lenin'in belirttiği gibi Narodnaya Volya'nın hatası böyle bir örgütlenme anlayışına sahip olmak değildi ve tam tersine bu onun en olumlu yanıydı. Ve Lenin ekonomistlerin suçlamasına şöyle cevap veriyordu;

«Tabii biz bu suçlamadan ötürü gurur duyduk; çünkü ekonomistler hangi namuslu sosyal-demokratı (Marksisti-K.), Narodnaya Volya'cılıkla suçlamamışlardır ki?» (Ne Yapmalı, s. 170)

Bugün sağ oportünistler, revizyonistler hangi namuslu sosyalisti, goşizmle suçlamıyorlar ki?

KURTULUŞ

İkinci Duma ve İkinci Devrimci dalga

St. Petersburg, 7 Şubat 1907

Olaylar, ancak devrimci diye adlandırılabilecek adımlarla ilerliyor. Dört gün önce, St. Petersburg'da seçim kampanyasını tartışırken, politik mevzileşmenin o zamandan açık olduğunu yazmıştık: gericiliğin şiddetine ve liberallerin ikiyüzlülüğüne karşı amansız mücadele bayrağını tek başına Devrimci Sosyal-Demokrasi bağımsız olarak, azimle ve gururla açmıştı. Küçük-burjuva demokratlar (işçilerin partisinin küçük-burjuva kesimi dahil) yalpalıyorlar, bir liberallere başvuruyorlar, bir Devrimci Sosyal-Demokratlara başvuruyorlardı.

St. Petersburg'da Duma için seçimler bugün yapılıyor. Sonuçları, önceden belirttiğimiz sosyal güçlerin mevzilenmesini etkileyemez. Ve 524 üyeden 217'si, yani beşte ikisinden fazlası için yapılan dünkü seçimler İkinci Duma'nın politik bileşiminin açık bir göstergesi, gözümüzün önünde gelişen politik durumun açık bir göstergesidir.

Tabii ki, Kadetlere uygun bir tablo çizmeye eğimli olan *Rech*'e göre, Duma'ya şimdiden seçilen 205 üyenin dağılımı şöyle: Sağcılar, 37; Ulusal-Özerkçiler, 24; Kadetler, 48; İlericiler ve partisizler, 16; partisiz Solcular, 40; Narodnikler, 20 (13 Trudovik, 6 Sosyalist Devrimci ve 1 Halkçı Sosyalist); ve 20 Sosyal-Demokrat.

Önümüzde bir öncekinden kuşkusuz daha solcu bir Duma var. Seçimlerin geri kalan bölümü de benzer sonuçlar verirse, Duma'nın 500 üyesi için aşağıdaki yuvarlak rakamları elde ederiz: Sağcılar, 90; Milliyetçiler, 50; Kadetler, 125; İlericiler, 35; partisiz Solcular, 100; Narodnikler, 50; Sosyal-Demokratlar, 50. Bunların sadece, örnekleme için yapılmış yaklaşık tahminler

olduğunu söylemeye gerek yok, ama bu toplamların doğruluğunun şüphe götürmesi zordur.

Sağcılar beşte birini oluşturuyorlar; ılımlı liberaller (Milliyetçileri, Kadetleri ve, hepsi olmasa da bir kısım ilericileri içeren liberal-monarşit burjuvazi) - beşte ikisini; Solcular - beşte ikisini (partisizler beşte birini ve diğer beşte birini ise Narodnikler ve Sosyal-Demokratlar eşit olarak paylaşıyor) - ilk sonuçların temelinde bize gözüken İkinci Duma'nın tertibi budur.

Bu ne demektir?

En vahşi, en hayasız zorbalık, Avrupa'daki en gerici hükümet olan Kara-Yüz hükümeti. Tüm Avrupa'da en gerici seçim yasası. Avrupa'da en geri ülkede en devrimci halkın temsil organı.

Bu apaçık çelişki, çağdaş Rus hayatının tümündeki temel çelişkiyi açıkça ortaya koyuyor, bugünün devrimci karakterini son derecesine kadar ortaya koyuyor.

1905 yılının büyük 9 Ocak gününden bu yana iki devrimci yıl geçti. Vahşi gericiliğin uzun ve acı dönemlerinden geçtik. Özgürlüğün kısa «parlak aralıklarından» geçtik. Grevlerin ve silahlı mücadelenin iki büyük halk patlamasından geçtik. Partilerin mevzilenmesini kesinlikle belirleyen ve yakın zamana kadar herhangi bir politik parti kavramı olmayan nüfus arasında son derece keskin mevzileşmeye neden olan bir Duma ve iki genel seçim geçirdik.

Bu iki yıl süresinde, kurtuluş hareketinin birliğine olan - bazısında toy ve diğerlerinde kabaca bencil olan - güvenimizi kazandık ve barışçıl yasal yöntemlerin birçok hayalini attık; mücadelenin kitlesel biçimlerinde tecrübeler kazandık ve düşünülebilen en sert ve aşırı mücadele yöntemlerini uygulamamız gereken bir noktaya - nüfusun bir kısmının diğerine karşı silahlı mücadelesi noktasına - vardık. Burjuvazi ve toprak ağaları zalimleşti ve vahşileşti. Sokaktaki adam bezgin. Rus entellektüeli gevşek ve umutsuz. Liberal gevezelerin ve liberal hainlerin partisi, Kadetler, devrimin getirdiği hakim bezginlikten parsa toplayacağını umarak ve, Famusov gibi, gerçekte dalkavukluğun en son sınırına gitmek için hazır oluşu demek olan, hegemonyasını talep ederek kafalarını uzatmışlardır.

Ama aşağıda, ta aşağıda, devrim, proleter kitleleri arasında ve yoksul, aç köylü kitleleri arasında, sessizce ve farkedilmeden kuruluşları zayıflatarak, en uykucuları iç savaşın gök gürlemesi ile uyandırarak, en uyuşukları «özgürlüklerden» vahşi zorbalığa, durgunluktan parlamento heyecanına, seçimlere, kitle toplantılarına ve ateşli «sendika» eylemine ani değişikliklerle elektrik çarpmış gibi harekete geçirerek, yolunu almıştı.

Sonuç olarak yeni, hatta daha sol bir Duma var ve beklediğimiz yeni, daha heybetli ve daha açık devrimci bir kriz var. Önümüzdeki krizin yapısal bir kriz olmayıp devrimci bir kriz olduğunu körler bile görmelidir. Rus meşrutiyetinin günleri sayılıdır. Yeni bir çarpışma amansızca yaklaşmaktadır - ya devrimci halk muzaffer olacaktır, ya da İkinci Duma, seçim kanununun kaldırılması ve *anlamsız* Kara-Yüz mutlakiyetine bir geri dönüşün izliyeceği, sönük bir şekilde ortadan kaybolacaktır.

Yeni «teorik» anlaşmazlıklarımız devrimin yükselen güneşinin göz kamaştıran ışığında birdenbire nasıl da önemsizleşiverdi. Sefil, korkak ve yüreksiz entellektüellerin Kara-Yüz tehlikesi hakkındaki feryatları gülünç değil mi? Kasımda (Proletary, Sayı 8) söylediklerimizi çok parlak bir şekilde onaylamaktadır: «Kara-Yüz tehlikesi hakkındaki feryatlarıyla Kadetler Sol'dan gelecek tehlikeyi başka yöne çevirmek için Menşevikleri istedikleri gibi idare ediyor.»

Devrim iyi bir öğretmendir. Karakter zayıflığından ya da algılama zayıflığından yolundan sapanları devrimci yola dönmeye zorlar. Menşevikler Kadetlerle bloklar, «muhalefette» birlik, «bir bütün olarak Duma'dan yararlanma» fırsatı istediler. Tümüyle - liberal bir Duma yaratmak için mümkün olan (ve mümkün olmayanı da, St. Petersburg'da olan şey gibi, partiyi bölme derecesine kadar) herşeyi yaptılar.

Hiçbir sonuç vermedi. Devrim inançsız oportünistlerin düşündüğünden daha güçlüdür. Kadetlerin egemenliği altında, devrim sadece karışıklık içinde yokuş aşağı yuvarlanır - ancak Bolşevik Sosyal-Demokratların egemenliği altında zafere ulaşabilir.

Duma tamamen, *Proletary,* Sayı 8'deki (Kasım 1906) Menşeviklerle polemiğimizde tanımladığımız hale dönüşmekte. Keskin uçlardan oluşan bir Duma, ılımlı ve ihtiyatlı araçların devrim seliyle süpürüldüğü bir Duma, Krushevanlardan ve devrimci halktan oluşan bir Duma'dır. Bolşevik Sosyal-Demokratlar bayraklarını bu Duma'da yükseltecek ve küçük-burjuva demokratları kitlelerine St. Petersburg seçimleri sırasında onlara söylediklerini söyliyeceklerdir. Stolypinlerle Kadetler arasındaki sıkı bir pazarlık ile halk saflarındaki birleşik mücadele arasında seçiminizi yapın! Biz, tüm Rus proletaryası, bu mücadeleye doğru yürüyoruz. Halka özgürlük ve köylüye toprak isteyen herkes, bizi izleyin

Kadetler rüzgarın değiştiğini ve politik barometrenin hızla düştüğünü şimdiden farketmektedirler. Milyukovların kendinden geçmesi ve utanmayı bir yana atarak - sokaklarda - «kızıl paçavralar» hakkında (Stolypinlerin gizli köşelerinde bu yaratıklar «kızıl paçavra»ya her zaman sövüp saymışlardır) ulumaları şaşırtıcı değildir. Bugünkü *Rech*'in politik barometredeki sıçramalara, hükümetin «Kabine'nin çekilmesi ile bir çeşit hükümet bildirisi, tarihi ayın 14'ü için kararlaştırılmış olan Kara-Yüz'lerin ve ordunun hareketi» arasında tereddüt edişine değinmesi şaşırtıcı değildir. Ve Rus liberallerinin perişan ruhu feryat edip iç çekiyor: Ne, yeniden «ani refleksler politikası...»

Evet, sefilce durgun zamanların sefil kahramanları! *Yine* devrim! Halkın kendiliğinden kızgınlığının yaklaşan dalgasını sevinçle karşılıyoruz. Ama bu yeni mücadelenin mümkün olduğu kadar az kendiliğinden olması ve mümkün olduğu kadar bilinçli, tutarlı ve sağlam olması için tüm gücümüzle çalışacağız.

Hükümet çok önceden mekanizmasının bütün çarklarını harekete geçirdi: şiddet, katliamlar, barbarca zulümler, aldatma ve aptallaştırma. Ve şimdi bütün bu çarklar laçkalaştı: herşey, hatta köylerin ve kasabaların bombalanması bile denendi. Halkın gücü tüketilemedi; tersine, şimdi daha geniş, güçlü, açık ve cesur olarak oluşuyorlar. Bir Kara-Yüz otokrasisi ve -bir Sol

Duma. Bu durum kuşkusuz devrimci bir durumdur ve en keskin biçimde bir mücadele kuşkusuz kaçınılmazdır.

Fakat tamamen onun kaçınılmazlığından dolayı, gidişini zorlamamalı, tahrik veya teşvik etmemeliyiz. Bunu Krushevanlara ve Stolypinlere bırakın. Bizim görevimiz proleteryaya ve köylülüğe gerçeği açıkça, dolaysız olarak ve açık sözlülükle açıklamak, gelen fırtınanın önemine onların gözünü açmak, ölüme yürüyen kimselerin sakinliği ile, siperdeki düşmanla yüzyüze gelen asker gibi ve ilk atışlarda saldırıya atılmaya hazır siperdeki askerler gibi düşmanı örgütlü olarak karşılamalarına yardım etmektir.

Engels 1894'de Alman kapitalistlerine: «Önce siz ateş edin, Burjuva Baylar» dedi. Ve biz: «Önce siz ateş edin, Krushevanlar ve Stolypinler, Orlovlar ve Romanovlar!» diyoruz. Bizim görevimiz işçi sınıfına ve köylülüğe Kara-Yüz otokrasisini, kendiliğinden üzerimize atıldığı zaman, *parçalamasına* yardım etmektir.

Öyleyse - zamansız ayaklanma *çağrıları* yok! Halka sıkıcı manifestolar yok. Bildiriler ve «beyannameler» yok! Fırtına kendiliğinden üstümüze geliyor. Kılıç şakırtılarına gerek yok!

Silahlarımızı hazırlamalıyız - gerçek ve mecazi anlamda. Birincisi ve hepsinin üstünde, amacının bilincinde ve kararında güçlü somut bir proletarya ordusu yetiştirmeliyiz. Köylüler arasında - köylerde açlıktan kıvrananlar arasında ve geçen güz oğullarını, devrimin büyük yılını yaşayan oğullarını orduya hizmet etmek için gönderenler arasında - ajitasyon çalışmamızı on misli arttırmalıyız. Devrimi gizleyen bütün ideolojik körlükleri ve örtüleri yırtmalı, bütün kuşkulara ve kaypaklıklara bir son vermeliyiz. En açık ve herkesin anlayacağı biçimde, mümkün olduğu kadar gür ve açık bir şekilde, basitçe ve sakince söylemeliyiz: bir mücadele kaçınılmazdır. Proletarya savaşı kabul edecektir. Proletarya herşeyi feda edecek, özgürlük kavgasına bütün güçlerini sokacaktır. Perişan köylülük, erler ve denizciler Rus özgürlüğünün kaderinin belirlenmek üzere olduğunu bilsinler.

Proletary, Sayı 13
Şubat 11, 1907

Proletary'daki metne göre basılmıştır.

V. İ. LENİN

Yazı Kuruluna Mektup

Sevgili yoldaşlar,

Talebinize karşılık olarak, gazete için üç yazı gönderiyorum, ve genelde benim işbirliğimle ve özelde de aramızdaki ilişkiler üzerine birkaç kelime söylemeyi elzem addediyorum.

Daha önceki haberleşmelerimizden anlamıştım ki, bir yayınevi kurmak ve benden de, yayınlamak üzere bir seri sosyal demokrat broşür yazmamı istiyordunuz. Şimdi görüyorum ki durumlar değişti, bir gazetenin yayınına başlamakta olan yazı kurulunuzu kurmuşsunuz ve beni de işbirliğine davet ediyorsunuz.

Söylemeye gerek yok ki, bu öneriyi de içtenlikle kabul ediyorum. Fakat, böyle yaparken, şunu da ifade etmeliyim ki, başarılı bir işbirliğinin *sadece aşağıdaki hususlarda* mümkün olabileceğini zannediyorum. 1) elyazmaları ile ilgili kararlar hakkında (kabul edildiği, reddedildiği, değiştirildiği) ve *firmanızın bütün yayınları* hakkında *haberdar edilmesi gereken* işbirliği yapan yazar ile *düzenli* ilişkiler; 2) yazılarım özel bir mahlas ile imzalanmalı (size gönderdiğim isim kayıp olmuş ise siz bir tane seçiniz); 3) teorik sorunları, acil pratik görevleri, gazetenin (ve broşürler serisinin) amaçları ve karakterini kapsayan temel konulardaki görüşler üzerinde, yazı kurulu ve işbirliği eden yazar arasında fikir birliği.

Yazı Kurulunun bu noktalarda benimle anlaşacaklarını umarım ve aramızda mümkün olabilecek anlaşmayı en kısa zamanda hayata geçirmek için, üçüncü şarttan dolayı ortaya çıkabilecek sorunlar üzerinde kaba hatları ile biraz daha duracağım.

«Eski akımı güçlü» bulduğunuz ve Bernsteincılığa ve Rusya'daki yankılarına karşı özel bir polemiğe gerek olmadığını düşündüğünüz doğrultusunda bilgi sa-

hibi oldum. Bu görüşü çok iyimser buluyorum. Bernstein'in Rus Sosyal Demokratlarının çoğunluğunun kendisi ile aynı fikirde olduğu doğrultusundaki açıklaması; «eski akımın» kurucusu, temsilcisi ve en sadık savunucusu olan Emeğin Kurtuluşu Grubu ile yurt dışındaki «genç» sosyal demokratlar arasındaki ayrılık; «yaygın» politik görevlere karşı başkaldırmak, küçük sorunları ve amatör çalışmayı mabut derecesine yükseltmek, «devrimci teorileri» kaba istihzalarla cilalamaya çalışmak (No. 7 «*Geçerken*») için Raboçhaya Mysıl'ın birkaç söz söyleyebilme doğrultusunda gösterdiği nafile çaba; son olarak, Legal marksizm yazınınındaki mutlak düzensizlik ve Bernsteincılığı *modaya uygun* «eleştiri»yi kavramak için bu akımın temsilcilerinin çoğundaki çılgınca çaba - bütün bunlar, bence, «eski akımın» yeniden kurulmasının ve enerjik bir şekilde savunulmasının gerçek bir aciliyet gösteren bir sorun olduğunu açıklıkla ortaya koymaya hizmet etmektedir.

Yazılardan, gazetenin görevleri ve yayın planı üzerine olan görüşlerimi okuyacaksınız ve ben, bu sorun üzerindeki dayanışmamızın derecesini öğrenmekten çok memnun olacağım (maalesef bu yazılar biraz acele ile kaleme alındı; dağıtılmalarındaki sınırı bilmek benim için çok önemlidir).

Raboçhaya Mysl ile *doğrudan bir polemiğe atılmanın gerekli* olduğunu düşünüyorum, fakat bunun için 1 - 2, 6 ve 7. sayıları ile *Proletarskya Borba*'yı elde etmeliyim, en son olarak ismini verdiğim broşüre gazetede gözden geçirmek için ihtiyacım var.

Kendime bir sınır çizmemem gerektiğini yazıyorsunuz. Söz konusu olanın bir gazete olduğunu düşünerek, gazete yazılarını tercih etmeyi ve ilerki bir tarihte yazıları broşüre çevirme hakkımı saklı tutarak, broşür konularını da burada ele almayı düşünüyorum. Yakın gelecekte üzerinde durmayı önerdiğim konular şunlar: 1) Program Taslağı (hemen gönderiyorum); 2) RSDİP'nin gelecek kongresinde tartışılması gereken taktik ve örgütlenme sorunları; 3) İşçilerin ve sosyalistlerin özgürken, hapiste ve sürgündeki davranışlarının kuralla-

rı üzerine —Polonya'lıların («davranış kuralları»— eğer mümkünse benim için temin ederseniz memnun olurum) broşürünü model alarak; 4) Grevler (a — anlamı, b — grevler üzerine yasalar, c — son yılların birkaç grevinin gözden geçirilmesi); 5) *Kadınlar ve İşçi Sınıfının Davası Üzerine;* ve diğerleri.

Yazı Kurulunun elindeki malzemenin neler olduğunu yaklaşık olarak bilmek istiyorum, ki böylece tekrardan kaçınabileyim ve çoktan «tüketilmiş» konular üzerinde durmayayım.

Yazı Kurulundan aynı kanallarla bir cevap bekleyeceğim. (Grubunuzla bu yolun dışında hiçbir iletişim aracım olmadı ve henüz de yok.)

F. P.

V. İ. LENİN

Programımız

Uluslararası Sosyal - Demokrasi şu an bir ideolojik yalpalama içindedir. Şimdiye dek, Marks ve Engels'in öğrettikleri devrimci teorinin sarsılmaz temelleri olarak görüyorlardı, ama şimdi heryerden bu öğretilerin yetersiz ve zamanı geçmiş olduğunu ilan eden sesler yükselmektedir. Kendisinin bir Sosyal - Demokrat olduğunu ilan eden ve Sosyal - Demokratik bir organ yayınlamaya niyetlenen herkesin, Alman Sosyal - Demokratlarının kafasını meşgul eden ve yalnızca onları meşgul etmekle kalmayan bir sorun karşısındaki tutumunu kesinlikle belirlemesi gerekmektedir.

Biz tutumumuzu bütünüyle Marksist teoriden yana belirliyoruz: Sosyalizmi bir ütopyadan bir bilime dönüştüren, bu bilim için sağlam bir temel atan, bunu daha da geliştirmek ve her yönü ile mükemmelleştirmek için izlenecek yolu ilk gösteren Marksizm oldu. Emekçinin kiralanmasının, iş - gücünün satın alınmasının, milyonlarca mülksüz insanın bir avuç kapitalist, toprağın, fabrikaların, madenlerin vb. sahipleri tarafından köleleştirilmesini nasıl gizlediğini açıklayarak modern kapitalist gelişmenin, geniş - ölçekli üretimin küçük üretimi ortadan kaldırması ve sosyalist bir toplum sistemini mümkün ve gerekli kılan koşulları yaratması eğilimi gösterdiğini ortaya koydu. Marksizm, bize kökleşmiş adetler, siyasal entrikalar, bulanık yasalar ve karmakarışık öğretilerin siyah örtüsü altından, *sınıf mücadelesini* bütün çeşitlilikleri içerisindeki mülk sahibi sınıflar ile, mülksüzler kitlesi ve bütün mülksüzlerin başındaki *proletarya* arasındaki mücadeleyi çekip çıkarmayı öğretti.

Marksizm, bir devrimci sosyalist partinin görevinin, kapitalistlere ve onların çanak yalayıcılarına, işçilere düşen payı arttırmak için yalvarmak ve komplo-

lar düzenlemek değil, fakat *proletaryanın, nihai amacı siyasi iktidarın proletarya tarafından elegeçirilmesi ve sosyalist bir toplumun kurulması olan, sınıf mücadelesini örgütlemek ve bu mücadeleye önderlik etmek olduğunu aydınlığa çıkardı, kavuşturdu.*

Ve işte şimdi biz soruyoruz: İçinde bulunduğumuz günlerde pek çok gürültü çıkartan ve Alman sosyalisti Bernstein'in çevresinde toplanmış bulunan çığırtkan «yenilikçiler»i tarafından bu teoriye yeni bir şey katılmış mıdır? *Kesinlikle hayır.* Onlar, Marks ve Engels'in bize geliştirmemizi emrettikleri bilimi bir adım olsun ileriye götürmüş değillerdir; onlar, proletaryaya hiçbir yeni mücadele yöntemi öğretmemişlerdir; onlar, geri teorilerden parçalar ödünç alarak ve proletaryaya mücadele teorisini değil teslimiyet - proleteryanın en amansız düşmanlarına, sosyalistleri yemlemek için yeni araçlar aramaktan hiç bir zaman usanmayan hükümetlere ve burjuva partilerine teslimiyet - teorisini vazederek yalnızca ricat etmişlerdir. Rus Sosyal - Demokrasisinin kurucularından ve önderlerinden biri olan Plehanof, Bernstein'in en son «eleştirisi»ni amansızca eleştirmekte bütünüyle haklıydı; Bernstein'in görüşleri şimdi, Alman işçileri tarafından da (Hannover Kongresinde) reddedilmektedir.

Bu sözlerin bir suçlama seli ile karşılaşacağını sanıyoruz; sosyalist partiyi, «dogma»dan saptıkları için, her bağımsız görüş için, «batıniler»i kesen bir «müminler tekkesi»ne çevirmek istediğimiz çığlıkları yükselecektir. Bu çok moda ve keskin lafların hepsini biliyoruz. Ne var ki, bunların içinde zerre kadar hakikat yada anlam bulunmamaktadır. Bütün sosyalistleri birleştiren, onların, bütün inançlarını kendisinden aldıkları, ve mücadele yöntemleri ile eylem araçlarında kendisini uyguladıkları devrimci bir sosyalist teori olmaksızın güçlü bir sosyalist parti olamaz. Bütün bilginizle doğru olarak gördüğünüz böylesi bir teoriyi temelsiz saldırılara ve kokuşturma girişimlerine karşı savunmak *bütün* eleştiriye karşı olduğunuz anlamına gelmez. Biz Marks'ın teorisini tamamlanmış ve ihlal edilemez birşey olarak görmüyoruz; tersine, biz onun yalnızca,

eğer hayata ayak uydurmak istiyorlarsa, sosyalistlerin her yönde geliştirmeleri *gereken*, bilimin temel taşını atmış olduğu inancındayız. Biz, Marks'ın teorisinin *bağımsızca* işlenmesinin Rus sosyalistleri için özellikle esas olduğu düşüncesindeyiz; çünkü, bu teori, *özgül olarak* İngiltere'de Fransa'dan farklı, Fransa'da Almanya'dan farklı ve Almanya'da Rusya'dan farklı uygulanan genel klavuz ilkelerden başka birşey sağlanmamaktadır. Bunun için biz, gazetemizde teorik sorunlar üzerine makalelere hoşnutlukla yer ayıracağız ve bütün yoldaşları da ihtilaflı noktaları açıkça tartışmaya çağırıyoruz.

Bütün Sosyal - Demokratlar için ortak olan programın Rusya'ya uygulanmasında ortaya çıkan ana sorunlar nelerdir? Bu programın özünün proletaryanın sınıf mücadelesini örgütlemek ve nihai hedefi, siyasal iktidarın proletarya tarafından fethi ve sosyalist bir toplumun kurulması olan bu mücadeleye önderlik olduğunu belirtmiştik. Proletaryanın sınıf mücadelesi ekonomik (işçilerin içinde bulundukları koşulların iyileştirilmesi için tek tek kapitalistlere yada tek tek kapitalist gruplarına karşı mücadele ve siyasal mücadeleyi (hükümete karşı, halkın haklarının genişletilmesi yani, demokrasi ve proletaryanın siyasal iktidarının genişletilmesi için mücadele) kapsar. Bazı Rus Sosyal - Demokratları (bunlar arasında en çok öne çıkanlar *Raboçhaya Mysl*'ı yönetenlerdir) ekonomik mücadeleyi karşılaştırılamayacak kadar daha önemli olarak görür ve siyasal mücadeleyi az çok uzak bir geleceğe havale edecek kadar ileri giderler. Bu bakış açısı korkunç yanlıştır. Bütün Sosyal - Demokratlar işçi sınıfının ekonomik mücadelesini örgütlemenin gerekli olduğunda, işçiler arasında bu temel üzerinde bir ajitasyon sürdürmenin gerekli olduğunda, yani, işçilere işverenlere karşı gün be gün verdikleri mücadelede yardımcı olmanın, onların dikkatlerini her baskı olayına ve baskının her biçimine çekmenin ve böylelikle onlara birleşmenin gerekliliğini açıklamanın gerekli olduğunda hemfikirdirler. Ama, siyasal mücadeleyi, ekonomik mücadeleye feda etmek uluslararası Sosyal Demokrasi'nin

temel ilkesinden ayrılmak olur, bu bütün bir işçi hareketi tarihinin bize öğrettiği şeyi unutmak demek olur. Burjuvazinin ve ona hizmet eden hükümetin inançlı yandaşları dahi saf ekonomik işçi birlikleri kurmak ve böylelikle işçileri «siyaset»ten, sosyalizmden saptırmak için tekrarlanan girişimlerde dahi bulunmuşlardır. Rus hükümetinin de, sadece, kendilerinin ezildikleri ve haklardan yoksun oldukları gerçeğinden dikkatlerini saptırmak için, halka her zaman birtakım önemsiz suspayları, yada daha doğrusu, göstermelik suspayları verirken yaptığı gibi, buna benzer birşeylere girişmesi oldukça mümkündür. İşçiler serbestçe toplanma ve dernek kurma hakkına sahip olmadıkça, kendi gazetelerine sahip olmadıkça ve (Türkiye ile Rusya dışında) bütün Avrupa ülkeleri ve Almanya'da olduğu gibi ulusal meclislere kendi temsilcilerini gönderme hakkına sahip olmadıkça hiçbir ekonomik mücadele işçilere herhangi bir kalıcı iyileşme sağlayamaz, hatta, bu mücadele geniş ölçekte sürdürülemez bile. Ama, bu hakları kazanmak için bir *siyasal mücadele* yürütmek gereklidir. Rusya'da yalnızca işçiler değil bütün yurttaşlar siyasal haklardan yoksundur. Rusya mutlak ve sınırsız bir monarşidir. Çar tek başına kanunlar yürürlüğe sokar memurlar atar ve onları denetler. Bu nedenle, Rusya'da, sanki, Çar ve Çarlık hükümeti bütün sınıflardan bağımsızmış ve hepsine eşit muamele edermiş *gibi görünür*. Ama *gerçekte* ise, bütün memurlar özellikle mülk sahibi sınıflardan seçilmektedir ve hepsi de bakanları kendi çaldıkları havada oynatan ve ne istererse elde eden büyük kapitalistlerin etkisi altındadırlar. Rus işçi sınıfı iki katlı bir boyunduruk altındadır; hem kapitalistler ve toprak sahipleri tarafından soyulup yağmalanır, hem de, onlara karşı savaşmasını engellemek için polis elini kolunu bağlar, ağzına tıkaç sokar ve halkın haklarını savunmak için yapılan her girişim kıyıma uğratılır. Bir kapitaliste karşı yapılan her grev askerin ve polisin işçilerin üzerine salınmasına yol açar. Her ekonomik mücadele zorunlu olarak bir siyasal mücadele haline gelir ve Sosyal Demokrasinin de bunların ikisini birbirine, çözülmez bir biçim-

de, *proletaryanın tek bir sınıf mücadelesi* olarak birleştirmesi gerekir. Böylesi bir mücadelenin ilk ve en başta gelen hedefi siyasal hakların ele geçirilmesi, *siyasal özgürlüğün ele geçirilmesi* olmalıdır. Eğer St. Petersburg işçileri tek başlarına, sosyalistlerden azıcık yardım görerek, süratle hükümetten bir taviz koparmayı - işgününün kısaltılması yasasının benimsenmesi - başarmışlarsa, o zaman, tek bir Rus Sosyal Demokrat Partisi tarafından önderlik edilen Rus işçi sınıfı bir bütün olarak, ısrarla bir mücadele içinde, bununla karşılaştırılamayacak kadar önemli tavizleri elde edebilecektir.

Rus işçi sınıfı, başka hiçbir sınıf yardımına koşmasa bile kendi ekonomik ve siyasal mücadelesini tek başına açmaya muktedirdir. Ama siyasal mücadelede işçiler tek başlarına değillerdir. Halkın haklardan topyekün yoksunluğu ve başıbozuk memurların vahşi yasa tanımazlıkları, özgür düşüncenin ve özgür konuşmanın baskı altına alınmasına teslim olmayan bütün onurlu eğitilmiş insanların öfkesini uyandırmaktadır; bunlar baskı altında tutulan Polonyalıların, Finlerin, Yahudilerin ve Rus dinsel mezheplerinin öfkesini uyandırmaktadır; bunlar, küçük tüccarların, imalathane sahiplerinin, hiçbir yerde memurların ve polisin eziyetlerinden kurtulamayan köylülerin öfkesini uyandırmaktadır. Bu grupların hepsi de tek başlarına kararlı bir siyasal mücadeleyi sürdürme yeteneğinden yoksundurlar. Ama işçi sınıfı bu mücadelenin sancağını yükselttiğinde, her yandan destek görecektir. Rus Sosyal-Demokrasisi halkın hakları için bütün savaşanların, bütün demokrasi savaşçılarının başına geçecek ve yenilmez olduğunu gösterecektir.

Bunlar bizim temel görüşlerimizdir ve biz bunları gazetemizde her bakımdan sistematik olarak geliştireceğiz. İnanıyoruz ki, bu şekilde Rus Sosyal - Demokratik İşçi Partisinin yayınlanan *Manifesto*'sunda gösterdiği yolda yürüyor olacağız.

«Seçimlere Doğru» yazısı üzerine bir açıklama

KURTULUŞ'un geçen sayısında yayınladığımız «*Seçimlere Doğru*» başlıklı yazıda geçmekte olan bir bölümle ilgili çeşitli sorular aldık.

«*Seçimlere Doğru*» başlıklı yazıda esas olarak önümüzdeki 14 Ekim Seçimlerinde CHP reformizminin desteklenmesinin mümkün olmadığını, kitlelerin CHP' nin vaadlerine karşın Hükümet olduğu dönemde bu vaadlerin yerine gelmediğini gördüğünü anlatıyor ve bütün bunlara rağmen CHP'nin gene de 14 Ekim seçimlerinde kitlelerin karşısına MC umacısını dikerek onların oylarını talep edeceğini ve bunda da, karşısında sosyalist bir alternatif olmadığı için başarılı olacağını anlatıyorduk.

CHP'nin seçim vaadleri ve Hükümet olduğu dönem içinde faşist terörün üzerine yürümemesi birbirleriyle çelişen bir durumdur. Bu şartlar altında CHP'nin desteklenmesi kitlelerin giderek reformizmden kopuşlarını engellemek olur. Bu nedenle 14 Ekim seçimlerinde proletarya sosyalistleri bütün güçleriyle reformizmi teşhir etmeli, onun sahte vaadlerinin içi boş birer yalan olduğunu anlatmalıdırlar.

CHP'nin önceki seçim dönemlerindeki en önemli propogandası, ve özellikle toplumun en ileri kesimini etkileyen propogandası, anti - faşizm idi. Oysa 20 aylık CHP Hükümeti en son olarak faşist hareketi kardeş ilan etme noktasına kadar vardı. Faşizme karşı yaptığı tek şey onu yasallık sınırlarına çekmek» oldu.

«Seçimlere Doğru» yazımız işte bu tesbitleri yaparak 14 Ekim seçimlerinde CHP içinde demokrat adaylardan söz etmenin mümkün olmadığını vurguluyor ve

devamla «*Bugün demokrat olmanın kıstası faşizme karşı alınan tavırla ölçülür*» diyor.

Bize ulaşan sorular işte bu noktada toplanıyor. *Kurtuluş* bugüne kadar demokratlığın ölçütü olarak anti - emperyalizm, anti - faşizm ve anti - şovenizm ilkelerini öne sürmüştür. Bu ilkelerin Kürdistan özelindeki açılımı ise anti - emperyalizm, anti - faşizm, anti - sömürgecilik ve anti - feodalizm'dir. Bu son derece açık ve nettir. Ancak adı geçen yazımızda demokratlığın ölçütü olarak faşizme karşı tavırın vurgulanması sadece CHP'nin deşifre edilmesine dönük bir *vurgulamadır*. Bu konuda yanlış bir anlamaya yer yoktur.

Ancak, her şeye rağmen okurlarımızın gösterdiği ilgi, *Kurtuluş*'un bugüne kadar demokratlığın ölçütü olarak ileri sürdüğü ilkelerin *Kurtuluş* okurları tarafından sağlam bir biçimde özümlendiğinin iyi bir göstergesidir. Okurları ile birlikte *Kurtuluş* bu ilkelerin hayata geçirilmesi doğrultusundaki mücadelesine devam edecektir.

KURTULUŞ

AÇIKLAMA

Derginizin Ağustos - 1979 tarihinde yayınlanan 32. sayısında bazı karışıklıklar olmuştur.

Sayfa: 32/256, aşağıdan 14. satırdaki: «gerekmektedir.» sözcüğü, «gerekmemektedir», sayfa: 124/348, aşağıdan 11. satırdaki: «benziyor mu?» sözcüğü, «benzemiyor mu?» olacaktır.

«Faşizme Karşı Birlik» ve Devrimci Yol, başlıklı yazıda yer alan: «Örneğin Töb - Der Şube seçimlerinde T'K'P ile ençok ittifakı yapan grup olma şerefini elde etmede gösterilen iyi niyetler gibi mi?» cümlesi, yanlış bir bilgilenmenin sonucudur.

Düzeltir, özür dileriz.

KURTULUŞ